

Årsrapport for Miljødirektoratet 2023

Innhold

1	Leders beretning	3
2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	7
2.1	Virksomheten og samfunnsoppdraget	7
2.2	Organisasjonen	8
2.3	Utvalgte nøkkeltall	9
3	Effektrapportering av årets resultater	10
3.1	Overordnede resultater og måloppnåelse	10
3.2	Tverrgående	12
3.3	Naturmangfold	21
3.4	Friluftsliv	31
3.5	Forurensning	33
3.6	Klima	39
3.7	Polarområdene	46
3.8	Ressursbruk	48
3.9	Utvalgte nøkkeltall	51
3.10	Volumtall	57
4	Styring og kontroll i virksomheten	59
4.1	Risikostyring og analyser	59
4.2	Fellesføringer fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)	60
4.3	Evalueringer	61
4.4	Revisjonsmerknader og tilsynsrapporter	62
4.5	Fakta om personellmessige forhold	62
5	Vurdering av framtidsutsikter	64
6	Årsregnskapet	69
6.1	Ledelseskommentar årsregnskapet 2023	69
6.2	Prinsippnote til årsregnskapet	72
6.3	Bevilgningsrapporteringen	73
6.4	Artskontorrapporteringen	73
6.5	Bevilgnings- og artskontorrapportering 2023	75

1 Leders beretning

Miljødirektoratet jobber hver dag med å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning. Vi leverte i 2023 en stor bredde av tjenester til Klima- og miljødepartementet, andre sektorer, næringsliv, kommuner, privatpersoner og andre samarbeidspartnere.

Samfunnet står midt i store og krevende klima- og miljøutfordringer. Vi skal omstille Norge til et lavutslippssamfunn som tilpasser seg klimaendringene. Vi skal ta vare på økosystemene og naturmangfoldet. Vi skal utvikle en sirkulær økonomi som tar vare på ressursene og ikke sprer miljøgifter. Rollen vår som kunnskapsleverandør, myndighetsutøver og rådgiver er viktig på veien dit.

Miljøutfordringene griper inn i mange samfunnsområder. De må ses i sammenheng med hverandre og med andre samfunnsutfordringer og mål. Det sektorovergripende perspektivet gjennomsyrrer derfor mye av arbeidet vårt, og vi har et godt faglig samarbeid med en lang rekke andre etater. Vi jobber ut fra et internasjonalt perspektiv og bidrar aktivt til å fremme norske miljøinteresser på den internasjonale arenaen.

Kunnskapen om miljøets tilstand og utvikling er bærebjelken i arbeidet vårt både nasjonalt og internasjonalt. Vi driver omfattende miljøovervåking og kartlegging. Vi jobber hele tiden for å forbedre datagrunnlaget, utvikle nye metoder og teknologi for å forbedre og effektivisere kunnskapsgrunnlaget.

Befolkningen har rett til kunnskap om miljøets tilstand. Vi formidler aktivt denne kunnskapen gjennom Miljødirektoratet.no, sosiale medier og andre kanaler og arenaer. Vi har i 2023 sett at kunnskapen spres i større grad, og at engasjementet øker.

Størstedelen av våre i overkant 700 årsverk går til faste og lovpålagte oppgaver. Det innebærer blant annet å forvalte et bredt spekter av lover og forskrifter som ivaretar ulike miljøhensyn. Vi har i løpet av året som har gått fattet flere tusen vedtak hvor vi stiller krav, gir pålegg, og avslag, tillatelser og tilskudd. Vi fører også tilsyn med at miljøregelverket blir etterlevd. Det omfatter alt fra tilsyn med store industribedrifter på land og til havs, produktregelverket, tilsyn med ulovlig motorferdsel, lakseoppsyn, ulovlig bygging i verneområder og mye mer.

Klima- og miljøpolitikken er i rivende utvikling, blant annet som følge av EUs grønne giv. Mye nytt miljøregelverk skal gjennomføres i Norge, særlig på klima- og forurensningsområdene. Vi har også en global naturavtale som skal følges opp, og vi opplever økt oppmerksomhet i samfunnet om tap av natur. Alt dette er gledelig for miljøet! Samtidig har Miljødirektoratet over tid fått økte oppgaver uten tilsvarende økning i driftsbudsjett. Det gir kapasitetsutfordringer og en stram ressurssituasjon.

Vi har en kontinuerlig satsning på effektivisering, blant annet gjennom å digitalisere og forenkle arbeidsprosesser og tjenester. Økt produktivitet gjør at vi leverer på en større oppdragsmengde uten tilsvarende økning av driftsbudsjett. Vi omprioriterer løpende ressurser dit behovet er størst. I 2023 jobbet vi med å identifisere oppgaver som er minst kritisk å la være å gjøre, og som kan bortfalle eller nedprioriteres, for å frigjøre ressurser til den økende mengden nye, prioriterte oppgaver, særlig som følge av EUs grønne giv. Med stadig økende oppgaver uten tilsvarende økning i driftsbudsjett, får vi utfordringer med å levere tilfredsstillende på alt. Ressurssituasjonen er fortsatt krevende og vil fortsette å være en betydelig utfordring for oss fremover.

Samtidig oppnår vi mye som direktorat. Jeg vil trekke fram et utvalg oppgaver som har vært særlig viktige i 2023.

På klimaområdet har vi levert viktig kunnskapsgrunnlag for utvikling av klimapolitikken, og vi har utvidet analysearbeidet vårt fra å fokusere på tiltak og barrierer til i større grad å gjøre virkemiddelvurderinger. Vi har hatt høy aktivitet på oppdrag om nye virkemidler, særlig omsetningskrav for biodrivstoff og ulike lav- og nullutslippsutredninger i transportsektoren og virkemiddelvurderinger innenfor skog og arealbruk. En del av det vi leverer, gjør vi i samarbeid med andre etater gjennom felles oppdrag. Vi har også lagt ned en betydelig innsats for å gi innspill til andre etaters utredninger for å heve kvaliteten og bidra til samsvar mellom ulike utredninger. Norge skal melde inn et nytt klimamål i Parisavtalen, og vi har gitt innspill på ambisjonsnivå og innretning av nytt mål for 2035. Vi får økte myndighetsoppgaver i kjølvannet av at vi har tatt inn endringer i klimakvotesystemet som både videreutvikles og utvides til å gjelde skipsfart, i tillegg til industri og luftfart.

Det er et betydelig behov for å styrke virkemidlene for å redusere klimagassutslippene fremover. De foreslåtte reguleringene fra EU-kommisjonen i klimapakken Klar for 55 vil innebære mye forberedelser og stor innsats, både før og etter implementering i norsk rett. Vi har blant annet utredet ulike sider ved EUs vedtatte karbongrensekontrollmekanisme (CBAM) og innføring av et nytt kvotesystem for bygg og transportsektoren.

På naturmangfoldområdet jobber vi oss i retning av en økosystembasert forvaltning der vi tenker helhetlig om forvaltningen av naturressursene, slik at økosystemenes funksjon og struktur opprettholdes. Som et ledd i dette er vi i gang med å klassifisere tilstanden i utvalgte økosystemer og arbeide med å utvikle et naturregnskap i Norge i tråd med FNs statistiske standard. I 2023 er arbeidet med klassifisering av villreinområdene våre ferdig. I 12 av de 24 villreinområdene våre er tilstanden så dårlig at områdene er klassifisert til dårlig kvalitet (rød) i kvalitetsnormen for villrein. Dårlig tilstand har utløst arbeid med tiltaksplaner i syv områder, for å bedre kvaliteten.

Kunnskapsgrunnlaget for skogøkosystemet er forbedret gjennom et samarbeid med Landbruksdirektoratet, hvor vi sammen med en rekke andre etater har utarbeidet en oversikt over mulige tiltak og virkemidler for å opprettholde eller forbedre økologisk tilstand i skog og et første felles kunnskapsgrunnlag.

Det faglige grunnlaget for forvaltningsplanene for havområdene er levert. Prosessen er effektivisert ved at deler av faggrunnlaget er digitalisert, og Faglig forum har gjennomført en helhetlig gjennomgang av SVO (sårbare og verdifulle områder) etter internasjonale kriterier.

Vi har ved hjelp av nye digitale løsninger bedret verneområdeforvaltningen gjennom å legge til rette for bedre samhandling mellom aktørene. Vi har jobbet med restaurering av natur og ivaretagelse av truede arter og naturtyper, og vi har prioritert veiledningsrollen vår overfor kommunene om arealplanlegging og konsekvensutredninger. Kommunenes forvaltning av 83 prosent av landets areal i sin arealplanlegging, er helt sentralt for muligheten til å nå flere av miljømålene.

Roviltarbeidet har som alltid hatt høy prioritet og inkluderer både arbeid i felt, myndighetsutøvelse, kunnskapsinnhenting, veiledning og faglige råd og analyser om rovvilt. Vi har i 2023 jobbet mye med å håndtere et stort innsig av pukkellaks i særlig Troms og Finnmark.

Statens naturoppsyn har hatt stor feltaktivitet på mange områder gjennom hele året. Vi har drevet kontroll, tilsyn og oppsyn i norsk natur, gjennomført skjøtsel i verneområder, bekjempet fremmede arter, jobbet med bevaring av truede arter, sporet og kartlagt rovvilt, og tatt ut rovvilt, for å nevne noe.

Vi er sekretariat for Oslofjordrådet og har prioritert regjeringens tiltaksplan for Oslofjorden. Vi har også lagt ned en stor innsats for å legge til rette for å forenkle prosessene i Faglig forum for norske havområder.

Vi har styrket de europeiske og globale kjemikalier regelverkene, ved å fremme nye stoffer og stoffgrupper for regulering. Vi har også bidratt i arbeidet med EUs nye kjemikalierstrategi, som adresserer vesentlige endringer for et styrket og mer effektivt kjemikalier regelverk.

Vi har fulgt opp EUs økte ambisjoner og nytt regelverk på avfall, sirkulær økonomi, kjemikalier og forurensing gjennom EØS-avtalen. De nye rammebetingelsene vil heve miljøstandarden på mange områder, og de vil omfatte både kommuner, næringsliv og forbrukere. Vi har bidratt til ny lov om økodesign, har utredet og hatt på høring ulike deler av det kommende økodesignregelverket, blant annet for batterier. Vi har økt vår innsats med å regulere plastforurensningen nasjonalt og internasjonalt som bidrar til smartere bruk og på sikt mer materialgjenvinning og reduksjon i den marine forurensningen. Vi har hatt stor innsats på oppfølging av arbeidet med det nye avløpsdirektivet.

Høsten 2023 har vi tilrettelagt for å integrere Senter for marin forurensning i Svolvær, som tidligere var en egen etat, inn i Miljødirektoratet. Å ha dette som en del av vår portefølje, vil bidra til å styrke den samlede innsatsen på avfallsområdet. Samtidig har vi sammen med Landbruksdirektoratet lagt til rette for at de overtar ansvaret for høstbart vilt fra 1. januar 2025.

Vi leverer på et bredt spekter av oppgaver, og vi er heldige som jobber med så interessante oppgaver. Jeg vil avslutte med å si takk for innsatsen til alle medarbeiderne våre og alle vi samarbeider med. Til sammen har innsatsen vår stor effekt. Den fører til stadige miljøforbedringer, men utfordringene foran oss er mange og store. Vi ser fram til spennende og svært viktige oppgaver som venter på oss i året som kommer.

Trondheim, 15. mars 2024

Ellen Hambro

Direktør

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1 Virksomheten og samfunnsoppdraget

Miljødirektoratet jobber for et rent og rikt miljø. Hovedoppgavene våre er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet. Vi gjennomfører og gir råd om utvikling av klima- og miljøpolitikken. Vi er faglig uavhengig. Det innebærer at vi opptrer selvstendig i enkeltsaker vi avgjør, når vi formidler kunnskap eller gir råd. Samtidig er vi underlagt politisk styring.

Klima- og miljøpolitikken er delt inn i resultatområder med konkrete nasjonale effektmål. Vi skal bidra til å nå målene på disse resultatområdene:

- naturmangfold
- friluftsliv
- forurensning
- klima
- polarområdene

Innenfor alle miljøutfordringene vi jobber med, har vi følgende fem funksjoner:

Vi skaffer og formidler miljøinformasjon

Vi overvåker og kartlegger miljøtilstanden. Vi systematiserer og formidler aktuell og forståelig miljøkunnskap på ulike arenaer og i ulike kanaler.

Vi utøver og iverksetter forvaltningsmyndighet

Vi forvalter lover, forskrifter og tilskuddsordninger og fatter vedtak etter disse. Vi legger til rette for og gjennomfører fysiske tiltak i naturen. Vi driver naturoppsyn og fører tilsyn med at krav og regler blir etterlevd.

Vi styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå

Statsforvalteren er vårt ytre apparat som vi styrer og veileder. Vi veileder også om viktige klima- og miljøoppgaver som er delegert til ulike regionale og kommunale organer, blant annet kommuner, fylkeskommuner, nasjonalpark- og verneområdestyrer og rovviltnemnder.

Vi gir faglige råd og analyser som underlag for politikkutvikling

Vi lager analyser og gir råd om videreutvikling av klima- og miljøpolitiske mål, foreslår tiltak og virkemidler og er en støttespiller for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av klima- og miljøpolitikken.

Vi deltar i internasjonalt miljøarbeid

Vi deltar på vegne av Norge i internasjonalt klima- og miljøarbeid, blant annet under EØS-avtalen og globale konvensjoner og bidrar til å utvikle felles internasjonalt regelverk. Vi deltar i nordområdesamarbeid og samarbeider bilateralt med miljømyndigheter i andre land og er en partner i overføring av forvaltningskompetanse.

2.2 Organisasjonen

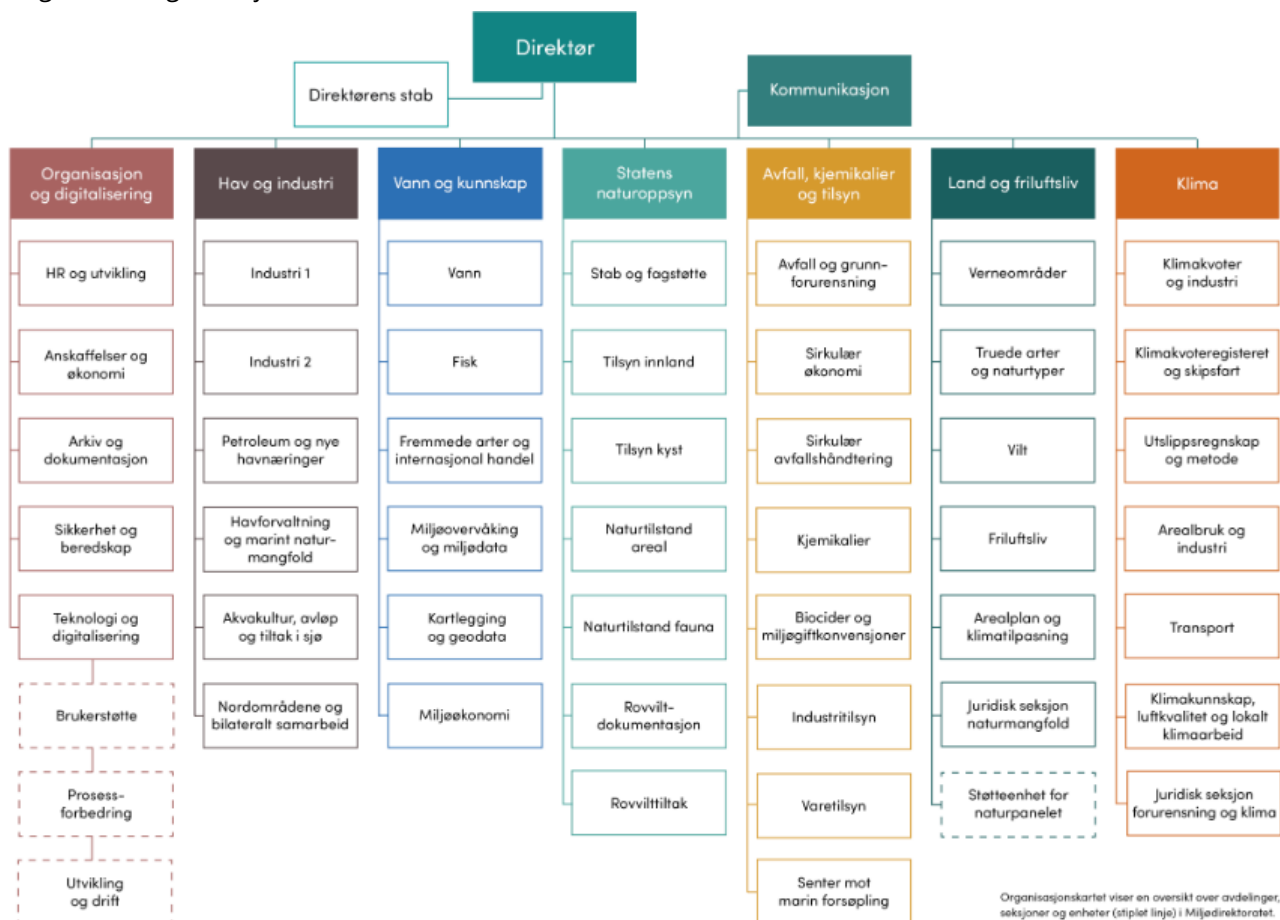
Miljødirektoratet er organisert i seks miljøfaglige avdelinger, inkludert Statens naturoppsyn (SNO), som er feltapparatet vårt. I tillegg har vi direktørens stab, organisasjons- og digitaliseringsavdelingen og kommunikasjonsavdelingen.

Vi har i overkant av 700 faste ansatte ved kontorene våre i Trondheim og Oslo, og i Statens naturoppsyn, som er lokalisert i alle fylker.

Ledelsen

- Ellen Hambro, miljødirektør
- Signe Nåmdal, avdelingsdirektør i hav- og industriavdelingen
- Torfinn Sørensen, avdelingsdirektør i vann- og kunnskapsavdelingen
- Morten Kjørstad, avdelingsdirektør i Statens naturoppsyn
- Anne-Marie Vikla, avdelingsdirektør i avfall-, kjemikalie- og tilsynsavdelingen
- Ivar Myklebust, avdelingsdirektør i land- og friluftslivsavdelingen
- Siri Sorteberg, avdelingsdirektør i klimaavdelingen
- Linda Jacobsen, avdelingsdirektør i organisasjons- og digitaliseringsavdelingen
- Kjetil Hillestad, kommunikasjonsdirektør
- Pål Helle, stabsleder

Diagram 1. Organisasjonskart

2.3 Utvalgte nøkkeltall

I denne delen av rapporten viser vi utvalgte nøkkeltall, som antall årsverk, lønnsutgifter per årsverk, samlet tildeling og utnyttelsesgraden på ulike poster for perioden 2021-2023.

Tabell 1. Utvalgte nøkkeltall 2021-2023.

Nøkkeltall	2021	2022	2023
Antall utførte årsverk	702	696	711
Samlet tildeling post 01-99*	7 027 342 000	8 296 321 000	9 553 911 000
Utnyttelsesgrad post 01-29*	93 %	96 %	96 %
Utnyttelsesgrad post 30-99*	94 %	92 %	97 %
Driftsutgifter	1 650 659 744	1 713 261 955	1 816 658 140
Lønnsandel av driftsutgifter	38 %	37 %	38 %
Lønnsandel kap. 1420 post 01	76 %	73 %	73 %
Lønnsutgifter per årsverk	902 010	914 045	962 612
Samlede inntekter post 01-09**	141 223 836	148 280 856	190 034 566

* Tallene inkluderer samtlige tildelinger og mottatte belastningsfullmakter.

** Inntektene inkluderer også høstbare viltressurser (kap. 4141 post 01) og kjemikaliekontroll (kap. 3640 post 04).

3 Effektrapportering av årets resultater

Tildelingsbrevet fra KLD har 24 prioriteringer, 71 styringsparametere og 174 oppdrag. Vi rapporterer på effekten av innsatsen vår, i tråd med prioriteringene og de underliggende styringsparametere. I tråd med avtale med KLD oversender vi ikke lenger eget vedlegg med rapportering på alle styringsparametere. Oppdragene rapporterer vi på i egne vedlegg.

3.1 Overordnede resultater og måloppnåelse

Rapporten gir først en omtale av effektene av prioriteringene direktoratet blir styrt på, deretter følger kapittelet om styring og kontroll i virksomheten.

De nasjonale klima- og miljømålene er politisk fastsatte, nasjonale og sektorovergripende mål hvor god måloppnåelse avhenger av hvilke virkemidler som er tilgjengelig. Vi forvalter mange av disse virkemidlene, men målene avhenger også av innsats fra en lang rekke andre offentlige etater. Oversikten over utviklingen for de nasjonale miljømålene finnes på Miljøstatus.no, som er den viktigste kilden til kunnskap om miljøets tilstand og utvikling på hele miljøområdet:

<https://miljostatus.miljodirektoratet.no/>.

Kapittel 3.2 til 3.7 følger resultatområdestrukturen med tilhørende prioriteringer. De nasjonale målene er kun tatt inn som sitater for å henvise til disse i tråd med retningslinjene.

Selve samfunnsoppdraget vårt og aktivitetene våre bidrar til å oppfylle flere av FNs bærekraftsmål. Vi har synliggjort dette gjennom å henvise til relevante bærekraftsmål for hvert resultatområde. Vi har delegert ansvar for å rapportere på flere av FNs bærekraftsindikatorer under temaene vann (mål 6), bærekraftige byer og lokalsamfunn (mål 11), ansvarlig forbruk og produksjon (mål 12), klimaendringene (mål 13), liv i havet (mål 14) og livet på land (mål 15).

I 2021 leverte vi en statusrapport på bærekraftsindikatorene fra FN som vi rapporterer på. Disse handler om hvordan vi implementerer policy og regelverk i tråd med nasjonale og internasjonale forpliktelser, internasjonalt samarbeid for integrert forvaltning og status på flere miljøparametere og eventuelle behov for å videreutvikle datagrunnlag. Miljødirektoratet bidrar også til oppfølging av bærekraftsmeldingen.

For å unngå gjentakelser har vi valgt å ikke gi en overordnet resultatrapport, men viser til leders beretning. Vi har utarbeidet en samlet oversikt over oppsummeringene av alle prioriteringene. Vi har markert prioriteringene som vi var særlig bekymret for, og som vi har hatt dialog om med KLD på etatsstyringsmøter, med eller avhengig av om risikoen var rød eller gul.

Tabell 2. Oppsummeringene av alle prioriteringene i årsrapporten 2023

 Tverr- gående	P1	Miljødata og kunnskapssynteser blir brukt mer effektivt for felles kunnskapsgrunnlag på tvers av sektorer, men det er fremdeles stort potensial for bedre samordning av kunnskapsinnhenting og bruk. Der vi lykkes med dette, unngår vi overlappende og motstridende kunnskapsgrunnlag og oppnår økt legitimitet på tvers av sektorene.
	 P2	Vi har styrket vår innsats for en sirkulær økonomi som fremmer bærekraftig produksjon, produkter og forbruk samt giftfrie verdikjeder, men det er en stor risiko knyttet til rettidig gjennomføring på grunn av omfang og kompleksitet av nytt regelverk med nye virkemidler og lang vei å gå før vi kan anse økonomien som sirkulær.
	 P3	Vi har ikke godt nok kunnskapsgrunnlag til å vite om kommunene i større grad har tatt hensyn til viktige klima- og miljøinteresser i sin arealforvaltning, men har inntrykk av at flere kommuner går i riktig retning, men at det likevel trolig er betydelig avstand til ambisjonen i prioriteringen. Det er behov for å fortsette veiledning og behov for sterkere og tydeligere politiske signaler til kommunene for å oppfylle denne ambisjonen.
	 P4	Samlet sett har Miljødirektoratet tatt viktige skritt mot en mer effektiv og robust organisasjon og vi jobber godt på forbyggende sikkerhet, informasjonssikkerhet og samfunnssikkerhet. Det vil også fremover være behov for kontinuerlig fokus på sikkerhet, og en økende arbeidsmengde uten tilsvarende ressurstilgang innebærer i seg selv en risikofaktor.
	P5	Innsatsen mot miljøkriminalitet er forsterket, men vi må fortsatt prioritere samarbeid med andre myndigheter når vi kontrollerer og fører tilsyn, følge opp lovbrudd som avdekkes med riktig sanksjon samt veilede og informere om miljøregelverket.
	P6	Vi bidrar til forvaltningens kunnskapsgrunnlag, innenfor knappe ressurser, men det er betydelig usikkerhet om dette er tilstrekkelig for det som er det egentlige behovet for klima og naturfaglig kompetanse for forvaltning og næringsliv for å tilrettelegge for etterlevelse av nye krav til bærekraftig finans og rapportering.
	P7	Vi styrker miljøforvaltningskompetansen i utvalgte land.
 Natur- mangfold	 P8	Kunnskapsgrunnlaget for økosystembasert forvaltning på land er forbedret, men vi har fremdeles et godt stykke igjen for å kunne innfri prioriteringen. For å få tilstrekkelig kunnskap om utvikling av utbredelse og tilstand i økosystemer trenger vi mer detaljerte grunnlagsdata.
	 P9	Vi er godt i gang med etablering av delelementer for et framtidig naturregnskap, men det gjenstår mye arbeid før vi har på plass et naturregnskap i samsvar med internasjonale standarder og krav og som også gir lokal forvaltningsnytte.
	P10	Det gjenstår en del arbeid før vi kan si at vi innfrir prioriteringen om at bevaring og restaurering er fullt ut ivaretatt i utvikling av en samlet forvaltning av arealene til havs.
	P11	Nye verneområder gir et mer representativt vern, men det vil være avstand fra målet, og den vil være størst for marine områder, skog og pressområder i Sør-Norge.
	 P12	Vi jobber godt for å nå bestandsmålene for rovvilt. Utfordringer er størst for bjørn og jerv. Rowiltskader på sau har gått noe opp fra i fjor, mens tap til tamrein er redusert.
	P13	Truet natur ivaretas litt bedre på tvers av sektorer, men det er få insentiver for kommunenes ivaretagelse av truet natur. Vår vurdering er at innsatsen med dagens nivå og tempo ikke vil være tilstrekkelig for å nå det nasjonale målet om at ingen arter og naturtyper skal utryddes.
 Friluftsliv	P14	Status i arbeidet med å ivareta attraktive friluftsområder i og ved byer og tettsteder er uendret. Det er derfor behov for en ytterligere målrettet innsats knyttet til å formidle kunnskap og ulike veiledere til kommuner.
	P15	Kjemikalier og miljøgifter globalt, i EU og nasjonalt blir stadig bedre regulert men svært mange kjemikalier på markedet er ikke tilstrekkelig regulert ennå. En viktig vei videre er å regulere grupper av stoff i stedet for enkeltstoffer.

 Forurens- ning	P16 	Det er langt igjen til vi kan si at forurensningskilder som skaper eutrofi er godt regulert. Det er behov for økt innsats for å redusere utslipp fra jordbruk og avløp, og manglende regelverk må på plass før vi kan oppnå prioriteringen.
	P17 	Innsatsen for økt forberedelse til ombruk, materialgjenvinning og sirkulær avfallshåndtering er styrket, men det er krevende å nå EUs bindende mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av husholdningsavfall og lignende næringsavfall.
	P18	Plastforurensing blir skrittvis bedre regulert som følge av arbeidet nasjonalt, i EU, regionalt og gjennom den globale plastavtalen. Men det er behov for å tette kunnskapshull og fortsatt behov for flere tiltak for å unngå plastforurensing.
 Klima	P19	Vi leverer godt kunnskapsgrunnlag som underlag for gode og effektive beslutningsprosesser for å oppfylle klimamålene, men det er stort behov for å ytterligere styrke klimapolitikken og utløse kutt i norske utslipp framover.
	P20	Vi har levert og leverer ganske god oversikt over virkemidler på tvers av sektorer som bidrar til grønn omstilling, reduserte klimagassutslipp og økt opptak i tråd med klimamålene, og samspillet mellom disse. Men det er behov for at alle etater på sine områder bidrar med oppdaterte data og kunnskap om barrierer og virkemidler.
	P21	Samordningen av innsats på tvers av sektorer for å sikre at Norge er forberedt på konsekvensene av klimaendringer er relativt velfungerende. Men det er behov for ytterligere forbedring av samordning og systematikk, større innsats og treffsikre tiltak på alle forvaltningsnivå og alle sektorer for å nå ambisjonen i denne prioriteringen.
	P22 	Vi følger, forbereder og bidrar til å sikre effektiv gjennomføring av relevante deler av Klar for 55-pakken, men det er omfattende, utfordrende og krever betydelige økte ressurser.
	P23	Kommunene har i større grad tatt hensyn til viktige klimainteresser i sin forvaltning, men det er fortsatt et stort potensial og behov for forsterket virkemiddelbruk for at kommunene i enda større grad skal ta hensyn til klimagassreduksjon og klimatilpasning i kommunene.
 Polar- områdene	P24	Belastningen på miljøet i polarområdene er høy, og det trengs både effektive virkemidler og et kunnskapsgrunnlag som er tilpasset forvaltningens behov for å redusere den samlede belastningen i polarområdene.

3.2 Tverrgående

Relevante bærekraftsmål:

Prioritering 1: Miljødata og kunnskapssynteser brukes mer effektivt for felles kunnskapsgrunnlag på tvers av sektorer

Uavhengige kunnskapssynteser og tverrsektorielle samarbeid om kunnskapsinnhenting er sentrale verktøy for å oppnå et kunnskapsgrunnlag med legitimitet på tvers av sektorer. Miljødirektoratet har jobbet aktivt med å styrke kompetansen på kunnskapssynteser gjennom å øke vår bestillerkompetanse. Vi har bestilt og utarbeidet flere uavhengige kunnskapssynteser på forurensnings- og klimaområdene. Vi er godt i rute med dette arbeidet og vil fortsette innsatsen fremover, blant annet gjennom å ferdigstille sjekkliste for bestilling av kunnskapssynteser og dele

erfaringer og kompetanse om kunnskapssynteser på tvers. Dette har bidratt til å styrke felles kunnskapsgrunnlag om klima og miljø på tvers av sektorer. Samtidig ser vi behov for å fortsette innsatsen på dette fremover.

Implementering av felles miljødatapolicy er et langsiktig og komplekst arbeid som vil kreve betydelig kompetanseheving og god samordning mellom aktørene (forvaltning, forskning og til dels også private aktører). Dette henger sammen med både interne, nasjonale og internasjonale prosesser. Videreutvikling av et miljødatasystem som gir relevant og etterprøvbart kunnskapsgrunnlag for å ta gode tverrsektorielle beslutninger om klima og miljø, forutsetter godt koordinert og effektivt samarbeid med sektorene hvor roller og ansvar er tydelig avklart.

Endringer kan skje raskt i naturen, og ny teknologi for å automatisere overvåking og kartlegging kan bidra til å effektivisere og forbedre kartleggings- og overvåkingsaktivitetene våre betydelig. Vi har nå mye erfaring fra flere utredninger og piloter som i større grad peker på mulighetene for å ta metodene i bruk. Full implementering av ny teknologi for å forbedre kartleggings- og overvåkingsaktivitet, vil kreve videre arbeid. I 2025 skal mye av overvåkingen vår ut på nytt anbud og vi vil vurdere hvordan nye teknologi kan integreres i kravstillingen framover.

Oppsummering

Miljødata og kunnskapssynteser blir brukt mer effektivt for felles kunnskapsgrunnlag på tvers av sektorer, men det er fremdeles stort potensial for bedre samordning av kunnskapsinnhenting og bruk. Der vi lykkes med dette, unngår vi overlappende og motstridende kunnskapsgrunnlag og oppnår økt legitimitet på tvers av sektorene.

Styringsparametere under prioritering 1:

- 1.1 Et mer helhetlig kunnskapsgrunnlag basert på utvikling og økt bruk av uavhengige kunnskapssynteser
- 1.2 Miljødata blir forvaltet og tilgjengeliggjort mer koordinert og effektivt gjennom et etablert datasamarbeid og felles prinsipper
- 1.3 Økt innovasjon ved bruk av ny teknologi, nye datakilder og metoder i vår innhenting av miljødata

Prioritering 2: Styrket innsats for en sirkulær økonomi som fremmer bærekraftig produksjon, produkter og forbruk samt giftfrie verdikjeder

Arbeidet vårt med en rekke regelverk innen sirkulær økonomi gir mer ressurseffektive produkter og verdikjeder med redusert klima- og miljøbelastning, sikrer tilgang til viktige materialgjenvunnede råvarer og styrker konkurranseevnen for næringslivet. For å nå målet om sirkulær økonomi er det avgjørende med styrkede virkemidler på andre myndigheters områder, som økonomiske virkemidler.

Vårt gjennomføringsarbeid starter tidligere og er mer effektivt og målrettet enn før, og vil sammen med økte ressurser bidra til mer rettidig gjennomføring i arbeidet med den kommende loven om bærekraftige produkter og verdikjeder. Samtidig utfordrer omfang, tempo, kompleksitet og den helhetlige og sektorovergripende tilnærmingen i EUs regelverk oss, og det er

fortsatt stor risiko for forsinket gjennomføring. Dette forsterkes av at det parallelt utvikles et stort antall underliggende rettsakter i EU. Effekten av forsinket gjennomføring er at norske aktører får skjerpede krav og harmoniserte rammebetingelser senere enn i EU-land og dermed konkurranse på ulike vilkår, og kortere tid til omstilling. Sirkulær økonomi er ett av to områder under EUs grønne giv med særlig økt ressursbehov i årene framover.

Nye krav til økodesign i ulike regelverk er vesentlig for å lykkes med sirkulær økonomi og redusere belastning på klima og miljø. Innføring av regelverkene øker også etterspørsel etter materialgjenvunnet råvare, og styrker markedet for sirkulær økonomi gjennom krav til innblanding av materialgjenvunnet råvare og nye krav til grønne offentlige innkjøp.

Gjennom innspill til handlingsplanen for sirkulær økonomi, har vi belyst viktige virkemidler for sirkulær økonomi utover EU-krav som f.eks. oppdaterte indikatorer for sirkulær økonomi for å måle den overordnede effekten av innsatsen for sirkulær økonomi, måle utviklingen over tid og sammenlikne med EU-land. Press på våre ressurser gjør at vi ikke har fått prioritert styrket kunnskapsgrunnlag som bidrar til at tiltak og virkemidler på andre områder fremmer sirkulær økonomi.

For å nå prioriteringen er det avgjørende å sikre tilstrekkelige ressurser i arbeidet internt og hos andre etater. Det er også avgjørende at KLD får tilstrekkelige ressurser til raskt å følge opp våre anbefalinger for å sikre effektiv og rettidig gjennomføring av EU-regelverk. Det er nødvendig å ytterligere integrere sirkulær økonomi i vårt øvrige arbeid for å nå klima- og miljømål og globale forpliktelser.

Vi har prioritert kommunikasjonsarbeid for å sikre at allmennheten og næringslivet informeres tidlig og tydelig om regelverk. Vår nye løsning på direktoratets nettsider for EU-regelverk gir bedre informasjon til næringsliv og kommuner, slik at de kan forberede seg på nye krav og spille inn i regelverksutviklingen.

Oppsummering

Vi har styrket vår innsats for en sirkulær økonomi som fremmer bærekraftig produksjon, produkter og forbruk samt giftfrie verdikjeder, men det er en stor risiko knyttet til rettidig gjennomføring på grunn av omfang og kompleksitet av nytt regelverk med nye virkemidler og lang vei å gå før vi kan anse økonomien som sirkulær.

Styringsparametere under prioritering 2:

- 2.1 Miljøforvaltningens kunnskapsgrunnlag og vurdering av tiltak og virkemidler på alle relevante fagområder er innrettet for en mer sirkulær økonomi. Kunnskap og forpliktelser fra arbeidet i EU og globalt er en del av vurderingene
- 2.2 Utviklingen av tiltak og virkemidler tar hensyn til ressurseffektivitet og miljøbelastning i hele verdikjeden, innenfor EUs prioriterte verdikjeder
- 2.3 Nasjonal lovgivning er videreutviklet for å fremme bærekraftige produkter og verdikjeder, og særlig for å gjennomføre EU/EØS-regelverk på dette området

Prioritering 3: Kommunene har i større grad tatt hensyn til viktige klima- og miljøinteresser i sin arealforvaltning

En viktig del av vår rolle er å bidra til at kommunene har et best mulig kunnskapsgrunnlag om klima- og miljøinteresser og god veiledning i hvordan slik kunnskap kan benyttes i konkret arealforvaltning.

Det er fortsatt vårt hovedinntrykk at plankapasiteten, lokalpolitiske prioriteringer av arealbruk, og til dels plankompetansen i mange kommuner, generelt gir grunn til bekymring. Miljøhensyn viker for ofte når kommunene avveier klima- og miljøhensyn opp mot andre samfunnsmessige hensyn, og det er i for stor grad "konkurranse" mellom kommuner i å tilrettelegge for arealkrevende virksomheter på grunn av utsikt til økt vekst og sysselsetting. Dette, kombinert med Kommunal- og distriktsdepartementets økte vektlegging av den kommunale selvråderetten i innsigelsessaker, gir grunn til bekymring til tross for statsforvalterens gode innsats med å veilede og rettlede kommunene tidlig i planprosessen. Basert på vurderingene i statsforvalternes årsrapporter antar vi at kommunene i økende grad er kjent med innholdet i rundskriv T-2/16, men at det er varierende i hvilken grad de tar hensyn til disse interessene i samfunns- og arealplanleggingen.

Vi prioriterer flere ulike grep som vi mener vil føre til styrket kompetanse i kommunene. Vi har blant annet etablert god dialog med KS og publisert ny håndbok om konsekvensutredninger. For å styrke kommunenes kompetanse om klima- og naturhensyn i areal- og samfunnsplanlegging samarbeider vi med KDD om å utvikle en felles opplæringspakke for kommunene basert på en systematisk gjennomgang av kunnskapsmangler. Vi samarbeider med andre statlige aktører for å lage en felles strategi for samordning og utvikling av arbeidsverktøy og veiledning i arealplanlegging på klimaområdet.

Det er store variasjoner mellom kommunene i hvordan de håndterer kravet til konsekvensutredninger. Miljøforvaltningen prioriterer å sikre et godt kunnskapsgrunnlag og veileder til kommunene på dette området, blant annet gjennom den nyutviklede håndboken i konsekvensutredninger av klima- og miljøtema. Det er fortsatt behov for å utvikle flere verktøy koblet til kommunenes arealforvaltning, som naturregnskap og analyseverktøy for å identifisere grønn infrastruktur. Tilskuddet til å utarbeide kommunedelplaner for naturmangfold som er gitt de siste årene vurderes som et meget positivt tiltak for flere og flere kommuner. Det er imidlertid fortsatt for tidlig å vurdere hvor stor effekt dette har.

Vi opplever at det er noe økt oppmerksomhet blant kommuner til å utnytte allerede transformerte arealer og fortette framfor å bygge ut nytt naturareal, men vi har ikke statistikk som viser effekten av at flere kommuner jobber for å bli arealnøytrale. Basert på vurderingene i statsforvalternes årsrapporter antar vi at kommunene i varierende grad ivaretar nasjonale føringer om å legge til rette for høy arealutnytting i byområder gjennom fortetting og transformasjon.

Oppsummering

Vi har ikke godt nok kunnskapsgrunnlag til å vite om kommunene i større grad har tatt hensyn til viktige klima- og miljøinteresser i sin arealforvaltning, men har inntrykk av at flere kommuner går i riktig retning, men at det likevel trolig er betydelig avstand til ambisjonen i prioriteringen. Det er behov for å fortsette veiledning og behov for sterkere og tydeligere politiske signaler til kommunene for å oppfylle denne ambisjonen.

Styringsparametere under prioritering 3:

3.1 Kommunene har god kunnskap om viktige klima- og miljøinteresser og sammenhengen mellom klima og miljø, og tar denne kunnskapen i bruk i sin arealforvaltning

3.2 Kommunene har utnyttet potensial for fortetting og transformasjon i eksisterende arealer for utbygging før nytt naturareal settes av til utbyggingsformål og ubebygde arealer tas i bruk

Prioritering 4: Styrket innsats for en effektiv og robust organisasjon med økt fokus på informasjonssikkerhet, samfunnssikkerhet og forebyggende sikkerhet

Forventningene til at offentlige tjenester skal være digitale og brukervennlige er mye større enn før, og digitalisering spiller en sentral rolle i å effektivisere oppgaveløsningen vår. Vi jobber derfor kontinuerlig med å utvikle effektive digitale verktøy og arbeidsprosesser. Dette medfører betydelig tverrfaglig samarbeid, og for en allerede presset organisasjon er dette krevende å få til i den farten vi ønsker. Vi har fortsatt økende oppgavemengde, blant annet som følge av utviklingen av regelverk i EU. Vi har derfor brukt tid på å identifisere oppgaver vi kan kutte ut, effektivisere og nedprioritere aktiviteten på.

Vi har lagt betydelig innsats på å utvikle Tilde, som skal brukes av næringslivet, statsforvalteren og oss. Arbeidsprosessene som Tilde understøtter er komplekse. Tilde skal sørge for at næringslivet effektivt kan samhandle med direktoratet på søknader og innrapportering, og vi legger opp til å hente inn informasjon fra offentlige registre. Tilde vil dermed frigjøre tid for alle parter, samtidig som prosessene blir mer sømløse og brukervennlige. Kontinuerlig videreutvikling og forvaltning av Tilde vil i årene som kommer kreve betydelig innsats fra både miljøfag og IT.

Vi vil også trekke frem videreutvikling av verktøyet Naturoppdrag som har bidratt til at det er mye enklere for forvaltningsmyndighetene å melde inn tiltak som må gjøres, og for naturoppsynet å få oversikt over oppdrag.

Effektivisering av interne prosesser er høyt prioritert. Årlig mottar vi svært mange telefoner og e-poster fra næringsliv og innbyggere. Vi har derfor prioritert å utvikle en digital løsning som skal gi effektiv håndtering av brukerhenvendelser. Løsningen er tatt i bruk og vi vil fremover høste erfaringer fra brukerne for å kontinuerlig utvikle løsningen, slik at vi vil kunne frigjøre tid for ansatte og eksterne brukere.

Miljødirektoratet har en betydelig portefølje av digitale løsninger og mye skreddersøm som en konsekvens av vår bredde i oppgaver. I 2023 har vi fortsatt arbeidet med å modernisere

virksomhetskritiske IT-løsninger, og dette arbeidet vil videreføres i 2024. Vi legger om driften til skytjenester for å legge til rette for økt innovasjon, bedre sikkerhet og mer effektive IT-driftsprosesser. Sky-overgangen krever store investeringer og innebærer en vesentlig økning i faste, løpende driftskostnader.

Vi har styrket bemanningen på IT for å redusere vår avhengighet av eksterne leverandører og redusere konsulentbruken vår. Samtidig, på grunn av økt oppgavemengde og behovet for å digitalisere arbeidsprosesser, har utgiftene til digitalisering økt betraktelig.

Vi har gjennom 2023 styrket arbeidet vårt med sikkerhet og beredskap. Vi har iverksatt anbefalte tiltak fra NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet. Sikkerhet og beredskap er mer krevende enn før og står høyere på dagsorden. Dette bidrar til at det fortsatt er høyt tempo og press på de ansatte.

Vi videreutvikler både kompetanse og metoder for å få til effektiv samhandling og oppgaveløsning i direktoratet. Vi har blant annet gjort tiltak for å effektivisere møter og oppgaver som krever koordinering av flere bidragsyttere. Vi har etablert tverrfaglige IT-produktteam bestående av både miljøfag og IT som løser behovene brukerne våre har for digital støtte etter prinsippet om kontinuerlig tjenesteutvikling. Vi har også god erfaring med bruk av maler for å standardisere og effektivisere saksbehandlingen og har derfor jobbet videre med dette, også opp mot statsforvalteren. Vi har systematisert arbeid for å utvikle bedre og klarere språk i direktoratet. Vår vurdering er at disse grepene bidrar til en mer effektiv organisasjon.

Vi har igangsatt et arbeid for å endre kontorlokalene våre. Vi skal i 2024 og 2025 redusere areal slik at vi tilpasser oss statens arealnorm, reduserer husleieutgifter og energiforbruk.

Samordningen av administrative funksjoner i sektoren har bidratt til mer effektiv ressursbruk for staten, men vi bruker mer ressurser på å sørge for robuste tjenester, og samtidig kontinuerlig standardisere og forbedre, enn det som ble tilført gjennom samordningsprosjektet.

Oppsummering

Samlet sett har Miljødirektoratet tatt viktige skritt mot en mer effektiv og robust organisasjon og vi jobber godt på forbyggende sikkerhet, informasjonssikkerhet og samfunnssikkerhet. Det vil også fremover være behov for kontinuerlig fokus på sikkerhet, og en økende arbeidsmengde uten tilsvarende ressurstilgang innebærer i seg selv en risikofaktor.

Styringsparametere under prioritering 4:

- 4.1 Som et resultat av etatens samfunnssikkerhetsarbeid er risikoen for at det inntreffer uønskede hendelser redusert, og beredskapen ved uønskede hendelser styrket
- 4.2 Krav gitt i sikkerhetsloven er ivarettet gjennom etatens arbeid med forbyggende sikkerhet
- 4.3 Digitale tjenester er utviklet med høy nytteeffekt både internt og for eksterne brukere
- 4.4 Økt digital kompetanse og endringsdyktighet for å møte fremtidens utfordringer

Prioritering 5: Styrket innsats mot miljøkriminalitet

I tråd med stortingsmeldingen har vi styrket vår innsats mot miljøkriminalitet. Vi ser at økt samarbeid mellom miljømyndigheter, toll, politi, kystvakt og andre virker preventivt på lovbrutere, effektiviserer kontrollarbeidet og bidrar til mer treffsikker kontroll. Flere lovbrudd avdekkes enn tidligere, uten at det nødvendigvis innebærer at antall lovbrudd i seg selv har økt.

Løpende, landsdekkende og risikobasert kontrollvirksomhet med tverretattlig samarbeid har ført til at flere alvorlige brudd på miljølovgivningen avdekkes. Kombinert med informasjon om regelverk og stor oppmerksomhet i media om antall lovbrudd, har dette ført til flere tips og meldinger om pågående brudd på miljølovet. Økt veiledning om regelverk på enkelte områder har økt bevisstheten hos seriøse aktører til å følge miljøkravene. Samlet forsøker vi å gi inntrykk av at det er høy oppdagelsesrisiko.

Kontroll av netthandel er et prioritert område for oss. Kontroll av nye handelsmodeller (især dropshipping) har vært utfordrende. Regulering av netthandel på europeisk og internasjonalt nivå må styrkes for å sikre bedre etterlevelse av regelverket.

Det er vanskelig å måle effekten av sanksjonsregimet vårt. Aktiv bruk og offentliggjøring av informasjon om bruk av overtredelsesgebyr og anmeldelser har en tydelig individuell preventiv effekt. Flere overtredelser sanksjoneres etter at vi tok i bruk overtredelsesgebyr. Godt samarbeid med politiet i oppfølging av miljøkriminalitet gir resultater på enkeltområder. God samordning av virkemiddelbruk med Tolletaten gir oss bedre muligheter til følge opp saker med bruk av overtredelsesgebyr.

Vi har oppdatert og styrket kontrollen med grensekryssende transport av avfall. Tiltaksplanen som ble etablert etter Riksrevisjonens undersøkelse følges, og oppdatering og justering av risikovurderingen på fagområdet ble ferdigstilt i 2023. Som en konsekvens av dette blir det endringer på prioriterte tilsynstemaer de neste årene. Tilsynsplanen for 2024-2026 er i henhold til kravene i grensekryssregelverket. Det er et tett samarbeid med Tolletaten for forbedring av systemer for oppfølging og kontroll med avfallsforsendelser. Veileder for Tolletaten er ferdigstilt og blir oppdatert ved behov.

Oppsummering

Innsatsen mot miljøkriminalitet er forsterket, men vi må fortsatt prioritere samarbeid med andre myndigheter når vi kontrollerer og fører tilsyn, følge opp lovbrudd som avdekkes med riktig sanksjon samt veilede og informere om miljøregelverket.

Styringsparametere under prioritering 5:

5.1 Økt forebygging av miljøkriminalitet og redusert antall overtredelser

5.2 Tilsynspraksisen er justert i tråd med Meld. St. 19 (2019-2020)

5.3 Kontroll- og sanksjonsregimet virker reelt mer allmennpreventivt mot overtredelser av regelverket

5.4 Kontrollen med import og eksport av avfall ut av Norge er oppdatert og styrket i henhold til regelverket om grensekryssende transport av avfall, og innrettet slik at den i større grad avdekker alvorlige regelverksbrudd, og er basert på systematiske, dokumenterbare og oppdaterte risikovurderinger

Prioritering 6: Forvaltningen har et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å kunne bidra i arbeidet med bærekraftig finans, herunder EUs taksonomi, bærekraftsrapportering, og klimarisiko

EUs taksonomi for bærekraftige økonomiske aktiviteter og det kommende regelverket for bærekraftsrapportering er sentrale elementer i EUs grønne giv. Formålet er å fremme privat investering i økonomiske aktiviteter som støtter bærekraftig utvikling. Dette skal bidra til å skape en positiv drivkraft for grønne løsninger og motvirke grønnvasking. Det er viktig at fremtidig bærekraftsrapportering gir relevant, konsistent og vesentlig informasjon for beslutningstakere. Både næringsliv, revisorer og norsk forvaltning trenger økt kunnskap om klima- og miljøparametere. Finanstilsynet har ansvar for forvaltning av regelverket og vi er ikke kjent med hvordan de jobber med kunnskapsformidling knyttet til dette. Vi vet at både Finans Norge og revisorbransjen, som får ansvar for å revidere bærekraftsrapportering, etterlyser mer klima- og naturfaglig kunnskapsgrunnlag.

Forventningene til at miljøforvaltningen skal bidra som kunnskapsleverandør på klima- og miljøtemaene innen bærekraftig finans, er økende. Noen regelverk er allerede implementert i norsk lov, og det kommer stadig flere regelverk som vil øke omfanget av virksomheters arbeid med bærekraft og rapportering på dette. Klima- og naturfaglig kompetanse vil være avgjørende for at dette faktisk fører til endring i bærekraftig retning. Veiledningsarbeidet vårt har kommet lengst på klima, men på grunn av andre oppgaver med høyere prioritet, har vi ikke hatt ressurser til å ta noen stor veiledningsrolle verken på klima eller de andre miljøtemaene.

Etterspørselen etter vår kompetanse er større enn kapasiteten vi per nå har til å veilede, og rollen vår er ikke tydelig definert. Hvilken rolle direktoratet skal ha og ressursene som settes av til oppgaven, må stå i forhold til hverandre. Det kan derfor være behov for å avklare direktoratets rolle innenfor bærekraftig finans fremover.

Både forvaltningen og næringslivet er i ferd med å etablere systemer og rutiner for bærekraftsrapportering, og behovet for veiledning og miljødata er stort. Vi jobber med å tilgjengeliggjøre relevante utslippsfaktorer og annen informasjon virksomheter kan benytte seg av som del av grunnlaget for å jobbe med rapporteringen. Arbeidet har kommet lengst på klima, men vi jobber nå for å kartlegge hva slags relevant veiledning vi har også på de andre miljøområdene. Miljødirektoratet har også gitt innspill til departementet på forslag til nye og endrede taksonomikriterier.

Omtale av fysisk klimarisiko dekkes av rapportering på arbeidet med klimatilpasning, se prioritering 21.

Oppsummering

Vi bidrar til forvaltningens kunnskapsgrunnlag, innenfor knappe ressurser, men det er betydelig usikkerhet om dette er tilstrekkelig for det som er det egentlige behovet for klima- og naturfaglig

kompetanse for forvaltning og næringsliv for å tilrettelegge for etterlevelse av nye krav til bærekraftig finans og rapportering.

Styringsparametere under prioritering 6:

6.1 Relevante faglige vurderinger til departementet om utforming og operasjonalisering av kriterier i EUs taksonomi

6.2 Tilrettelegge for informasjon som er relevant for selskapers bærekraftsrapportering, som blant annet klimagassregnskap

6.3 Relevante faglige vurderinger knyttet til metoder og grunnlag for bruk ved klimarisikovurderinger, herunder scenarioer

Prioritering 7: Styrke kapasitet i forvaltningen i utvalgte utviklingsland gjennom å effektivt dele kompetanse og kunnskap om klima- og miljøforvaltning i utvalgte utviklingsland

Kompetansen vår er etterspurt på en rekke tematiske områder, og det er god framdrift i arbeidet med å etablere og videreutvikle institusjonssamarbeid, både under kunnskapsbankprogrammene¹ i samarbeid med Norad og i miljøavtalelandene - India, Kina og Sør-Afrika - i samarbeid med KLD.

Under miljøavtalene med Kina, India og Sør-Afrika er det i dag prosjekter knyttet til klima, naturmangfold, kjemikalier og forurensning/marin forsøpling. Samarbeidet støtter opp under mange internasjonale prosesser, gir Norge økt innsikt i landenes forhandlingsposisjoner og bidrar til å stryke den politiske dialogen om internasjonale miljøutfordringer. I Kina ble tre flerårige prosjekter innen klima, kjemikalier og plast avsluttet i 2023, samtidig som vi jobbet med å starte opp nye. Ett konkret eksempel på hvordan prosjektsamarbeidet bidrar til politisk dialog, er det mangeårige faglige samarbeidet mellom Miljødirektoratet og kinesiske miljømyndigheter i utviklingen av et nasjonalt marked for handel med klimakvoter. I den inneværende prosjektfasen er det besluttet å etablere en egen policydialog mellom KLD og det kinesiske miljøverndepartementet (MEE) innen klima.

Under miljøavtalene i KLDs regi styrker vi i særlig grad forvaltningen i India og Kina på ulike temafelt, i noe mindre grad i Sør-Afrika grunnet lavere prioritet i samråd med KLD. Under kunnskapsprogrammene fases Olje for utvikling ut i løpet av 2024, og det arbeides det med å etablere to nye kunnskapsprogrammer knyttet til energi- og hav for utvikling koordinert av Norad. Vi er ennå ikke kommet i en operativ fase hvor vi i særlig grad styrker våre fremtidige nye samarbeidsinstitusjoner i land som Nepal, Mosambik og Malawi.

Under kunnskapsprogrammene støtter vi utvikling av lov- og regelverk og arbeidet med å tilgjengeliggjøre og bruke miljøkunnskap i beslutningsprosesser. Vi bidrar med opplæring i regulering og tilsyn. Resultatet er bedre og mer presise miljøvilkår i tillatelser som blir gitt.

¹ [Kunnskapsbanken](#) styrker offentlige institusjoners kapasitet på områder der Norge har relevant kompetanse og etterspurt erfaring. Kunnskapsbanken samler en rekke bistandsprogrammer. Noen har lang fartstid, som Olje for utvikling, mens andre programmer kommer til, derunder Hav for utvikling og Energi for utvikling.

Vår vektlegging av involvering og samarbeid med berørte sektorer i prosessene vi er involvert i, bidrar også til å styrke sektorsamarbeid og sektoransvar i viktige samarbeidsland som Ghana, Mosambik og Uganda.

Oppsummering

Vi styrker miljøforvaltningskompetansen i utvalgte land.

Styringsparametere under prioritering 7:

7.1 Miljøforvaltningskomponent i Norads nye Kunnskapsbankprogrammer Energi for utvikling og Hav for utvikling er etablert innenfor ressursrammen i 2019 for programmet Olje for utvikling (som er under avvikling)

7.2 Ny prosjektportefølje er etablert i samarbeidet med Kina, og videreutvikling i India og Sør-Afrika innenfor samme ressursramme som i 2019 for å sikre kontinuitet i miljødialogen og kjenne deres forhandlingsposisjoner i relevante miljøkonvensjoner

Annen rapportering

EUs grønne giv

Miljødirektoratet har i 2023 lagt ned en stor innsats i å følge regelverksutviklingen i EUs grønne giv, og direktoratets innsats handler i økende grad om disse EU/EØS-regelverkene. Omfang, tempo og kompleksiteten i EUs regelverksutvikling byr på store utfordringer for norsk miljøforvaltning. Noe av ressursbehovet i 2023 ble dekket opp fra styrking av arbeidet med grønn giv i statsbudsjettet og noe fra nedprioriteringer og omprioritering av ressurser og effektivisering. Miljødirektoratet har i tillegg til dette et stort, udekket behov for å sikre at vi får korrekt og rettidig gjennomføring av regelverk i grønn giv, og at vi får medvirket i regelverket der Norge har viktige behov. Gjennom målrettet arbeid med risikovurdering har vi identifisert hvilke hovedutfordringer direktoratet står overfor i EU/EØS-arbeidet og hvilke tiltak som må til for å håndtere dette, og vi har fulgt opp disse særskilt.

Tydeligere føringer i hovedinstruks og tildelingsbrev, inkludering av EU/EØS i etatsstyringen og oppdaterte rutiner for EU/EØS-arbeidet, er viktig for å redusere risikoene knyttet til om vi klarer å ivareta KLDs føringer på medvirkning og korrekt, effektiv og rettidig gjennomføring. Tilstrekkelig kapasitet og kompetanse står sentralt. Vi har varslet KLD tydelig om merbehov for ressurser og vi har gjennomført tiltak for å øke den interne EU/EØS-kompetansen. For å sikre medvirkning der Norge har viktige interesser, spiller vi inn til ulike EU-høringer og har hatt temamøter mellom KLD, miljørådene og Miljødirektoratet. For god dialog med og forståelse av andre myndigheters rolle i EU-regelverk på våre områder, har møter i den tverrgående etatsgruppen vært nyttig. Det er fortsatt store risikoer på dette området, og særlig stort behov for å øke ressurser og EU/EØS-kompetansen.

3.3 Naturmangfold

Nasjonale klima- og miljømål:

- Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester

- Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres
- Et representativt utvalg av norsk natur skal bevares for kommende generasjoner

Relevante bærekraftsmål:

[Naturmangfold - Miljøstatus \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no/naturmangfold-miljostatus)

Prioritering 8: Kunnskapsgrunnlag for økosystembasert forvaltning av terrestriske økosystemer er etablert

Kunnskapsgrunnlag for økosystembasert forvaltning av terrestriske økosystemer er videreutviklet i 2023. Vi har fått bedre kunnskap om hvor i landet ulike økosystemer og naturverdier finnes, hvilken tilstand disse har og hvordan de kan ivaretas.

Det er behov for videre tverrsektorielt samarbeid for å utvikle, samle inn og få en omforent forståelse av hvordan vi kan bruke kunnskapen i økosystembasert forvaltning. For å få tilstrekkelig kunnskap om utvikling av utbredelse og tilstand i økosystemer trenger vi mer detaljerte grunnlagsdata. Dette omfatter nasjonale og heldekkende kart med miljøinformasjon, i tråd med mål i den strategiske planen for økologisk grunnkart. I tillegg er det økende behov for datagrunnlag med høyere geografisk oppløsning, også for å imøtekomme kunnskapsbehov i forvaltning på fylkes- og kommunenivå (jf. prioritering 9). Dette vil kreve ny kartlegging og overvåking med mer bruk av fjernmåling og modellering, som igjen vil kunne kreve omfattende utviklingsarbeid og innhenting av bakkesannheter.

Økt kunnskap om effektiv ivaretagelse av trua arter og naturtyper innebærer både kunnskap om status og utvikling, og kunnskap om hvilke tiltak og virkemidler som gir positiv effekt på tilstand. Per i dag har vi ikke verktøy for å få systematisk kunnskap om effektiv ivaretagelse av truet natur ut fra et økosystemperspektiv. Vi overvåker effekt av tiltak for en del truede arter og naturtyper, men det mangler en systematisk oversikt av effekten av tiltak for truet natur.

En første versjon av et økosystemkart basert på eksisterende data er utviklet og publisert i det nasjonale kartgrunnlaget. Det er fortsatt en utfordring at det ikke finnes nok grunnlagsdata til å gi gode utbredelseskart for alle økosystemtypene som er viktige for ivaretagelse av det biologiske mangfoldet i Norge. Kartet er dermed kun et skritt på veien mot bedre verktøy for forvaltningen. I tillegg er hyppig ajourførte grunnlagsdata nødvendig for å kunne følge med på endringer i økosystemenes utbredelse over tid. Tverrsektorielt samarbeid er nødvendig, både for å dra nytte av opparbeidet kompetanse på feltet, men også for å sikre omforent kunnskap. Vi har derfor innledet et kartsamarbeid med NIBIO, Kartverket og SSB om et nasjonalt grunnkart for bruk i

arealregnskap. Både økosystemkartet og det nasjonale grunnkartet avdekker flere kunnskapshull som bør tettes for å få et godt kartgrunnlag for økosystembasert forvaltning.

Det varierer også hvor mye kunnskap vi har om den økologiske tilstanden i økosystemene. Vi har i 2022 og 2023 jobbet med å få på plass datagrunnlag for alle økosystemene på land, med mål om at vi kan få vurdert tilstanden på en nasjonal og regional skala etter fagsystem for økologisk tilstand. Dette vil kunne bidra med data til et nasjonalt tilstandsregnskap, og for å fastsette konkrete mål for tilstand i økosystemene. Faggrunnlaget er forsterket i 2023, men det er fortsatt mangler for enkelte hovedøkosystemer. Dette vil medføre at enkelte tilstandsvurderinger vil bli beheftet med stor usikkerhet. De viktigste utfordringene for å komme i mål med å forsterke faggrunnlaget er mangel på overvåkingsdata og gode nok utbredelseskart.

Kunnskapsgrunnlaget for skogøkosystemet er forbedret gjennom et samarbeid med Landbruksdirektoratet. Det er sammen med en rekke andre etater også utarbeidet en oversikt over mulige tiltak og virkemidler for å opprettholde eller forbedre økologisk tilstand i skog, med basis i dette. Det felles kunnskapsgrunnlaget ansees som å ha vært avgjørende for å få på plass utredningen av tiltak. Det pekes samtidig på oppfølgingsbehov, blant annet knyttet til kunnskapshull og usikkerheter i kunnskapsgrunnlaget og behov for mer detaljerte grunnlagsdata.

Oppsummering

Kunnskapsgrunnlaget for økosystembasert forvaltning på land er forbedret, men vi har fremdeles et godt stykke igjen for å kunne innfri prioriteringen. For å få tilstrekkelig kunnskap om utvikling av utbredelse og tilstand i økosystemer trenger vi mer detaljerte grunnlagsdata.

Styringsparametere under prioritering 8:

- 8.1 Sentrale kunnskapsgrunnlag for en tverrsektoriell meny av tiltak for å opprettholde eller bedre tilstanden i skog er etablert og blir brukt
- 8.2 Økt kunnskap om effektiv ivaretagelse av truet natur i økosystembasert forvaltning
- 8.3 Faggrunnlaget for å vurdere økologisk tilstand i økosystemene på land er forsterket
- 8.4 En første versjon av et nasjonalt økosystemkart for Norge og et opplegg for videreutvikling er etablert

Prioritering 9: Det er etablert et naturregnskap med god forvaltningsnytte som er i tråd med internasjonale standarder og forpliktelser

For å få bedre oversikt over naturen og godene vi får fra den, jobber vi med å utvikle et naturregnskap. Miljødirektoratet vurderer at en realistisk ambisjon innen 2026 er å utvikle oversikt over økosystemenes arealutbredelse, tilstand og forsyning og bruk av økosystemtjenester på nasjonal og til dels regional skala. På lenger sikt er målsetningen å utvikle detaljerte naturregnskap som kan brukes i forvaltning av natur helt ned på kommunal og lokal skala.

Som grunnlag for videre arbeid ble det i 2023 satt i gang utrednings- og utviklingsoppgaver for å legge til rette for å etablere biofysiske naturregnskap på regional og nasjonalt nivå innen 2026.

Det ble laget en oversikt over eksisterende data om naturarealer, tilstand og naturgoder. Eksisterende, lett tilgjengelige data ble samlet i et førstegenerasjons naturregnskap. Det ble også laget en første versjon av et grunnkart for arealregnskap og innledet samarbeid med relevante aktører.

Erfaringene fra arbeidet så langt, er at lett tilgjengelige data ikke uten videre kan settes sammen til et naturregnskap som er i samsvar med internasjonale standarder og krav. Det er mangler i eksisterende datagrunnlag som medfører at kunnskapen om naturen ikke tilfredsstiller behovene som trengs inn i et naturregnskap som kan brukes på alle forvaltningsnivå. Vi må derfor utvikle heldekkende kart som gjør det mulig å tallfeste status og endringer i utbredelsen av økosystemene over tid.

For økologisk tilstand finnes det en god del data som kan inngå i et tilstandsregnskap på nasjonalt nivå. Vi trenger kunnskap om hvilke nye indikatorer og overvåkingssystemer som må på plass for å kunne lage tilstandsregnskap som har tilstrekkelig geografisk oppløsning for forvaltningsnytte på fylkes- og kommunenivå. Det finnes en del modeller og datasett som kan brukes til å produsere regnskapet for biofysiske økosystemtjenester i Norge. Samtidig er det behov for mer arbeid på flere områder for å nå målsetningen om å utvikle oversikt over forsyning og bruk av økosystemtjenester på nasjonal skala.

Arbeidet med forprosjektet for pilot for marint naturregnskap er godt i gang, og resultatet fra forprosjektet vil foreligge første halvår av 2024. Arbeidet skal legge grunnlaget for å gjennomføre en pilot for området som er foreslått, SVO Kystsonen Lofoten.

Å komme i mål med ambisjonen i prioriteringen krever stor grad av samarbeid på tvers av fagområder internt og med eksterne aktører. Aktivitetene som er satt i gang bringer oss i retning av å kunne tydeliggjøre hva som skal til og hva som må gjøres, men det er behov for utvikling og økt ressursinnsats i Miljødirektoratet fremover.

Oppsummering

Vi er godt i gang med etablering av delementer for et framtidig naturregnskap, men det gjenstår mye arbeid før vi har på plass et naturregnskap i samsvar med internasjonale standarder og krav og som også gir lokal forvaltningsnytte.

Styringsparametere under prioritering 9:

9.1 Et førstegenerasjons naturregnskap basert på eksisterende og lett tilgjengelig kunnskap om naturarealer og tilstand presenteres. Som del av arbeidet settes det også i gang en pilot for marint naturregnskap. Det tas sikte på oppstart av piloten og presentasjon av et førstegenerasjons regnskap i første halvdel av 2023

9.2 Det er lagt til rette for at et naturregnskap, i første omgang arealregnskap for økosystemer, tilstandsregnskap og biofysisk regnskap for økosystemtjenester, etableres innen 2026

Prioritering 10: Hensynet til bevaring og restaurering av marine økosystemer er ivaretatt i utviklingen av en samlet forvaltning av arealene til havs

Det er veileitende strukturer for helhetlig forvaltning av hav. Vi spiller en viktig rolle blant annet gjennom å utvikle det faglige grunnlaget og ved å samordne vedtatte tiltak og planer. Men de mest sentrale virkemidlene for å redusere den negative påvirkningen på miljøtilstanden, ligger ofte hos andre sektorer. Sektorsamarbeid om sentrale problemstillinger er derfor et viktig bidrag til en mer helhetlig forvaltning.

Det samlede faggrunnlaget for havforvaltningsplanene er nå overlevert til KLD. Hovedformålet er å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av havområdenes ressurser og økosystemtjenester og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold. Vi understreker at samarbeid på tvers av sektorene, både med bevaring og med forslag til områder for marint vern til havs, er viktig for å nå ambisjonen i prioriteringen.

Det er levert et forslag til videre arbeid med pilotprosjekt for Oslofjorden-Skagerrak hvor det skisseres ulike løsninger for det videre arbeidet med marin restaurering, og vi har dialog med KLD om mulige løsninger for det videre arbeidet.

Det er god framdrift på utvikling og forenkling av det faglige grunnlaget for havforvaltningsplanene, men det gjenstår fortsatt effektiviseringstiltak på digitalisering. Når det gjelder hensynet til å bevare og restaurere marine økosystemer, er vi avhengige av sektorsamarbeid for å få til gode prosesser som involverer de berørte sektorene.

Oppsummering

Det gjenstår en del arbeid før vi kan si at vi innfrir prioriteringen om at bevaring og restaurering er fullt ut ivaretatt i utvikling av en samlet forvaltning av arealene til havs.

Styringsparametere under prioritering 10:

10.1 Det faglige grunnlaget for forvaltningsplanene for havområdene er videreutviklet som grunnlag for at forvaltningsplanmeldingen i 2024 blir Norges Plan for bærekraftige hav (Havpanelet)

10.2 Områder aktuelle for vern i norske havområder er identifisert

10.3 Tiltak i for gjenoppbygging av økosystem i Skagerrak–Oslofjorden er etablert

Prioritering 11: Nye verneområder gir et mer representativt vern og verneområdene forvaltes slik at verneverdiene opprettholdes

Et representativt vern av norsk natur bidrar til å bevare variasjonsbredden av arter, naturtyper og landskap. Våre tilrådninger om nytt vern og anbefalingene følges opp i form av konkrete vernevedtak og oppdrag om oppstart av nye verneprosesser. Dette bringer Norge nærmere målene om et representativt vern som også sikrer truet natur.

Det er flere risikofaktorer som påvirker vår evne til å bidra til at prioriterte arealer med natur blir sikret. Mye går på eksterne forhold, hvor blant annet lokal motvilje mot nytt vern fører til langvarige verneplanprosesser, og til at vi ikke kan arbeide med de mest verdifulle områdene.

Lokalpolitisk tilslutning er tillagt stor vekt i vernesaker og forsinker arbeidet med å nå det nasjonale målet og tilsvarende internasjonale mål. Det legges også betydelig vekt på ulike sektorinteresser. Resultatet kan bli redusert måloppnåelse gjennom at verneplanprosesser for verneverdige områder ikke igangsettes, eller at foreslåtte verneområder reduseres sterkt i areal eller ikke vernes for å imøtekomme lokale interesser. I tillegg kommer interne forhold i miljøforvaltningen, med blant annet en stadig mer begrenset kapasitet hos statsforvalteren til å gjennomføre verneplanprosesser.

I dag er om lag 17,6 prosent av det totale landarealet vernet, men det er stor variasjon i hvordan vernet er fordelt. Vi har vernet mye fjell, men lite skog, kun 5,3 prosent, og marine områder, kun 4,5 prosent. Utviklingen er likevel positiv, og de siste årene har arealet som er omfattet av skogvern økt, og det er opprettet nye marine verneområder. Det er betydelige naturverdier utenfor territorialgrensen, og vi har bidratt i KLDs arbeid med en ny havmiljølov, som kan gi hjemler for å etablere verneområder også i disse områdene.

Når et område har fått vernestatus, ligger mye til rette for at naturverdiene er sikret på lang sikt. Vi vet imidlertid at det er vanskelig å redusere de viktigste negative påvirkningsfaktorene i verneområder, som effekter av gjengroing, fremmede arter og økt ferdsel. Miljøforvaltningen gjennomfører mange og omfattende tiltak for å redusere eller fjerne truslene mot verneverdiene, og i mange av områdene er tilstanden bedret.

Vi har i de senere årene sett at naturrestaurering gir svært gode resultater for tilstanden i verneområdene våre. Pilotprosjektet med uttak av fremmede treslag i verneområder (2019-2021) med styrket kapasitet av forvaltningsmyndigheten og SNO, har for eksempel ført til kompetanseheving og gjennomføring av mange og store hogstprosjekter. Arbeidet bærer fortsatt frukter, og flere og flere av verneområdene er nå fri for fremmede treslag.

Plan for restaurering av våtmark i Norge og organiseringen rundt denne, har ført til at om lag 150 myrer er restaurert siden starten i 2015, mange av disse ligger i verneområder. Slike nasjonale satsinger kan altså utgjøre en stor forskjell i verneområdeforvaltningen. Dagens rigg for restaurering av myr er svært sårbar, fordi kunnskapen om gjennomføring og praktisk oppfølging i felt kun er samlet hos et fåtall medarbeidere i SNO og hos statsforvalteren. En videreføring eller oppskalering av dette området, vil kreve etablering av en mer langsiktig rigg og styrket kapasitet.

Kapasitet hos forvaltningsmyndighetene, spesielt hos statsforvalteren, er i økende grad en kritisk faktor for å planlegge og gjennomføre nødvendige tiltak. SNOs tilsyns- og kontrollvirksomhet, og arbeid med restaurering, skjøtsel og kanalisering av ferdsel i verneområdene, er viktig for å redusere presset på verneverdiene. Samlet bidrar arbeidet med tiltak, tilsyn og kontroll til at forvaltningen blir mer effektiv og målrettet, og til at tilstanden blir bedret i mange verneområder. Bedre måloppnåelse forutsetter at forvaltningsmyndighetene og SNO får styrket kapasitet.

Oppsummering

Nye verneområder gir et mer representativt vern, men det vil være avstand fra målet, og den vil være størst for marine områder, skog og pressområder i Sør-Norge.

Styringsparametere under prioritering 11:

11.1 Økt omfang av tilrådd nytt vern innenfor de fastsatte rammene for dette

11.2 Tilstanden i eksisterende verneområder er bedret

Prioritering 12: Bestandsmålene nås for rovvilt og tapene av beitedyr til rovvilt er redusert

Bestandsmål for gaupe og ulv

Bestanden av gaupe er over det nasjonale bestandsmålet på 65 årlige ungekull, 71,5 ungekull ved siste bestandsrapport. Kvotejakt for gaupe fungerer godt i regionene hvor bestanden skal reguleres ned mot bestandsmålet. Det er fortsatt utfordrende å nå opp på bestandsmålet i region fire, sju og åtte, men det har vært en positiv utvikling. Region fem har oppnådd bestandsmålet på ti ungekull for første gang på ti år.

Bestanden av ulv reguleres effektivt ved lisensfelling. Det er få tilfeller hvor det er behov for bistand fra Statens naturoppsyn for å regulere bestanden.

Bestandsmål for kongeørn

Bestanden av kongeørn ligger innenfor bestandsmålet, som er et intervallmål. Det er derfor verken behov eller hjemmel for konkrete tiltak for å bedre måloppnåelsen for kongeørn.

Bestandsmål for jerv

Vi ligger over bestandsmålet for jerv nasjonalt, men det er først og fremst i regionene fem og seks, hvor antall ungekull ligger klart over det regionale bestandsmålet. I region fem gjelder dette i områder innenfor forvaltningsområdet for jerv hvor det er svært begrenset med husdyr på beite og dermed begrenset hjemmelsgrunnlag for lisensfelling. Andelen av jerv som felles av lisensjegere har økt, men det er fortsatt behov for ekstraordinære uttak av enkeltdyr og hiuttak.

I region seks har det vært et år med mange ungekull innenfor forvaltningsområdet for jerv. Ekstraordinære uttak i regi av SNO avhenger av vær-, vind- og sporingsforhold på våren og er ikke alltid mulig å gjennomføre, noe som også var tilfelle i Trøndelag våren 2023.

Bestandsmål for bjørn

Bestandsmålet for bjørn på 13 årlige ungekull har aldri vært oppnådd, men vi har oppnådd 9,5 årlige ungekull slik at forvaltningsansvaret er overført til de regionale rovviltneemndene. Det er økning i region fem og åtte, men negativ trend eller stagnasjon i region seks og sju. Skadefellinger av binner, men også hannbjørner i prioriterte beiteområder i Norge eller på svensk side av grensen, har bidratt til en stagnasjon i bestandsutviklingen i region seks og sju.

Et tettere samarbeid med svenske myndigheter kan bidra til å bedre måloppnåelsen. Etablerte binner innenfor forvaltningsområdet har også benyttet egnede områder utenfor, forårsaket skader og blitt felt ved skadefelling. Dette er en utfordring med den avgrensingen for forvaltningsområdene som er satt i disse regionene, og med de virkemidlene som benyttes i dag. I deler av Finnmark har aktivitet av binner i økende grad blitt påvist utenfor forvaltningsområdet for bjørn.

Tap av sau og tamrein

I beitesesongen 2023 har det vært enkelte skadeutsatte områder, og generelt har tap av sau og lam forårsaket av rovvilt gått noe opp fra i fjor. Økningen skyldes blant annet økt tap fra streifende ulv. Behandlingen av erstatningssøknader i 2023 viser en liten økning i antall erstattede lam, særlig i Midt-Norge, Nordland og Troms, og utbetalingene har økt. Årsaken til dette er sammensatt. Effektive uttak av rovdyr og forebyggende tiltak bidrar vesentlig til å stanse tapssituasjoner, men det oppstår likevel situasjoner med enkelte streifdyr av ulv og bjørn som gjør skade og hvor det tar tid før individet felles eller forsvinner ut av området.

Når det gjelder tap av tamrein til rovvilt for reindriftsåret 2022/2023, er tapene redusert fra året før. Tapene er fortsatt størst i Finnmark, der hoveddelen av reindriften utøves, men også her er tapene redusert siste år.

Lokale skadefellingslag har blitt mer effektive, særlig i områder med årlige rovviltsskader. Vi bør fortsatt jobbe med hvordan direktoratets fellingsveileder og kurs i regi av Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) omsettes i praksis i konkrete fellingssituasjoner, også i områder hvor skadesituasjoner oppstår mer sjeldent og uregelmessig.

Oppsummering

Vi jobber godt for å nå bestandsmålene for rovvilt. Utfordringer er størst for bjørn og jerv. Rovviltsskader på sau har gått noe opp fra i fjor, mens tap til tamrein er redusert.

Styringsparametere under prioritering 12:

12.1 Bestandene av jerv, bjørn, ulv og gaupe ligger så nærme bestandsmålene som mulig

12.2 Forebyggende og konfliktdempende tiltak bidrar til reduserte tap i områder prioritert for rovdyr

Prioritering 13: Bedre ivaretagelse av trua natur på tvers av sektorer

De viktigste beslutningene om arealbruk skjer i kommunene. Ofte prioriteres andre samfunnshensyn foran naturmangfold. De fleste innsigelser er knyttet til planer om endret arealdisponering, og med Kommunal- og distriktsdepartementets sterke vektlegging av den lokale selvråderetten, er det svært få som blir tatt hensyn til. Dette øker risikoen for at statsforvalteren hever sin terskel for å fremme innsigelse for forhold som er i strid med de nasjonale hensynene, jf. rundskriv T-2/16².

² T-2/16 – Rundskriv "Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis"

Miljøforvaltningens virkemidler er viktige for å ivareta truet natur. Skogvern og utvalgte naturtyper ivaretar leveområder for et stort antall trua arter. Mange virkemidler ligger likevel hos andre sektorer. Det er derfor nødvendig å styrke sektorsamarbeidet. Gjeldende tverrsektorielle tiltaksplaner på naturmangfoldområdet er sentrale verktøy for å målrette virkemiddelbruken på tvers av sektorer.

Den tverrsektorielle oppfølgingsplanen for truet natur (2019-2035) gjelder for et begrenset utvalg av de aller mest truede artene og naturtypene. Det vil ta tid før vi kan vurdere effekten av igangsatte tiltak her, men planen har styrket sektorsamarbeidet, særlig med jordbrukssektoren, blant annet gjennom handlingsplanene for sanddynemark og åpen grunnlendt kalkmark samt grunnlaget for mer spissede innspill til jordbruksforhandlingene. Tilsvarende bidrar gjennomføring av prioriterte tiltak i den nasjonale tiltaksplanen for ville pollinerende insekter (2021-2028) til å styrke innsatsen for å ivareta viktige leveområder for artsmangfold hos de enkelte sektorene og på tvers av sektorer. En særlig utfordring i arbeidet med pollinerende insekter er likevel at viktige sektorer, som kommunal sektor, ikke forpliktes av planen.

Ivaretagelse av trua natur tillegges stor vekt ved prioritering av bekjempelsestiltak mot fremmede arter både i og utenfor verneområder. Bekjempelsesmetodikken mot mange arter er videreutviklet, og det gjøres nå ofte grundige vurderinger i forkant av forventede effekter og kostnader ved tiltak samt evalueringer i etterkant. Rapporterte resultater er gode både når det gjelder de artene som bekjempes og for den trua naturen som påvirkes. Hensynet til trua natur er også et utslagsgivende kriterium ved saksbehandling under forskrift om fremmede organismer, og ved utvikling av liste over forbudte arter under denne forskriften. Resultater fra tilsyn tilsier at forbudene i det alt vesentlige etterfølges, men det er for tidlig å si om dette har hatt positiv effekt.

Mange sektormyndigheter gjør i dag en god innsats mot fremmede organismer og bidrar i arbeidet under regjeringens tiltaksplan mot fremmede organismer (2020-2025). Til tross for dette viser Fremmedartslista 2023 tydelig at innsatsen må økes betraktelig dersom vi, i samarbeid med sektorene, skal klare å snu den negative utviklingen.

I det tverrsektorielle vannforvaltningsarbeidet varierer måloppnåelsen mye: ¾ av alle Norges naturlige vannforekomster i elv og innsjø er ikke i god økologisk tilstand pr i dag, noe som indikerer en vedvarende negativ påvirkning på flere trua arter og naturtyper. De viktigste påvirkningene er sur nedbør, vannkraft og avrenning fra landbruk og avløp. Håndheving av eksisterende regelverk, videreutvikling av sektorregelverk og virkemidler som tilstrekkelig finansiering, må til for å øke gjennomføringen av miljøtiltakene i vannforvaltningsplanene, slik at målene om god økologisk tilstand kan nås.

Innsats fra flere sektorer innenfor den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden forventes på sikt å gi positiv effekt for trua marine arter i dette systemet.

Havbruksstrategien har målsetninger om å redusere påvirkningen fra lakselus på viltlevende laksefisk og hindre rømming av oppdrettsfisk. Med utgangspunkt i kvalitetsnormen for villaks, vil en handlingsplan vurdere nye tiltak retta blant annet mot akvakulturaktivitet.

Et stort antall truede arter og naturtyper fanges ikke opp av oppfølgingsplanen for truet natur eller andre tverrsektorielle planer. Vi ser likevel positiv effekt for truede arter og naturtyper som over tid følges opp med juridiske virkemidler, kombinert med gjennomføring av konkrete tiltak gjennom økonomiske virkemidler eller i samarbeid med andre sektorer. Eksempler er de utvalgte naturtypene slåttemark, slåttemyr og kystlynghei og elvemusling. For å kunne styrke måloppnåelsen for truede arter og naturtyper som følges opp med direkte tiltak, oppdaterer vi kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for prioriterte arter og utvalgte naturtyper samt de truede artene vi i dag har høyest innsats på. Dette vil gi grunnlag for langsiktig prioritering av innsatsen for et begrenset antall trua arter og naturtyper i miljøforvaltningen, og for å videreutvikle samarbeidet med sektorene også om disse.

Vi mangler i dag gode verktøy for å kunne vurdere og rapportere godt på omfanget og effekten av innsatsen i gjennomføring både av de tverrsektorielle tiltaksplanene og annen innsats som gjøres for trua natur i regi av miljøforvaltningen og ulike sektorer. Det er derfor behov for å utvikle en tiltaksbase til bruk for alle sektorer.

Oppsummering

Truet natur ivaretas litt bedre på tvers av sektorer, men det er få insentiver for kommunenes ivaretagelse av truet natur. Vår vurdering er at innsatsen med dagens nivå og tempo ikke vil være tilstrekkelig for å nå det nasjonale målet om at ingen arter og naturtyper skal utryddes.

Styringsparametere under prioritering 13:

13.1 Bedre tilstand for sterkt og kritisk truede ansvarsarter og truede naturtyper i tråd med fastsatt oppfølgingsplan

Annen rapportering

Bekjempelse av pukkellaks

Arbeidet med å bekjempe pukkellaks har vært en stor rigg som har krevd mye ressurser i direktoratet i år. Det har vært god innsats fra Statsforvalteren i Troms og Finnmark og lokale aktører i samarbeid med oss. Økonomirapporten viser at bevilgningen til bekjempelse av pukkellaks disponeres i tråd med forutsetningen.

Kompetansegruppa for pukkellaks arbeider med å evaluere prosjektene. Vår foreløpige vurdering av Tana-prosjektet er at det er samlet inn verdifulle erfaringer og data som vil få stor nytte i arbeidet med å planlegge forbedrede tiltak i 2025 både i Tana og andre større vassdrag, selv om ikke alt fungerte som vi hadde håpet. Tiltakene i de øvrige vassdragene har med få unntak fungert som forventet.

Vår vurdering er at et aktivt og godt planlagt kommunikasjonsarbeid har bidratt til å øke kunnskapen om myndighetenes innsats for å bekjempe pukkellaks. Vi antar derfor også at forståelsen for problemstillingene har økt, sammenliknet med 2021.

3.4 Friluftsliv

Nasjonale klima- og miljømål:

- Friluftslivets posisjon skal ivareta og videreutvikles gjennom ivaretagelse av allemannsretten, bevaring og tilrettelegging av viktige friluftsområder, og stimulering til økt friluftsaktivitet for alle
- Naturen skal i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge

Relevante bærekraftsmål:

[Friluftsliv - Miljøstatus \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no)

Prioritering 14: Bedre tilgang til attraktive friluftslivsområder i og ved byer og tettsteder

Presset på arealer øker, og befolkningens tilgang til nærturterreng og til strandsonen reduseres. Endringer i utøvelse av friluftsliv og sterk økning i det naturbaserte reiselivet medfører økende behov for helhetlig planlegging. Kommunenes arbeid med arealplanlegging, tilrettelegging for friluftsliv og besøksforvaltning, er sentralt i denne sammenhengen. Vi bidrar til effekt på området gjennom økonomiske virkemidler, veiledning, kunnskapsgrunnlag inn i planprosesser, statlig sikring og målrettet informasjon om allemannsretten.

Vi belyser viktige forhold for friluftslivet og synliggjør utfordringer for fylkene og kommunene gjennom informasjons- og veiledningsarbeidet vårt. Vi ser at nye ordninger og veiledning om besøksforvaltning er mer etterspurt, og dette vil sannsynligvis bidra til en mer helhetlig planlegging i kommunene på sikt.

Det er økende etterspørsel etter tilskuddsordningen for kommunene som grenser til Oslofjorden, der de kan søke juridisk bistand i arbeidet med å bedre tilgangen for allmennheten til strandsonen. Tilskuddsordningen har allerede ført til at ulovlige stengsler er fjernet, kommunene får hjelp til framføring av kyststier og til oppfølging av ulovlige tiltak. Over halvparten av Oslofjord-kommunene har fått juridisk bistand. Denne økningen i søknader og i medieoppslag bidrar til å øke oppmerksomheten om ulovligheter i strandsonen.

By- og tettstedsnære områder er prioritert i arbeidet med statlig sikring av friluftslivsområder. Effekten av dette er en positiv utvikling både for strandsonen og for områder i og ved byer og

tettsteder generelt. Ordningen med statlig sikring av friluftslivsområder skal i hovedsak bidra til å løse utfordringer knyttet til tilgjengelighet og tilrettelegging i områder der allemannsretten og friluftsloven ikke er tilstrekkelig for å ivareta allmennhetens mulighet til å utøve friluftsliv. Spesielt gjelder dette der kommuner og friluftsråd kan skaffe allmennheten tilgang til strandsonen, eller fjerne flaskehalser i eksisterende stisystemer og grønnstrukturer i og ved byer og tettsteder. Arealene som sikres kan noen ganger være små, men tilgjengeliggjøre større attraktive friluftslivsområder med potensiale til mer bruk. Det er imidlertid krevende å få sikret områder der behovet er størst og eiendomsprisene høyest med de rammene som er bevilget i dag.

Kartlegging, opparbeiding, skilting og merking av ferdselsårene gjør at flere føler seg trygge i naturen og bidrar til å øke bruken av eksisterende og nye ferdselsårer. Markaveilederen vår og veiledningen om å kartlegge og verdsette friluftslivsområder bidrar til bedre tilgang til attraktive friluftslivsområder. Måloppnåelsen vil kunne styrkes ytterligere gjennom at Grønn infrastrukturprosjektet vil bidra til at kommunene kan jobbe mer planmessig med å ivareta markaområder.

Statlige tilskudd til organisasjonenes aktivitetsarbeid, tilrettelegging i de statlig sikrede områdene og til drift av Skjærgårdstjenesten er viktig for god tilrettelegging og ivaretagelse av attraktive friluftslivsområder. Det er behov for mer kunnskap om bruksomfang for ulike geografiske områder for å kunne målrette innsatsen enda mer innenfor alle deler av friluftslivsarbeidet.

SSBs undersøkelse om barns deltakelse i friluftsliv viser at deltakelsen i organiserte friluftslivsaktiviteter er relativt lav og utgjør 6-10 prosent, men med høyest deltakelse blant dem som ellers deltar minst i friluftsliv. Dette understreker effekten av de organiserte aktivitetene og tilskudd til disse for å øke deltakelsen i friluftsliv.

Vi vurderer at vår veiledning øker kunnskapen om allemannsretten og naturvennlig friluftsliv i befolkningen og hos kommuner. Men vi ser utfordringer med at slitasje og forsøpling m.m. i økende grad ønskes løst gjennom reguleringer som bryter med allemannsretten. Det vil derfor fremover være viktig å veilede om besøksforvaltning, som et verktøy i arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv i mye besøkte naturområder.

Oppsummering

Status i arbeidet med å ivareta attraktive friluftsområder i og ved byer og tettsteder er uendret. Det er derfor behov for en ytterligere målrettet innsats knyttet til å formidle kunnskap og ulike veiledere til kommuner.

Styringsparametere under prioritering 14:

14.1 Bedre tilgang til grøntområder for friluftsliv og rekreasjon i og ved byer og tettsteder, og økt antall kilometer merkede og/eller tilrettelagte ferdselsårer for friluftsliv i kommunene

14.2 God kunnskap om allemannsretten og naturvennlig friluftsliv i befolkningen og i kommunene

14.3 Kommunene har økt kunnskap om besøksforvaltning som verktøy i forvaltningen av mye brukte friluftslivsområder for å sikre god forvaltning av disse

3.5 Forurensning

Nasjonale klima- og miljømål:

- Forurensning skal ikke skade helse og miljø
- Bruk og utslipp av kjemikalier på prioritetslisten skal stanses
- Eksponering av mennesker og miljø for radioaktiv forurensning skal holdes så lav som mulig
- Veksten i mengden avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten
- Materialgjenvinning av avfall skal øke
- Sikre trygg luft. Basert på dagens kunnskapsstatus blir følgende nivå sett på som trygg luft (Årsmiddel PM10: 20 µg/m³, Årsmiddel PM2,5: 8 µg/m³, Årsmiddel NO₂: 30 µg/m³)
- Støyplager skal reduseres med 10 prosent innen 2020 i forhold til 1999. Tallet på personer som utsettes for over 38 dB innendørs støyinnivå skal reduseres med 30 prosent innen 2020 i forhold til 2005. Det blir arbeidet med oppdatert kunnskapsgrunnlag for å revidere støymålet.

Relevante bærekraftsmål:

[Forurensning - Miljøstatus \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no/forurensning)

Prioritering 15: Kjemikalier og miljøgifter globalt, i EU og nasjonalt er bedre regulert

Strengt og gode reguleringer i Norge og EU, og globalt gjennom Minamata- og Stockholm-konvensjonene, gir store samfunnsøkonomiske fordeler, både i form av mindre skade på natur, mindre konsekvenser for helse og reduserte kostnader til opprydding i etterkant. De globale forbudene resulterer også i redusert langtransport og avsetting av miljøgifter i områder langt fra kilden, blant annet i nordområdene våre.

Arbeidet med å regulere kjemikalier er krevende fordi det hver dag kommer nye stoffer på markedet, og vi får ny kunnskap om stoffer som alt er i bruk. Svært mange av disse kjemikaliene som er i bruk, kan medføre skade på helse eller miljø, og er ikke tilstrekkelig regulert. Vi jobber kontinuerlig med å identifisere og regulere nye stoffer og gjennomføre endringer i norsk regelverk for å begrense skader på helse og miljø. Vi jobber aktivt for å sikre et strengt og effektivt kjemikalierregelverk gjennom å delta i ekspertgrupper og annet påvirkningsarbeid. Vår innsats har blant annet bidratt til at hormonforstyrrende og miljøfarlige stoffer nå kan identifiseres under det felleseuropeiske regelverket for klassifisering, merking og emballering av

stoffer CLP³. Arbeidet med revisjon og gjennomføring av de sentrale kjemikalier regelverkene er omfattende og krever store ressurser fra direktoratet. Dette vil i en periode gjøre at det er mindre ressurser til annet reguleringsarbeid.

Et svært viktig tiltak for å sikre effektive reguleringer, er at stoffer klassifiseres og reguleres i grupper i stedet for enkeltvis. Vi jobber med å klassifisere og regulere flere stoffgrupper. Et eksempel er reguleringen av perfluorerte stoffer (PFAS) under Reach, der vår innsats har bidratt til en bred definisjon av gruppen og at miljøproblemer knyttet til bruk av F-gasser blir adressert i regelverket. Dette vil kunne gi en begrensning i bruk og utslipp av tusenvis av stoffer i Europa.

Arbeidet med et nytt globalt rammeverk for kjemikalier og avfall, og etableringen av et globalt kunnskapspanel for kjemikalier, avfall og forurensing, som ble vedtatt av FNs miljøforsamling i 2022, blir viktige rammeverk for det framtidige globale arbeidet med kjemikalier. Direktoratets bidrag til forhandlingene om rammeverket innebærer at vi har måttet nedprioritere noen andre oppgaver i det globale arbeidet.

Arbeidet med reguleringen av biocider, både i EU og i Norge, går fremover, men det er fortsatt forsinket. Primært skyldes det en økning i arbeidsomfang og oppdrag, men også at prosessene for regulering tar for lang tid i EU. Flere eksisterende biocidaktive stoffer er nå ferdig vurdert, men mange gjenstår fremdeles, noe som innebærer at mange biocidaktive stoffer og biocidprodukter fremdeles er på markedet i dag uten at de har vært gjennom en første grundig vurdering av helse- og miljørisiko. Effektivisering av arbeidsprosesser nasjonalt, og en pragmatisk tilnærming til nasjonale godkjenninger, har medført raskere fremdrift i våre vurderinger av biocider, slik at flere biocidprodukter nå er regulert i Norge. Dette bidrar til redusert risiko for skader på helse og miljø fra biocider, og gir økt forutsigbarhet for næringslivet.

Norge har i dag i overkant av 32 000 vannforekomster, og vi har data på kjemisk tilstand for i underkant av ti prosent av disse. Miljøovervåking av miljøgifter er hovedsakelig rettet mot kjente kilder og påvirkninger, derfor er majoriteten av disse i en dårlig tilstand. Tiltak for å bedre tilstand blir kontinuerlig vurdert, og i vedtatte regionale vannforvaltningsplaner er en rekke tiltak mot miljøgifter foreslått. Utslipp av de prioriterte stoffene går i all hovedsak ned nasjonalt. Samlet sett er det grunn til tro at påvirkning fra majoriteten av prioriterte stoffer er redusert. Men det kan ta tid før dette gir utslag på kjemisk tilstand i vannforekomstene. Dette skyldes at man har et relativt begrenset datasett på kjemisk tilstand, men også at det tar tid fra ferdigstilling av et tiltak til dette gir utslag i målte konsentrasjoner i miljøet.

Oppsummering

Kjemikalier og miljøgifter globalt, i EU og nasjonalt blir stadig bedre regulert, men svært mange kjemikalier på markedet er ikke tilstrekkelig regulert ennå. En viktig vei videre er å regulere grupper av stoff i stedet for enkeltstoffer.

³CLP står for Klassifisering og merking av kjemikalier (CLP). CLP-forskriften - forskrift om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger

Styringsparametere under prioritering 15:

15.1 Fremgang i restriksjonsarbeidet for PFASer, inkludert generelt forbud i EU

15.2 Flere stoffer regulert i EU og globalt

15.3 Flere søknader om godkjenning av biocider i Norge er ferdig vurdert

15.4 Kjemisk tilstand i vann er forbedret

Prioritering 16: Forurensningskilder som skaper eutrofiering/overgjødning er godt regulert

I områder med mye jordbruk og utslipp fra avløp har flere vassdrag høye nivåer av næringsstoffer, som kan føre til algeoppblomstringer, gjengroing eller oksygensvikt i vannet og dermed gi negative effekter på naturmangfoldet i ferskvann. Bedret kunnskapsgrunnlag viser at eutrofi er mer utbredt enn tidligere antatt. Det er etablert en bedre, felles erkjennelse av eutrofiutfordringene, men det er behov for økt innsats for å redusere utslipp fra jordbruk og avløp. Nødvendige prosesser for bedre regulering er i gang, men det er langt igjen til vi kan si at forurensningskilder som skaper eutrofi er godt regulert.

Vi har fortsatt mangler i regelverk for å fullt ut understøtte arbeidet med god regulering på dette området. Blant annet er arbeidet med endring av gjødselvereforskriften ikke fullført, og oppdatering av tillatelser med hensyn til nitrogenrensing og nytt avløpsdirektiv vil ta lang tid. Pågående prosess med revisjon av avløpsdirektivet skal harmonisere regelverket med strategiene i EUs grønne giv. Revisjon av avløpsdirektivet skal bidra til ytterligere reduksjon i forurensningstilførslene fra utslipp av kommunalt avløpsvann, bedre vannkvaliteten i Europa, redusere utslipp av klimagasser og øke energieffektiviteten innenfor avløpssektoren. I tillegg skal direktivet bidra til bedre rensing av mikroforurensning og overvåking av patogener i avløpsvann.

For å bidra til regelverksutviklingen har vi blant annet fulgt med på prosessene med regionale forskrifter etter jordlova, og gitt faglige råd og anbefalinger og bestilt fagrapporter for KLD i arbeidet med ny gjødselvereforskrift. Ny og forsterket gjødselvereforskrift er helt avgjørende for å få bukt med eutrofiproblemene. Vi følger opp statsforvalterne for å sikre fremdrift i arbeidet med å redusere jordbruksforurensning. Embetenes årsrapporter viser at i Oslofjordens nedbørsfelt har Oslo og Viken innført regionale forskrifter for kornarealene, mens Innlandet og Vestfold og Telemark vil sende forskrifter på høring i 2024 med virkning fra 1.1.2025. Oslofjordfylkene vil starte samarbeid om forskrifter på grønsaksarealene i 2024. Trøndelag har begynt å vurdere behovet. I Rogaland og Agder er forskrifter aktuelle på grønsaksarealer. Rogaland har startet vurdering av forskrifter, mens Agder rapporterer at forskrifter ikke er aktuelle. I øvrige fylker er forskrifter etter jordlova i liten grad aktuelle.

De nasjonale føringene for vannforvaltningsarbeidet har gitt et godt grunnlag for å planlegge og sette i verk tiltak innenfor eget sektoransvar og hos andre sektormyndigheter. Svært mange vannforekomster som er i dårlig og svært dårlig tilstand grunnet eutrofi, får utsatt frist for måloppnåelse. Dette skyldes blant annet høyt fosfornivå i jord som krever mange års innsats med redusert fosforgjødsling for å nå miljømålene. For disse vannforekomstene er det særlig viktig at det raskt iverksettes kraftfulle tiltak.

Styringssignaler til statlige og kommunale sektormyndigheter er avgjørende for at plan og tiltak skal ha forventet effekt. Bruk av statsforvalterens innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel for tidlig inngrep i planer med mangelfull planlegging av infrastruktur for avløp. Vi har gitt klare signaler og forsterket vår veiledning til statsforvalteren for å sikre at de stiller nødvendige krav til kommunene om å forbedre avløpshåndteringen og avløpsrensingen. I relevante statsforvalteres årsrapporter fremgår det at for oslofjordarbeidet har få anlegg/kommuner fått krav til nitrogenfjerning, men at mange nå har fått pålegg fra statsforvalteren om utredning av krav til nitrogenfjerning. Vi og statsforvalteren er dermed godt i gang med arbeidet, men det vil ta tid å få på plass skjerpede krav og å overholde dem fordi dette blant annet avhenger av ressurser i forvaltningen, god planlegging og betydelige investeringer i kommunene.

Oppsummering

Det er langt igjen til vi kan si at forurensningskilder som skaper eutrofi er godt regulert. Det er behov for økt innsats for å redusere utslipp fra jordbruk og avløp, og manglende regelverk må på plass før vi kan oppnå prioriteringen.

Styringsparametere under prioritering 16:

16.1 En effektiv og samordnet innsats mot sektorene som bidrar til overgjødning: - Jordbruk - Avløp

Prioritering 17: Innsatsen for økt forberedelse til ombruk, materialgjenvinning og sirkulær avfallshåndtering er styrket

Miljødirektoratets arbeid med regelverk på avfallsområdet er viktig for å sikre mindre avfall, forbrenning og deponering, redusert forsøpling, og at mer avfall forberedes til ombruk og materialgjenvinning. Regelverkene bidrar til å sikre bedre ressursutnyttelse og positive effekter for miljø og klima i Norge og utlandet. Det neste året skal både ny grensekryssforordning og revidert rammedirektiv for avfall gjennomføres i Norge, og vi er i gang med å forberede gjennomføringen. Samtidig gjenstår det arbeid før gjennomføring av dagens rammedirektiv er i mål.

Det er krevende å nå EUs bindende mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av husholdningsavfall og lignende næringsavfall. Målkravet for 2035 er 65 prosent og vår måloppnåelse i 2021 var 37 prosent hvilket viser hvor vanskelig det er å nå de ambisiøse målene på dette området. Vår anbefaling om separat innsamling av utsortering, separat innsamling og materialgjenvinning av glass-, metall-, papir-, papp- og tekstilavfall har vært på høring, og er oversendt departementet for fastsettelse. Vi forventer at regelverket vedtas i løpet av 2024. Selv om anbefalte virkemidler innføres, vil det være behov for ytterligere virkemidler for å nå EUs bindende mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning, og for at tilhørende positive effekter for klima og miljø skal utløses.

Arbeidet med å gjennomføre våre anbefalinger om nye og endrede forskrifter for utvidet produsentansvar, sikrer effektive og robuste ordninger som reduserer klima- og miljøbelastningen ved å bidra til forsvarlig avfallsbehandling, ombruk eller materialgjenvinning, gi insentiver til å utvikle mer sirkulære produkter, eller redusere avfall og forsøpling. Ordningene gir klarere roller og plikter og tydelige rammevilkår for næringsliv og kommuner. Nye produsentansvarsordninger øker Miljødirektoratets ressursbehov.

Oppsummering

Innsatsen for økt forberedelse til ombruk, materialgjenvinning og sirkulær avfallshåndtering er styrket, men det er krevende å nå EUs bindende mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av husholdningsavfall og lignende næringsavfall.

Styringsparametere under prioritering 17:

17.1 Relevant EU/EØS-regelverk for sirkulær økonomi på avfallsområdet er gjennomført i offentlig forvaltning på en god måte i Norge

17.2 Flere virkemidler er innført for økt forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av husholdningsavfall og lignende næringsavfall

17.3 Produsentansvarsordningene i Norge er styrket for å bidra til mer bærekraftige produkter, mindre avfallsgenerering og økt materialgjenvinning av avfall

Prioritering 18: Plastforurensing er bedre regulert

Det er en positiv utvikling gjennom det omfattende arbeidet nasjonalt, i EU, regionalt og gjennom den globale plastavtalen. Den økte innsatsen bidrar til reduksjon i plastforsøplingen, smartere bruk og på sikt til mer materialgjenvinning og en sirkulær økonomi.

Mikroplast er en del av plastforurensningen og et totalt forbud mot bruk av gummigranulat er vedtatt under EUs kjemikalierregelverk REACH, med en overgangstid på åtte år. Forskriften om utforming og drift av idrettsbaner der det brukes plastholdig løst fyllmateriale, vil på sikt redusere disse utslippene med over 90 prosent. Europakommisjonens [forslag til en ny forordning](#) skal hindre mikroplastforurensning fra utilsiktet utslipp av plastpellets og forebygge tap av plastpellets i hele verdikjeden og dermed redusere utslipp av utilsiktet mikroplast til miljøet.

Reduserte utslipp av mikroplast avhenger også av krav i EUs avløpsdirektiv, slamdirektivet, industriutslippsdirektivet og krav til design av produkter under økodesigndirektivet.

En kommende produsentansvarsordning for utstyr som inneholder plast fra fiskeri, fritidsfiske og akvakultur forventes å bidra vesentlig til mindre spredning av plast og at mer av dette utstyret går inn i en sirkulær økonomi. Det skal også etableres en ny produsentansvarsordning for enkelte engangsprodukter av plast som blant annet innebærer at produsentene får plikt til å dekke kommuners kostnader knyttet til opprydning av forsøpling etter produktene, og dette vil bidra til å forebygge og redusere forsøpling.

EUs kommende emballasjeforordning, som trolig blir vedtatt i EU våren 2024, forventes å bidra til redusert spredning av plast blant annet som følge av konkrete mål om mindre bruk av

plastbæreposer og forbud mot bruk av visse typer engangsplastemballasje. Både returselskapene for plastemballasje og Handelens miljøfond rapporterer at bruken av plastbæreposer er redusert fra 2021 til 2022. Reduksjonen ligger på 8 -12 prosent. Det forventes at bruken av lette plastbæreposer ble ytterligere redusert i 2023.

Vi forventer økt materialgjenvinning av plast de neste årene som en følge av nye utsorteringskrav og produktkrav om egnethet for materialgjenvinning for emballasje i forslaget til ny emballasjeforordning. Endringer i skipsavfallsdirektivet om at havnene skal motta sortert avfall, og at alle fiskefartøy skal kunne levere oppfisket marint avfall, vil også bidra positivt.

Vi får stadig økt kunnskap om spredning og farlige stoffer i plast, blant annet gjennom arbeidet i REACH, Stockholmkonvensjonen og gjennom økt miljøovervåking. Vi forventer at den nye globale avtalen mot plastforsøpling og plastforurensning og arbeidet med plast i Baselkonvensjonen vil gi effekter på sikt. Pågående samarbeid med SSB om et "nasjonalt plastregnskap", og prosjekter gjennom Nordisk råd om plaststatistikk vil gi oss økt kunnskap og et bedre beslutningsgrunnlag for videre arbeid med plast. Gjennom handlingsplanen mot marin forsøpling arbeides det også i OSPAR med veiledning, anbefalinger og mulige regelverksendringer som vil regulere plastforurensning i land som grenser til Nordøst-Atlanteren.

Oppsummering

Plastforurensing blir skrittvis bedre regulert som følge av arbeidet nasjonalt, i EU, regionalt og gjennom den globale plastavtalen. Men det er behov for å tette kunnskapshull og fortsatt behov for flere tiltak for å unngå plastforurensing.

Styringsparametere under prioritering 18:

- 18.1 Kilder til plastforurensing er bedre regulert
- 18.2 Miljøovervåkingen og kartlegging av mikro- og makroplastforurensningen er styrket
- 18.3 Kunnskapen om mikroplast og farlige stoffer i plast er økt
- 18.4 Statistikken om plast er styrket
- 18.5 Globalt og regionalt samarbeid og faglig kunnskap på plastområdet er styrket

Annen rapportering

Petroleum

Som i 2022 har det vært et høyt aktivitetsnivå på sokkelen i 2023, noe som har medført mange saker til behandling i petroleumsseksjonen. Noe skyldes et generelt høyt aktivitetsnivå, og følger av fortgang i PUD-prosesser etter skattepakken. I tillegg har det vært et ekstra press på rask saksbehandling for å opprettholde produksjon av olje og gass på grunn av krig og energikrise. Konsekvensen av høyt antall saker til behandling er at utviklingsaktiviteter, som arbeid med forenkling og effektiviseringstiltak, har blitt satt på vent.

3.6 Klima

Nasjonale klima- og miljømål:

- Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse om å redusere klimagassutslippene med minst 55 prosent i 2030 sammenlignet med 1990
- Norge skal være klimanøytralt i 2030
- Norge har lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050
- Som et delmål på veien til netto-null-utslipp og lavutslippssamfunnet har regjeringen fastsatt et omstillingsmål for hele økonomien i 2030. Dette er formulert som et mål om å kutte norske utslipp med 55 prosent sammenliknet med 1990
- Medvirke til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og en mer bærekraftig utvikling
- Politisk mål om at samfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene

Relevante bærekraftsmål:

[Klima - Miljøstatus \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no)

Prioritering 19: Godt kunnskapsgrunnlag som underlag for gode og effektive beslutningsprosesser for å oppfylle klimamålene

Norge har kuttet klimagassutslippene med under fem prosent siden 1990, og det vil være behov for å styrke klimapolitikken betydelig for å redusere utslippene fremover og få til omstilling i tråd med mål om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050.

Vi har levert flere analyser som bidrar til et bedre kunnskapsgrunnlag for gode og effektive beslutningsprosesser for å nå klimamålene. Rapporten *Klimatiltak i Norge mot 2030*, som ble publisert i juni, gir et oppdatert kunnskapsgrunnlag om utslippsreduksjonspotensial ved ulike tiltak. I tillegg går rapporten lenger i å beskrive barrierer og mulige virkemidler enn tidligere analyser.

Våre analyser peker blant annet på følgende:

- Kommunene er viktige aktører i klimaarbeidet. Det er imidlertid stor grad av frivillighet i kommunenes klimaarbeid. Med begrensede ressurser og få krav på klimaområdet, har mange kommuner i liten grad utnyttet potensialet de har for å redusere klimagassutslipp og bidra til oppfyllelse av Norges klimamål.
- Innenfor transportsektoren er det behov for økt fokus på å unngå transport eller flytte den til mer energieffektive og klimavennlige former. Vi anbefaler at transportplanleggingen og nasjonal transportplan brukes til å legge til rette for nødvendig omstilling av transportsektoren.

- Biodrivstoffbruken bør vris mot A-råstoff.
- Redusert utslipp fra arealbruksendringer vil være særlig viktig for å oppnå klimamål for arealbrussektoren i 2030.
- Styrkingen i EUs reguleringer i klimapakken vil bare i begrenset grad gi drahjelp til norske utslippsreduksjoner i perioden fram mot 2030.

Rapporten *Et 2035-bidrag som sikrer omstilling nasjonalt* bygger videre på dette kunnskapsgrunnlaget. Her vurderes utslippsreduksjonspotensialet fram mot 2035. I tillegg inkluderer rapporten Miljødirektoratets analyser og vurderinger knyttet til hva Norges neste klimamål som skal meldes inn til FN bør være.

Vårt kunnskapsgrunnlag har bidratt til å sette disse temaene på agendaen i samfunnsdebatten, og vi ser at de blir referert til som kunnskapsunderlag for andre.

Vi ser noen utfordringer framover. For å få til nødvendige utslippsreduksjoner, er det behov for at det jobbes med mange virkemidler i parallell. Vi har tidligere omtalt EUs grønne giv som en tsunami av regelverk og trukket fram at det er viktig at forvaltningen har ressurser til å sikre gode, demokratiske prosesser ved implementeringen. Vi vil møte tilsvarende utfordringer når den nasjonale klimapolitikken styrkes ytterligere: det vil bli et stort behov for utredninger som tar politiske planer videre til implementering og utrulling. CCS⁴ er et eksempel på et tiltak som krever mye nytt regelverk.

Det er vesentlig med samarbeid på tvers av fagetater for å få på plass et godt kunnskapsgrunnlag for klimapolitikken. Etatssamarbeidet har bidratt til dette. Det er imidlertid behov for at alle relevante fagetater har nok ressurser til å prioritere klima.

Oppsummering

Vi leverer godt kunnskapsgrunnlag som underlag for gode og effektive beslutningsprosesser for å oppfylle klimamålene, men det er stort behov for å ytterligere styrke klimapolitikken og utløse kutt i norske utslipp framover.

Styringsparametere under prioritering 19:

19.1 Regjeringen har et bedre kunnskapsgrunnlag for klimamål for 2030 og 2035

19.2 Det faglige grunnlaget for hvordan transportplanlegging/NTP kan legge til rette for utslippskutt og bidra til en omstilling til lavutslippssamfunnet er styrket

19.3 Det faglige grunnlaget for kutt i utslipp og økt opptak i skog- og arealbrussektoren er styrket

19.4 Et oppdatert og forsterket faglig grunnlag for å følge opp regjeringens klimastatus og -plan

19.5 Kunnskapsgrunnlag om tolkning av CCS-regelverk og praktiseringen av dette, samt insentiver for CO₂-håndteringsaktiviteter

⁴ CCS fra engelsk "Carbon capture and storage" står for CO₂-håndtering Karbonfangst og -lagring, også omtalt som CO₂-håndtering, er et tiltak for å skille ut karbondioksid (CO₂) fra en gasstrøm med etterfølgende oppbevaring av karbondioksidet på en permanent måte. Hensikten er å motvirke uønskede klimaendringer ved å redusere utslippet av karbondioksid til atmosfæren. Karbonlagring kan også skje naturlig via Jordens karbonkretslop.

Prioritering 20: God oversikt over virkemidler på tvers av sektorer som bidrar til grønn omstilling, reduserte klimagassutslipp og økt opptak i tråd med klimamålene, og samspillet mellom disse

Det vil være behov for betydelig styrking av klimapolitikken de neste årene. Utslippsutviklingen påvirkes av mange virkemidler, der samspillet mellom disse er avgjørende for å oppnå tilstrekkelige reduksjoner. Vi har jobbet videre med å koble effekter av virkemidler tettere til tiltaksvurderinger. I *Klimatiltak i Norge mot 2030* er det gjennomført en systematisk, kvalitativ gjennomgang av barrierer som må overkommes for å utløse ulike tiltak og virkemidler som kan bygge ned disse. Analysen omfatter alle sektorer.

I konsekvensutredninger for omsetningskrav for veitransport, luftfart og skipsfart, har vi særlig vurdert nasjonale virkemidler opp mot det som kommer fra EU. I forbindelse med *Klimatiltak i Norge fram mot 2030* har vi også overordnet vurdert effekten av felleseuropeiske virkemidler, og vi ser at effekten av disse kommer mest etter 2030.

I 2023 var det høy aktivitet på oppdrag om omsetningskrav for biodrivstoff, og vi har bidratt i andre etaters lav- og nullutslippsutredninger i transportsektoren. Vi har også jobbet med virkemiddelvurderinger innenfor skog og arealbruk, med fokus på virkemidler som kan redusere utslipp fra omdisponering av arealer. Vi har utredet forbud mot bruk av fossile brenslers til energiformål i industrien, og vi har laget analyser som har bidratt til økt kunnskap og oppmerksomhet om potensialet for CCS i Norge.

Vår evaluering av effekten av støtteordningen Klimasats viser at denne har gitt betydelige utslippskutt og bidratt til omstilling på mange ulike områder som kommunene påvirker. I samarbeid med KDD styrker vi veiledning på klimaområdet rettet mot kommunene.

Etatssamarbeidet på klima gir oss en viktig ramme for å dele informasjon og jobbe videre med forsterket kunnskapsgrunnlag for ny klimapolitikk. Det er stort behov for å holde informasjonen oppdatert framover i lys av behovet for ytterligere utslippskutt for å nå klimamålene. På grunn av en krevende ressursituasjon, både hos oss og en del av etatene, får vi ikke fullt ut utnyttet potensialet som ligger i dialog og kunnskapsdeling. Videre ser vi at utviklingen med flere felles utredningsoppdrag med relevante etater gir bedre underlag for beslutninger.

Det er stor etterspørsel etter metoder for å tallfeste effekten av ulike virkemidler. Vi har ledet sekretariatet for utvalget *Teknisk beregningsutvalg for klima* (TBU klima). Utvalget leverte på slutten av 2023 sin sluttrapport med anbefalinger om utvikling av metoder for virkemiddelvurderinger. Forvaltningen skal deretter vurdere anbefalingene og integrere relevante elementer i sitt arbeid. Miljødirektoratets virkemiddelvurderinger tar som hovedregel utgangspunkt i kunnskap om utslippskildene og barrierer for gjennomføring av utslippskutt. Denne tilnærmingen supplerer makrotilnærminger som ofte er for overordnede til å fange opp detaljene i de ulike sektorene.

Oppsummering

Vi har levert og leverer ganske god oversikt over virkemidler på tvers av sektorer som bidrar til grønn omstilling, reduserte klimagassutslipp og økt opptak i tråd med klimamålene, og samspillet mellom disse. Men det er behov for at alle etater på sine områder bidrar med oppdaterte data og kunnskap om barrierer og virkemidler.

Styringsparametere under prioritering 20:

- 20.1 Bedre kunnskap om lokale, nasjonale og felleseuropeiske virkemidler og samspillet mellom dem, herunder systematisert kunnskap om effekter og hvordan virkemidler bidrar til at klimamålene nås
- 20.2 Videreføre og forsterke samarbeid med relevante etater og støtte til andre sektormyndigheters ivaretagelse av sitt sektoransvar for å nå klimamål
- 20.3 Kunnskapsgrunnlag for CCS

Prioritering 21: En effektiv og samordnet innsats på tvers av sektorer for å sikre at Norge er forberedt på konsekvensene av klimaendringer

Arbeidet med Meld. St. 26 (2022–2023) "Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn" har bidratt til god samordning på tvers av sektorer, økt kunnskapen hos sentrale sektormyndigheter og utviklet ny politikk på tvers av samfunnsområder og på en rekke sektorområder. I dette arbeidet har vi fremskaffet kunnskap og gitt en rekke faglige råd til KLD. Vi har blant annet kartlagt hvordan organisering og innretting av nasjonalt klimatilpasningsarbeid i andre sammenlignbare land er, og vi har gitt råd til hvordan et nytt nasjonalt styringssystem for klimatilpasningspolitikken kan innrettes.

Arbeidet med å innhente ny kunnskap for å følge opp den nye stortingsmeldingen er påbegynt. Blant annet kartlegger vi hvordan havnivåforvaltningen i andre land er innrettet og hvordan vi i større grad kan ta i bruk naturbaserte løsninger. Vi bidrar til samordnet innsats ved å ha et utstrakt samarbeid med og involvering av direktorater og andre aktører i det nasjonale klimatilpasningsarbeidet, blant annet gjennom direktoratsgruppa for klimatilpasning og i arbeidet med ny nasjonal sårbarhetsanalyse.

For å sikre en god og effektiv oppfølging av den nye stortingsmeldingen er det likevel behov for styrket samarbeid mellom ulike sektormyndigheter, blant annet gjennom direktoratsgruppa for klimatilpasning. God koordinering og forankring, tilstrekkelig med ressurser og tydelige mandater er avgjørende for å få dette til.

Kunnskapsgrunnlaget om pågående og fremtidige effekter av klimaendringer på marine økosystemer er styrket gjennom modellerte framtidsscenarioer for hav og kyst, som underlag for det faglige grunnlaget for havforvaltningsplanene. I tillegg har klassifisering av økologisk tilstand for havområdene bidratt til at vi i større grad kan se mulige effekter på havklima og nøkkelarter gitt ulike utslippsscenarioer.

Oppsummering

Samordningen av innsats på tvers av sektorer for å sikre at Norge er forberedt på konsekvensene av klimaendringer er relativt velfungerende. Men det er behov for ytterligere forbedring av samordning og systematikk, større innsats og treffsikre tiltak på alle forvaltningsnivå og alle sektorer for å nå ambisjonen i denne prioriteringen.

Styringsparametere under prioritering 21:

21.1 Styrket rammeverk for styring og samordning av det nasjonale klimatilpasningsarbeidet og rutiner for oppfølging er etablert

21.2 System for måling, rapportering og evaluering av klimatilpasningsarbeidet sikrer læring, bedre prosesser og bedre måloppnåelse

21.3 Et oppdatert og forsterket faglig grunnlag i etterkant av ny stortingsmelding for å følge opp regjeringens politikk

21.4 Kunnskapsgrunnlaget om pågående og fremtidige effekter av klimaendringer på marine økosystemer er styrket

Prioritering 22: Følge, forberede og sikre effektiv gjennomføring av relevante deler av Fit for 55-pakken

EUs klimapakke Klar for 55 omfatter mange reguleringer i et stort spenn av sektorer, og har blitt utarbeidet og vedtatt i EU på kort tid. Vi følger med på hvilke forordninger og underforordninger som kommer og vurderer hvordan disse kan implementeres i Norge.

Det er krevende å forberede forvaltning av kvotesystemet for maritim sektor. Vi har lagt ned omfattende innsats i arbeid med klimakvoteloven og klimakvoteforskriften i 2023. Detaljene i regelverket og de tekniske løsningene har parallelt vært under utarbeidelse fra EU, og tidsløpet er svært stramt. Det er fortsatt stort behov for å styrke ressursene for å kunne bygge opp forvaltning av skipsfart som en ny kvotepliktig sektor.

Det er stor aktivitet i EUs arbeidsgrupper for å forberede implementering av endringer i kvoteregleverket, og vi deltar i den grad det er mulig med begrensede ressurser.

Vi har fulgt utviklingen i EU på de relevante regelverkene på fornybare drivstoff i fornybardirektivet, og ser at det vil bli behov for klargjøring av roller i Norge både på veiledning og implementering i norsk regelverk framover. Her vil også utformingen av nye krav i EU påvirke hvordan norske reguleringer av biodrivstoff innrettes framover.

Mot slutten av 2023 ble vi orientert om at et nytt kvotesystem for transport, bygg mv., ETS2, også skal implementeres i Norge. Dette er et område vi har meddelt KLD om at vi har nedprioritert å følge gjennom året som følge av ressursutfordringer. Vår vurdering er at det vil bli krevende å implementere dette systemet i henhold til tidsplan i årene framover i lys av ressursutfordringer og at det tar tid å rigge et godt norsk system.

Når det gjelder nytt regelverk for EUs karbongrensejusteringsmekanisme CBAM, som Norge kan berøres av, er EØS-relevans og plassering av forvaltningsansvar ikke avklart. Miljødirektoratet har som følge av ressursutfordringer ikke fulgt utviklingen av CBAM. Dette vil ha betydelige

ressurskonsekvenser hvis vi skal forvalte videre, og vi ligger langt unna å ha arbeidsverktøy og systemer på plass for å håndtere dette. Inntil Norges posisjon, EØS-relevans og ansvarlig myndighet er avklart på ulike andre relevante reguleringer under klar for 55-pakken, er det imidlertid krevende å forberede og sikre effektiv gjennomføring.

Oppsummering

Vi følger, forbereder og bidrar til å sikre effektiv gjennomføring av relevante deler av Klar for 55-pakken, men det er omfattende, utfordrende og krever betydelige økte ressurser.

Styringsparametere under prioritering 22:

22.1 Forberede effektiv gjennomføring og forvaltning av kvotesystem for maritim sektor

22.2 Virkemidler som utredes sees i sammenheng med felleseuropeiske reguleringer

22.3 Reguleringer på fornybare drivstoff er godt kjent for berørte aktører i Norge

Prioritering 23: Kommunene har i større grad tatt hensyn til viktige klimainteresser i sin forvaltning

Fra statsforvalternes rapportering og vår kjennskap til arbeidet i kommunene, vurderer vi at utviklingen over tid er positiv, blant annet knyttet til kommunenes integrering av klima i planarbeid og statsforvalternes systematiske oppfølging av kommunene. Gjennom aktiv veiledning, deling av erfaringer fra kommuner og forvaltning av Klimasats og tilskuddsordning på klimatilpasning, har vi bidratt til økt kunnskap i kommuner, fylkeskommuner og hos statsforvalteren.

Det er fortsatt en del kommuner som ikke benytter seg av klimagassregnskap for kommuner, mens andre erfarer dette som et nyttig verktøy og etterlyser enda bedre og mer detaljert underlag for å fange opp utviklingen.

Statsforvalterne trekker frem at selv om utviklingen går i positiv retning, og det er fokus på klima i kommunene, går arbeidet med å redusere utslippene og omstille Norge til et lavutslippssamfunn ikke raskt nok.

Oppsummering

Kommunene har i større grad tatt hensyn til viktige klimainteresser i sin forvaltning, men det er fortsatt et stort potensial og behov for forsterket virkemiddelbruk for at kommunene i enda større grad skal ta hensyn til klimagassreduksjon og klimatilpasning i kommunene.

Styringsparametere under prioritering 23:

23.1 Kommunene har oversikt over klimagassutslippene i sin kommune og god kunnskap om mulige klimagassreduksjoner, og bruker dette i omstillingen til lavutslippssamfunn

23.2 Kommunene har fått tilrettelagt og formidlet kunnskap, og økt sin forståelse av hvilke konsekvenser klimaendringene vil ha. Kommunene tar hensyn til dette i sin forvaltning

Annen rapportering

Klimakvoteregelverket

Arbeidsmengden knyttet til forvaltning av klimakvoteregelverket har økt betydelig fra fase 3 (2013-2020) til fase 4 (2021-2030) i kvotesystemet, og øker nå ytterligere som følge av at EU, som en del av Klar for 55-pakken, har vedtatt omfattende endringer i klimakvotedirektivet. EU øker ambisjonsnivået og inkluderer skipsfart fra 2024 og endrer eksisterende regelverk for stasjonær industri og luftfart. I tillegg oppretter EU et separat kvotesystem for bygninger, veitransport og andre sektorer (ETS2). Klimakvoteområdet er særlig berørt av regelverk under EUs grønne giv (og klimapakken). Vi har de siste årene blitt flere ansatte for å kunne følge opp store endringer i EUs kvotesystem (ETS).

Basert på utviklingen av kvoteområdet vurderer vi at det vil være behov for å styrke ressursene ytterligere framover for å sikre tilfredsstillende gjennomføring og forvaltning av regelverket. Det vil bli særlig krevende å håndtere den fastsatte endringen om å inkludere skipsfart som ny sektor fra 1. januar 2024. Her er det mange aktører siden Norge er en stor skipsfartsnasjon. Samtidig skal vi følge opp endringer i eksisterende regelverk, og vi skal behandle søknader fra industrivirksomhetene om tildeling av gratiskvoter for perioden 2026-2030. Dette vil kreve mye ressurser de nærmeste årene.

Biodrivstoff og fornybare drivstoff

Det er mistanker om økende grad av bedrageri med biodrivstoff i Europa gjennom feilmerking av rester og avfall. Dette omfatter særlig råstoff som brukt fritryolje og dyrefett, som er mye brukt i Norge. Både ISCC, myndigheter i europeiske land og EU-kommisjonen har igangsatt undersøkelser. Vi vil følge utviklingen tett sammen med kollegaer i EU-land, ISCC⁵ og andre relevante aktører. Vi har i år vurdert økt tilsyn og laget en arbeidsplan for tilsyn de neste tre årene og vil framover ha tettere oppfølging av den årlige rapporteringen til Miljødirektoratet. Ettersom bruken av biodrivstoff i Norge er stor og foreslått økt kraftig gjennom opptrapping av omsetningskravene, ønsker vi at departementet er særlig oppmerksomt på utfordringen.

Norge har ikke iverksatt det reviderte fornybardirektivet fra 2018 som inneholder viktig bærekraftsregelverk for biodrivstoff og fornybart drivstoff. Manglende harmonisering av regelverket med resten av Europa krever ekstra ressurser fra oss og andre aktører for å håndtere denne utfordringen. Dersom direktivet ikke implementeres, eller alternativt det norske regelverket ikke tilpasses til å bli likelydende direktivet, risikerer man også at biodrivstoff – og etter hvert fornybare drivstoff på det norske markedet har dårligere bærekraftsegenskaper enn i EU.

⁵ ISCC sertifiseringsordningen "International Sustainability and Carbon Certification system"; [ISCC System – Solutions for sustainable and deforestation free supply chains \(iscc-system.org\)](https://iscc-system.org)

3.7 Polarområdene

Nasjonale klima- og miljømål:

- Omfanget av villmarkspregede områder på Svalbard skal opprettholdes, og naturmangfoldet bevares tilnærmet upåvirket av lokal aktivitet
- De 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard skal sikres gjennom forutsigbar og langsiktig forvaltning
- Negativ menneskelig påvirkning og risiko for påvirkning på miljøet i polarområdene skal reduseres

Relevante bærekraftsmål:

[Polarområdene - Miljøstatus \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no/polaromradene-miljostatus)

Prioritering 24: Redusere samlet belastning på miljøet i polarområdene

Svalbard står på terskelen til et nytt klima. Bare de siste 20 årene har temperaturen nordøst på øygruppa økt med over fem grader. Konsekvensene er minkende sjøis, 35-65 prosent økning i årsnedbør, flere og større flommer, tap av isbremasse, oppvarming og økt tining av permafrost med påfølgende skred- og erosjonsfare. Endringene har store konsekvenser for infrastruktur, samfunnet og naturen, og det gjør at vi står overfor nye forurensningsutfordringer. Parallelt øker både mengde og omfang av ferdsel og aktivitet på Svalbard som legger press på arealene, natur, dyreliv og kulturminner.

For å få redusert den samlede belastningen på naturmiljøet, trengs både effektive virkemidler og et kunnskapsgrunnlag som er tilpasset forvaltningens behov. Vi har videreført vårt langsiktige arbeid med å tilpasse virkemiddelbruken til de endringene vi ser i klima og økt aktivitet i området. Vi er i gang med å revidere regelverket både for høstbare arter og fremmede arter, og vi bidrar i Sysselimesterens arbeid med en samlet strategi for forvaltningen av høstbare arter. Vern av leveområder er viktig for å beskytte sårbare arter. I år har vi bistått i utarbeidelsen av høringsforslaget for Nedre Adventdalen naturreservat. Samlet sett har vårt arbeid forbedret miljøforvaltningens mulighet til å redusere den samlede belastningen og ta høyde for raske klimaendringer.

Etterlevelse og håndheving av miljøregelverket er en utfordring på Svalbard. I 2023 har Miljødirektoratet spilt inn til KLDs arbeid med endringer i forskrifter der overtredelsesgebyr skal kunne brukes som sanksjonsform. På sikt vil dette bidra til et bedre og mer fleksibelt sanksjonssystem for overtredelser av regelverk på Svalbard, og ha en økt preventiv effekt. Flere planlagte tilsyn på Svalbard i år er utsatt til 2024. Dette er tilsyn som er viktige for å følge opp

endringer på grunn av klimarelaterte forhold. Raske klimaendringer gjør det nødvendig å ta et mer langsiktig og strategisk blikk på utfordringene med forurensset grunn på Svalbard.

En viktig del av innsatsen vår er å kommunisere forvaltningsutfordringer og kunnskapsbehov. Miljødirektoratet i samarbeid med Norsk Polarinstitutt følger opp kartleggingen som ble gjort i 2022 av miljøovervåking knyttet til ferskvann og kyst på Svalbard. Arbeidet skal munne ut i et felles forslag til et framtidig overvåkingsprogram for ferskvann og kyst Svalbard. Miljødirektoratet har bistått Sysselmesteren på Svalbard i å tilrettelegge for digitalisering av miljø- og geodata. Digitalisering av arbeidsprosesser og strukturering av data i databaser vil på sikt forenkle både etablering og gjenfinning av data hos Sysselmesteren, bidra til forenkling i saksbehandlingen, mer effektiv forvaltning og enklere innføring av nyansatte i åremålsstillinger. Videre arbeid vil kreve finansiering. Vi har videreført samarbeidet med kunnskapsmiljøene i nord, blant annet gjennom deltakelse i bruker- og referansegrupper under Framsentersamarbeidet⁶ og store forskningsprosjekter som "Arven etter Nansen" og iC3⁷ "Senter for fremdragende forskning". Vi følger opp flere oppdrag som bidrar til utvikling og tilgjengeliggjøring av ny kunnskap.

Kunnskapssamarbeidet under Arktisk råd har tradisjonelt vært viktig for å harmonisere og tilgjengeliggjøre data på tvers av landegrenser, og som plattform for å løfte arktiske problemstillinger inn på ulike globale arenaer. Som følge av Russlands angrepskrig i Ukraina, er både myndighets- og kunnskapssamarbeidet under Arktisk råd satt sterkt tilbake. Innenfor det som til enhver tid er handlingsrommet vårt, bidrar Miljødirektoratet med fagpersoner i mange ulike prosjekter som støtter opp under Norges lederskapsprioriteringer i Arktisk råd, på områdene klima og miljø og hav.

Oppsummering

Belastningen på miljøet i polarområdene er høy, og det trengs både effektive virkemidler og et kunnskapsgrunnlag som er tilpasset forvaltningens behov for å redusere den samlede belastningen i polarområdene.

Styringsparametere under prioritering 24:

24.1 Iverksatte tiltak som begrenser effektene av ferdsel, høsting og annen lokal aktivitet og tar høyde for de raske klimaendringene

24.2 Et godt kunnskapsgrunnlag som er tilgjengelig og tilpasset forvaltningens behov

24.3 God norsk innsats for å videreføre samarbeidet om klima og miljø under Arktisk råd under norsk lederskap (2023-2025)

⁶ FRAM - Nordområde-senter for klima- og miljøforskning. Gjennom samarbeid utøver FRAM tverrfaglig forskning av høy internasjonal standard og som er viktig for forvaltningen av nordområdene. Forskningssamarbeidet består av 20 institusjoner.

⁷ iC3 står for Centre for Ice, Cryosphere, Carbon and Climate

3.8 Ressursbruk

I denne delen av årsrapporten presenteres direktoratets ressursbruk og sammenhengen mellom ressurser og resultater. Vi har belyst de mest relevante forholdene basert på Miljødirektoratets tallgrunnlag for perioden 2019-2023.

Fordeling per resultatområde

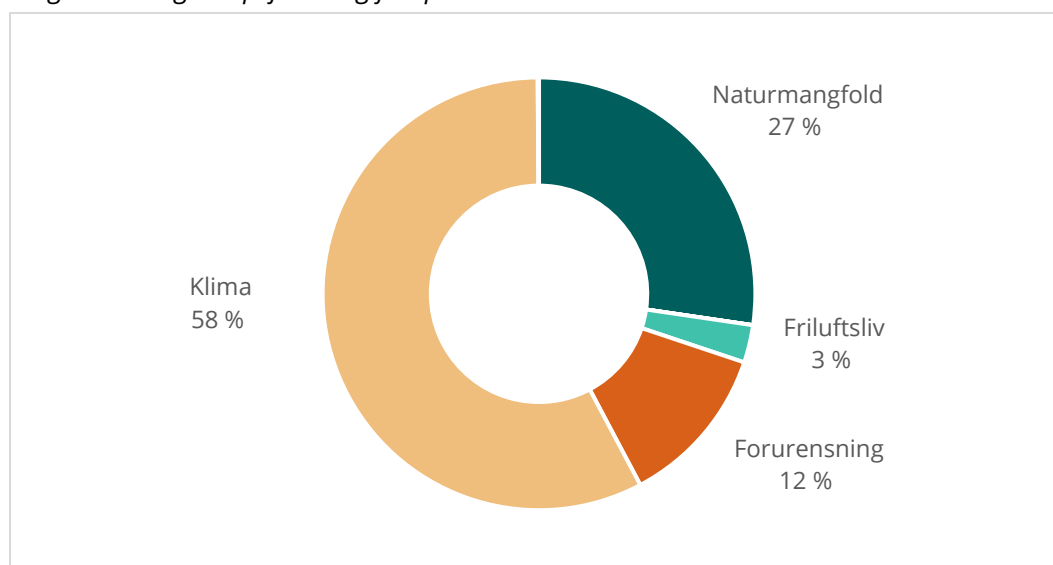
Utgifter

Diagrammet under viser hvordan de totale utgiftene på kap. 1420 Miljødirektoratet og kap. 1425 Fisketiltak, totalt 8,8 mrd. kroner, er fordelt på resultatområdene.

Midler som er ført på andre kapitler (1140 og 1141 Høstbare viltressurser, 1400 Klima- og miljødepartementet, 1410 Kunnskap om klima og miljø og 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak) er **ikke** med i omtalen av fordeling per resultatområde.

Utgifter ført av statsforvalteren og andre etater, etter tildeling eller belastningsfullmakt fra Miljødirektoratet, er inkludert i tallgrunnlaget. Fordelingen mellom områdene viser dermed ikke bare direktoratets egne utgifter og interne prioriteringer. Om lag 82 prosent av utgiftene er knyttet til investeringer, tilskudds- og refusjonsordninger.

Diagram 2. Regnskapsførte utgifter per resultatområde i 2023

Resultatområdet klima utgjør 5,07 mrd. kroner, tilsvarende 57,7 prosent, av utgiftene våre i 2023. CO₂- kompensasjonsordningen er på om lag 4,56 mrd. kroner og utgjør 90 prosent av utgiftene på området.

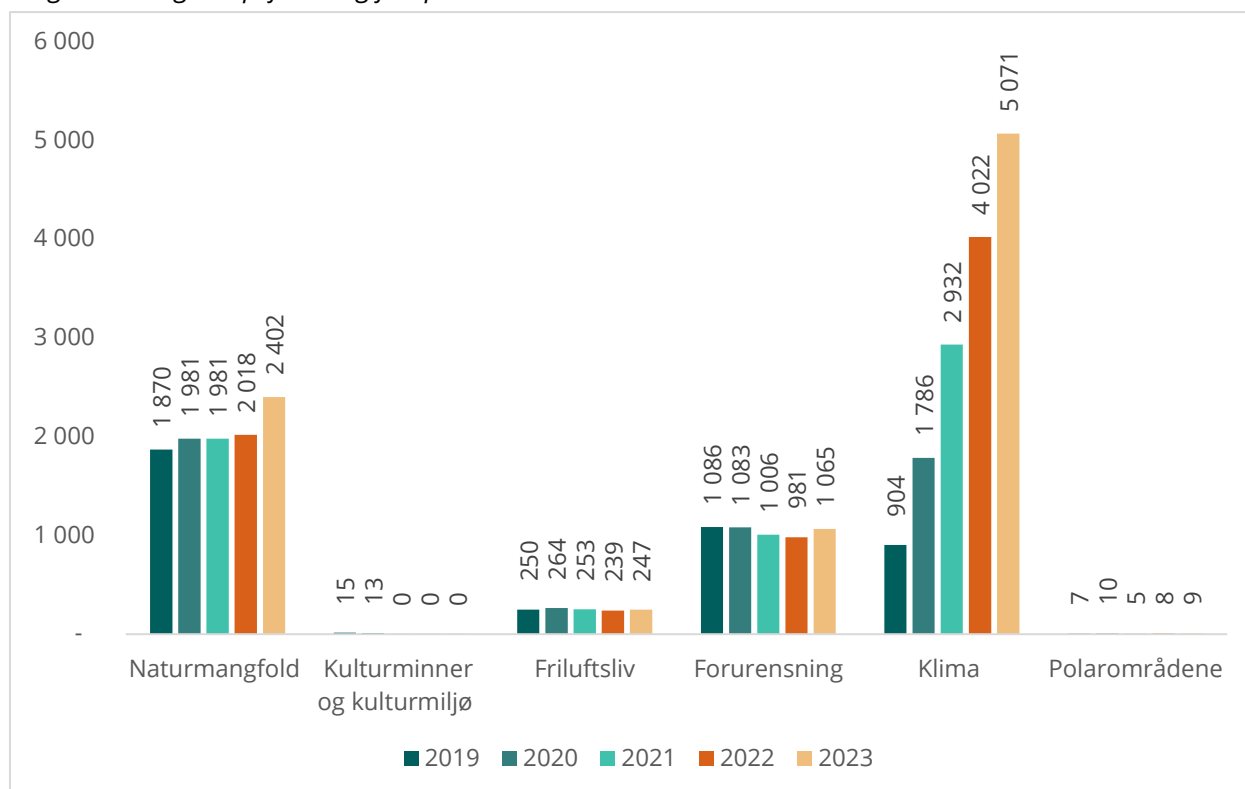
Utgifter til naturmangfold utgjør 2,4 mrd. kroner, tilsvarende 27,3 prosent av samlede utgifter. Tilskudd til ulike formål, som for eksempel erstatning for beitedyr tatt av rovvilt, rovvilttiltak, tiltak for å ta vare på natur, naturarv og besøkssenter for natur og verdensarv, utgjør til sammen 505

mill. kroner. Utgifter til sikring og vern er totalt 903 mill. kroner. Dette er utgifter til verneplaner, nytt vern, nasjonalparker, skogvern og tiltak i verneområder og annen natur og inkluderer restaureringstiltak. Til sammen utgjør utgiftene til tilskudd og sikring og vern omtrent 59 prosent av samlede utgifter til naturmangfold.

1,07 mrd. kroner, tilsvarende 12,1 prosent, av utgiftene faller inn under området forurensning. Her inngår utbetaling av pant for bilvrak, på 415 mill. kroner, som sammen med andre refusjonsordninger og utgifter til oppryddingstiltak tilsvarer om lag 60 prosent av utgiftene knyttet til resultatområdet forurensning.

Diagrammet nedenfor viser utgiftsfordelingen mellom de ulike resultatområdene i perioden 2019 til 2023.

Diagram 3. Regnskapsførte utgifter per resultatområde 2019-2023. Tall i millioner kroner.

Utgifter til området naturmangfold er økt fra 1,87 mrd. kroner i 2019 til 2,4 mrd. kroner i 2023. Sammenlignet med 2022, er beløpet økt med 19 prosent. Den største økningen innenfor naturmangfold i perioden 2019-2023, er på verne- og sikringspostene.

Utgifter til friluftsliv var 247 mill. kroner i 2023, en liten økning fra 2022, og omtrent på samme nivå som i 2019.

Samlede utgifter knyttet til forurensning har ligget stabilt rundt om lag én mrd. kroner de siste fem årene. Det er driftspostene (+97 mill.) som har økt mest på området. Utgiftene knyttet til vrakpant og tilskudd til kjøretøy og fritidsbåter representerer den største utgiftsreduksjonen,

med en nedgang på 118 mill. kroner. Utgiftene til opprydding i forurensset grunn og sjøbunn er økt med 53 mill. sammenlignet med 2019.

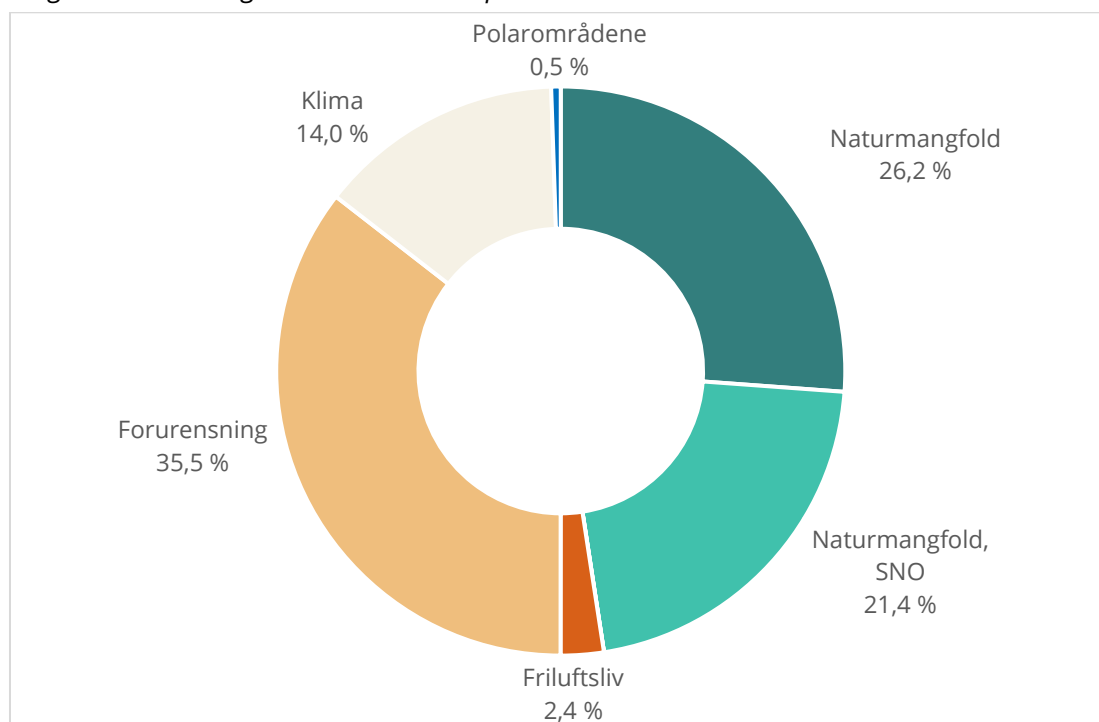
Utgifter til klima er økt fra 904 mill. kroner i 2019 til 5,07 mrd. kroner i 2023. Økningen på mer enn fire mrd. kroner skyldes i stor grad økt utbetaling av CO₂- kompensasjon til industrien (+4,01 mrd. kroner) og tilskuddsordningene Klimasats og Grønn skipsfart (+59 mill. kroner).

Årsverk

Diagrammet under viser et grovt estimat for fordelingen av lønnskostnader på ulike resultatområder i 2023. Vi jobber helhetlig med våre oppgaver og ofte på tvers av de miljøvernpolitiske resultatområdene. Avdelinger, seksjoner og medarbeidere har ofte arbeidsoppgaver som går på tvers av resultatområdene, det er derfor vanskelig å estimere hvor mye ressurser som går til hva. Det er derfor betydelig usikkerheter knyttet til denne oversikten.

Administrative ressurser og ressurser som går på tvers av resultatområdene er sjablongmessig fordelt på resultatområdene. Lønnskostnadene til Statens naturoppsyn ligger under resultatområdet naturmangfold.

Diagram 4. Fordeling av lønnskostnader per resultatområde i 2023

Fordelingen av ressursbruk mellom de ulike resultatområdene er relativt stabil fra år til år, men vi har en liten vridning fra naturmangfold til især klima og noe til forurensning.

3.9 Utvalgte nøkkeltall

Tabell 3. Antall årsverk, samlet tildeling post 01-99, lønnsutgifter per årsverk

Nøkkeltall	2021	2022	2023
Antall utførte årsverk	702	696	711
Samlet tildeling post 01-99*	7 027 342 000	8 296 321 000	9 553 911 000
Utnyttelsesgrad post 01-29*	93 %	96 %	96 %
Utnyttelsesgrad post 30-99*	94 %	92 %	97 %
Driftsutgifter	1 650 659 744	1 713 261 955	1 816 658 140
Lønnsandel av driftsutgifter	38 %	37 %	38 %
Lønnsandel kap. 1420 post 01	76 %	73 %	73 %
Lønnsutgifter per årsverk	902 010	914 045	962 612
Samlede inntekter post 01-09**	141 223 836	148 280 856	190 034 566

* Tallene inkluderer samtlige tildelinger og mottatte belastningsfullmakter.

** Inntektene inkluderer også høstbare viltressurser (kap. 4141 post 01) og kjemikaliekontroll (kap. 3640 post 04).

Antall utførte årsverk⁸

Årsverksberegningen er basert på KMDs definisjon av utførte årsverk (PM-2019-13) og DFØs rapportoppsett i SAP per 18. februar 2020. Antall utførte årsverk inkluderer årsverk utført av timelønnede og månedslønnede, pålagt utbetalt overtid og ekstratimer. Fravær er trukket fra i beregningen.

Antall utførte årsverk har økt med 15 årsverk fra 2022 til 2023. Økningen er knyttet til satsingen på EUs grønne giv, og at vi har erstattet noen konsulenter på IT-området med egne ansatte. I tillegg har vi hatt mange midlertidig ansatte og vikarer i 2023, blant annet som følge av innsatsen mot pukkellaks i Tanavassdraget.

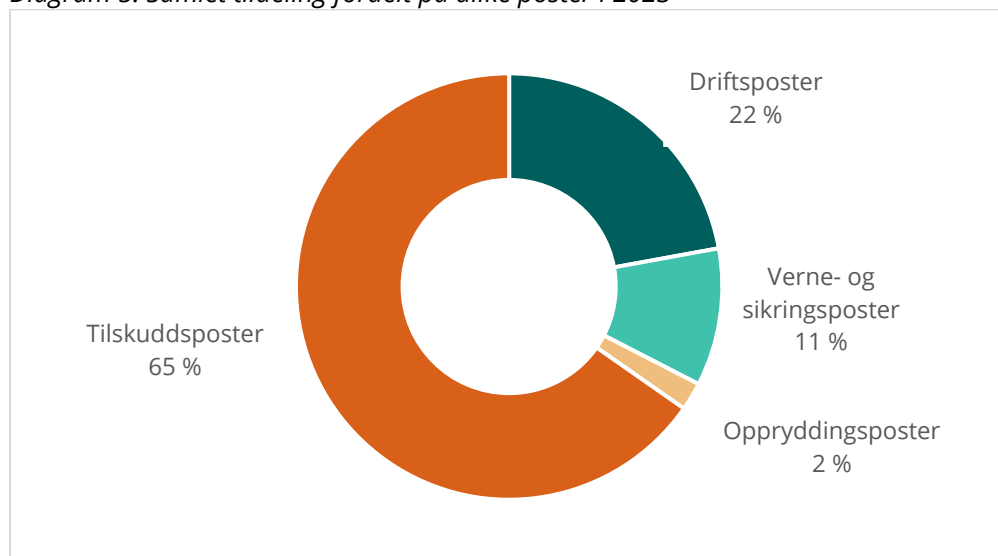
Samlet tildeling post 01 – 99, alle kapitler

Diagrammene under viser fordelingen av Miljødirektoratets samlede tildelinger på egne og fremmede kapitler. En vesentlig andel av disse midlene tildeles og forvaltes av statsforvalteren. I tillegg gir vi belastningsfullmakter til andre etater. Tildelingene er fordelt på driftsposter (post 01, 21 og 23), tilskuddsposter (post 60-85) og investeringsposter (post 30-39).

Diagrammet under viser hvordan den samlede tildelingen fordeler seg på ulike poster fra 2021 til 2023.

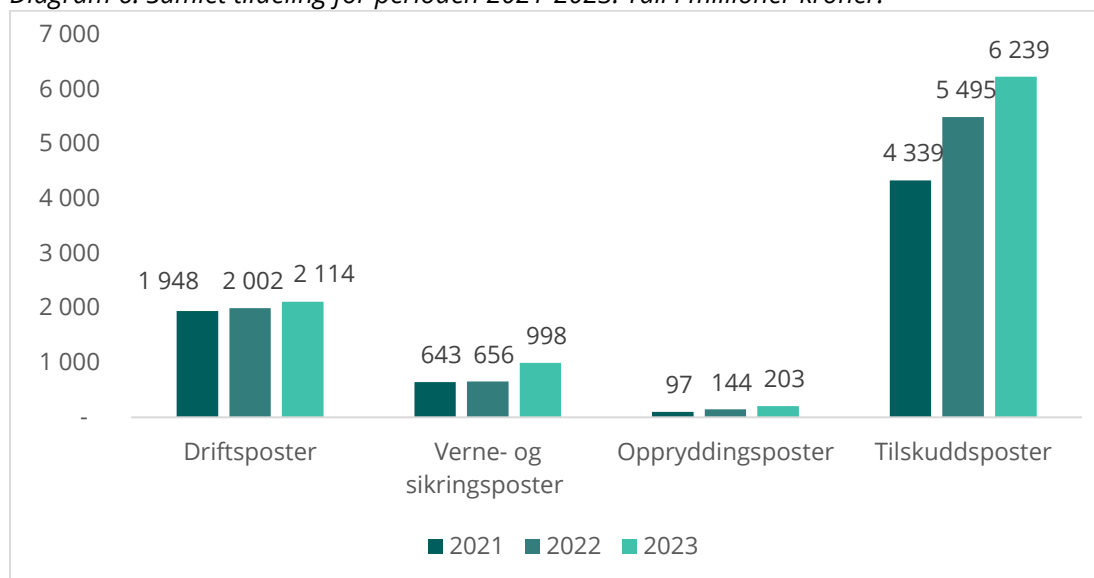
⁸ Årsverksberegningen er basert på Kommunal- og moderniseringsdepartementets definisjon av utførte årsverk (PM-2019-13) og DFØs nye rapportoppsett i SAP pr. 18. februar 2020, <https://lovdata.no/dokument/SPHPM/pm-2019-13>. Antall utførte årsverk inkluderer årsverk utført av timelønnede og månedslønnede, pålagt utbetalt overtid og ekstratimer. Fravær er trukket fra i beregningen.

Diagram 5. Samlet tildeling fordelt på ulike poster i 2023

Samlet tildeling utgjør 9,6 mrd. kroner i 2023. Fra 2021 til 2023 er den økt med 2,5 mrd. kroner, hovedsakelig som følge av en stor økning i CO₂- kompensasjonsordningen for industrien. Diagram 6 viser hvordan den samlede tildelingen fordeler seg på ulike poster fra 2021 til 2023.

Diagram 6. Samlet tildeling for perioden 2021-2023. Tall i millioner kroner.

Samlet tildeling på driftspostene er økt fra 1,95 mrd. kroner i 2021 til 2,1 mrd. kroner i 2023. Dette tilsvarer en økning på litt over en prosent. Økningen på driftspostene dekker bare delvis lønns- og prisstigning. I realiteten har det vært en betydelig reduksjon i disponible driftsmidler i perioden, først og fremst som følge av kutt og høy prisstigning, men også som følge av en økende andel faste, løpende kostnader. Kap. 1420 post 22 ble lagt ned og midlene flyttet til post 21 fra 2023. Totalt er disse midlene økt med 61,3 mill. kroner sammenlignet med 2021.

Samlet tildeling på verne- og sikringspostene er økt vesentlig, fra 643 mill. kroner i 2021 til 998 mill. kroner i 2023. Erstatningsutbetalinger i forbindelse med skogvern er økt med 300 mill.

kroner og utbetalinger til tiltak i verneområder og annen natur er økt med 35 mill. kroner som følge av et historisk omfang av tiltaksmidler til naturrestaurering. Utbetalinger til sikring av nye friluftsområder er redusert med 14 mill. kroner.

Tildelte midler til opprydding i forurenset bunn og sjøgrunn er 203 mill. kroner. Dette er mer enn en dobling sammenlignet med 2021, og er knyttet til oppryddingstiltak i Hammerfest og Bergen, i tillegg til tiltak ved Knaben Gruver og en rekke mindre prosjekter. Tildelingene vil naturlig variere fra år til år, avhengig av fremdrift i prioriterte oppryddingsprosjekter.

Tilskuddspostene er økt fra 4,3 mrd. kroner i 2021 til 6,2 mrd. kroner i 2023, en økning på 44 prosent. Den største økningen er knyttet til CO₂- kompensasjonsordningen for industrien, som er økt med 80 prosent, tilsvarende 2,03 mrd. kroner i perioden. Tilskuddsmidler til klimasats og grønn skipsfart er økt med 34 mill. kroner, og refusjonsordninger til industrien er økt med 74 mill. kroner. Den største nominelle reduksjonen er utbetaling av vrakpant som er redusert med 134 mill. kroner.

Utnyttelsesgrad post 01-29, alle kapitler

Utnyttelsesgraden på driftspostene er 96 prosent. Dette er på samme nivå som i 2022, og tre prosentpoeng høyere enn i 2021.

Vi arbeider kontinuerlig med å digitalisere tjenester, omstille og effektivisere driften. Bemannings- og driftskostnader tilpasses disponible rammer, og økte faste, løpende driftskostnader har de siste årene gjort at ordinære driftsmidler utnyttes i større grad. 2021 var et unntaksår, i stor grad som følge av at koronapandemien førte til mindreforbruk av driftsmidler.

Utnyttelsesgrad post 30-99, alle kapitler

Utnyttelsesgraden på post 30-99 er på 97 prosent, og dermed høyere enn de siste årene. Det er ikke unaturlig at utnyttelsesgraden kan variere noe fra år til år.

Mindreutgifter på verne- og sikringsposter skyldes at mange av prosessene som involverer kommuner og ulike grunneiere er svært tidkrevende, noe som har medført uforutsette forsinkelser i utbetalingene. Det er også forsinkelser i gjennomføringen av enkelte tiltak i verneområdene som følge av blant annet forsinkede forvaltningsmessige avklaringer, lange anbudsprosesser og uforutsette værforhold.

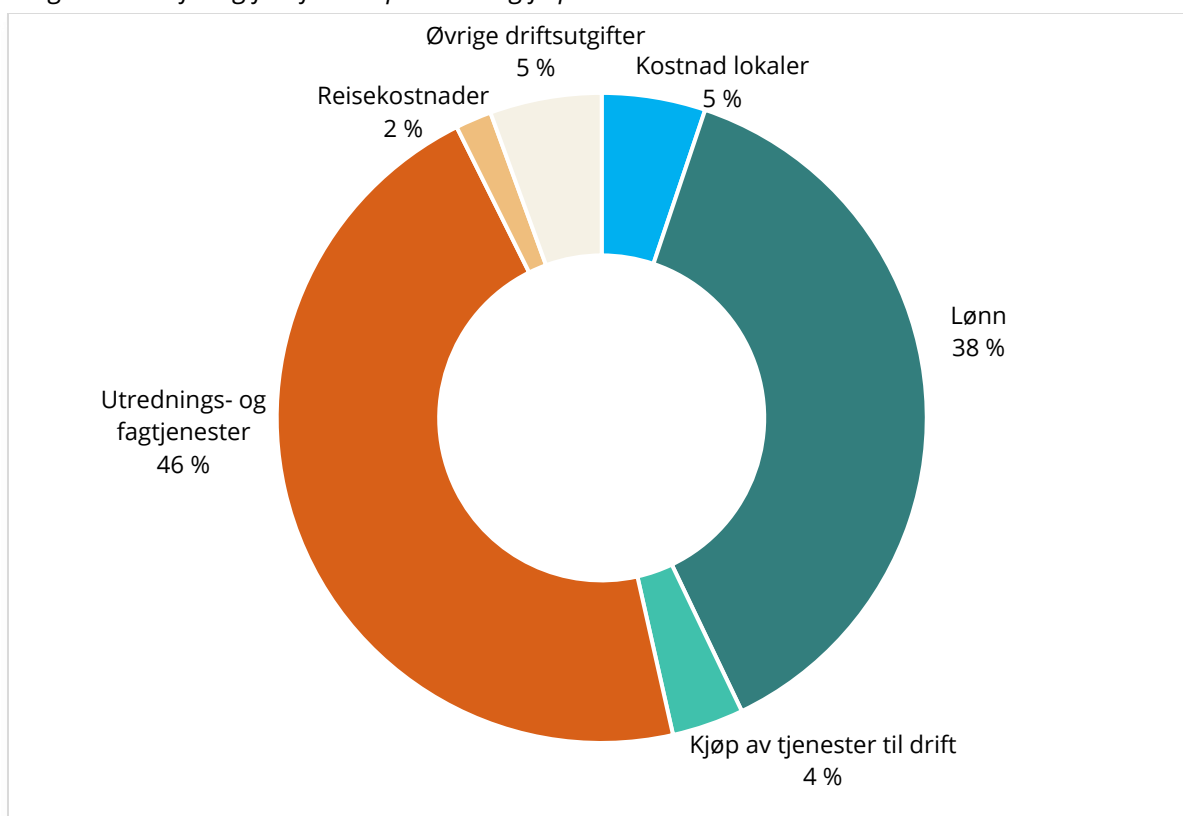
Også mindreutgifter knyttet til oppryddingspostene skyldes i hovedsak forsinket fremdrift i enkelte tiltak.

Utbetaling over overslagsbevilgninger og mottatte tilskuddssøknader påvirker også utnyttelsesgraden. Vi har også noen tilskuddsposter med overslagsbevilgning som utgjør betydelige beløp, og utbetalinger over disse vil variere fra år til år som følge av forhold utenfor vår kontroll.

Driftsutgifter

Diagrammet under viser fordelingen av direktoratets driftsutgifter i 2023. Driftsutgiftene er hentet fra artskontooppstillingen i kapittel 6 i årsrapporten og tilsvarer utgiftene som er ført av Miljødirektoratet i statsregnskapet, dvs. alle de kapitler og poster som vi har tildelte midler på. Dette inkluderer utgifter ført over våre egne kapitler i Statsregnskapet og utgifter over andre kapitler som vi har mottatt tildelinger og fullmakter på (inkludert tildelinger fra KLD på kap. 1400 og 1410, og fra LMD på kap. 1140 og 1141).

Diagram 7. Driftsutgifter fordelt på ulike utgiftsposter i 2023.

* Alle poster som ikke er tilskuddsposter, dvs. 01, 21, 23 og 30-39

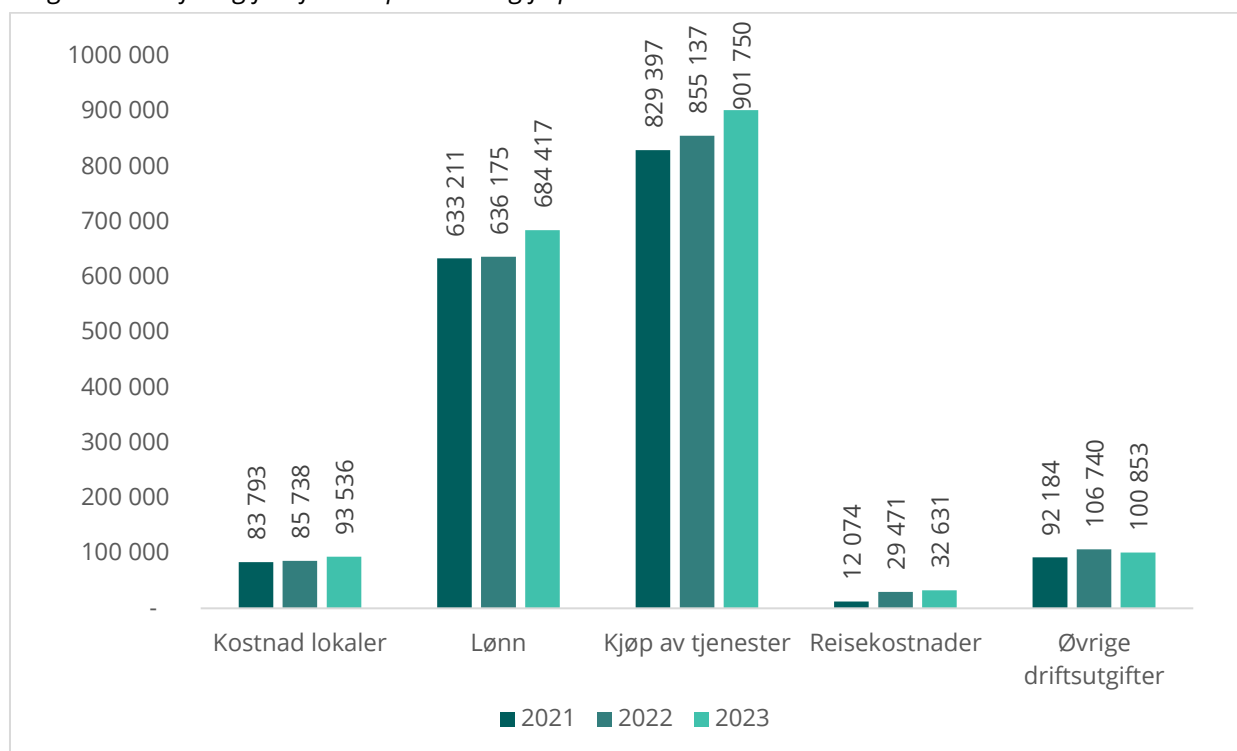
Driftskostnadene omfatter direktoratets kostnader til administrativ drift og til faglig aktivitet, og er ført på driftsposter (post 01, 21, 22 og 23) uavhengig av kapittel/post, i tillegg til verne- og sikringsposter under kap. 1420 (post 30-39).

Halvparten av driftsutgiftene er tjenestekjøp, der nesten 93 prosent går til faglig utredningsvirksomhet, som omfatter tjenester knyttet til kartlegging og overvåking, statlige vannmiljøtiltak, SNOs tjenestekjøp og ulike utrednings- og fagprosjekter. Resterende sju prosent av utgiftene til tjenestekjøp er knyttet til direktoratets administrative drift. Sammen med lønnsutgifter utgjør dette nesten 87 prosent av de totale driftsutgiftene våre.

Kostnader til lokaler utgjør fem prosent av driftsutgiftene. De inkluderer kontorlokaler i Oslo og Trondheim og SNOs lokasjoner i de geografiske oppsynsområdene.

Reiseutgiftene er i stor grad knyttet til tilsynsvirksomhet, naturoppsyn og internasjonalt arbeid. I tillegg kommer reisekostnader som følge av reisevirksomhet mellom kontorene i Oslo og Trondheim. Reisekostnadene er økt med 11 prosent fra 2022 til 2023, noe som i stor grad skyldes en vesentlig prisstigning på utgifter til fly og overnatting.

Diagram 8. Driftsutgifter fordelt på ulike utgiftsposter i 2021-2023. Tall i tusen kroner.

Direktoratets samlede driftsutgifter har nominelt sett økt med nesten ti prosent fra 2021 til 2023.

Lønnskostnadene er økt med om lag 8,1 prosent fra 2021 til 2023. Økningen reflekterer lønnsveksten i perioden, korrigert for en mindre økning i antall utførte årsverk.

Kostnader knyttet til lokaler er økt med om lag 12 prosent fra 2021 til 2023. Denne økningen samsvarer med prisøkning som følge av utvikling i konsumprisindeks i samme periode.

Andelen driftsutgifter knyttet til lønn og lokaler er tilnærmet uendret fra år til år, og utgjør 43 prosent i 2023. Kostnader til tjenestekjøp ligger også stabilt og utgjør 50 prosent av de samlede driftsutgiftene. Til og med 2019 lå reisekostnadene stabilt på ca. 40 mill. kroner per år, men på grunn av koronapandemien ble reisekostnadene redusert til 12 mill. kroner i 2021. I 2022 økte de til 29 mill., og i 2023 til nesten 33 mill. kroner. Reiseaktiviteten ligger nå på et lavere nivå enn i årene før koronapandemien, men kostnaden på den enkelte reise har økt vesentlig. Andelen av andre driftsutgifter er omtrent uendret fra år til år.

Lønnsandel av driftsutgifter

Lønnsandelen av driftsutgiftene var i 2023 på 38 prosent, mot 37 prosent i 2022. For Miljødirektoratets driftspost, kap. 1420 post 01, utgjør lønnsandelen 73 prosent av driftsutgiftene. Lønnsandelen av driftsutgifter har vært relativt stabil de siste årene.

Lønnsutgifter per årsverk

Nøkkeltallet viser alle lønnsutgifter inkludert pensjonskostnader, arbeidsgiveravgift, overtid, reisetid og andre ytelser, fordelt på antall utførte årsverk. Lønnsutgifter per årsverk for 2023 var 962 612 kroner. Dette er en økning på 6,71 prosent fra 2021 og 5,3 prosent fra 2022. Økningen fra 2022 til 2023 gjenspeiler den generelle lønnsøkningen, mens innføring av ny beregningsmodell for betaling av pensjonspremie fra 2022 medfører en redusert kostnad fra 2021 til 2022, noe som påvirker nøkkeltallet "lønnsutgifter per årsverk".

Driftsinntekter

De samlede driftsinntektene (post 01-09) i direktoratet var på 190 mill. kroner i 2023. Gebyr på forurensningsområdet, inkludert kjemikaliekontroll og statsforvaltnes miljøvern avdelinger utgjør til sammen 61 prosent av inntektene. Inntekter knyttet til internasjonale oppdrag utgjør 24 prosent. Gebyrer knyttet til avfall og gebyrer for ulike tilsyn og konsesjoner representerer de største inntektene på forurensningsområdet. På internasjonalt område er det olje for utviklingssamarbeid og bistandssamarbeid som utgjør de største inntektene.

Diagram 9. Driftsinntekter i 2023.

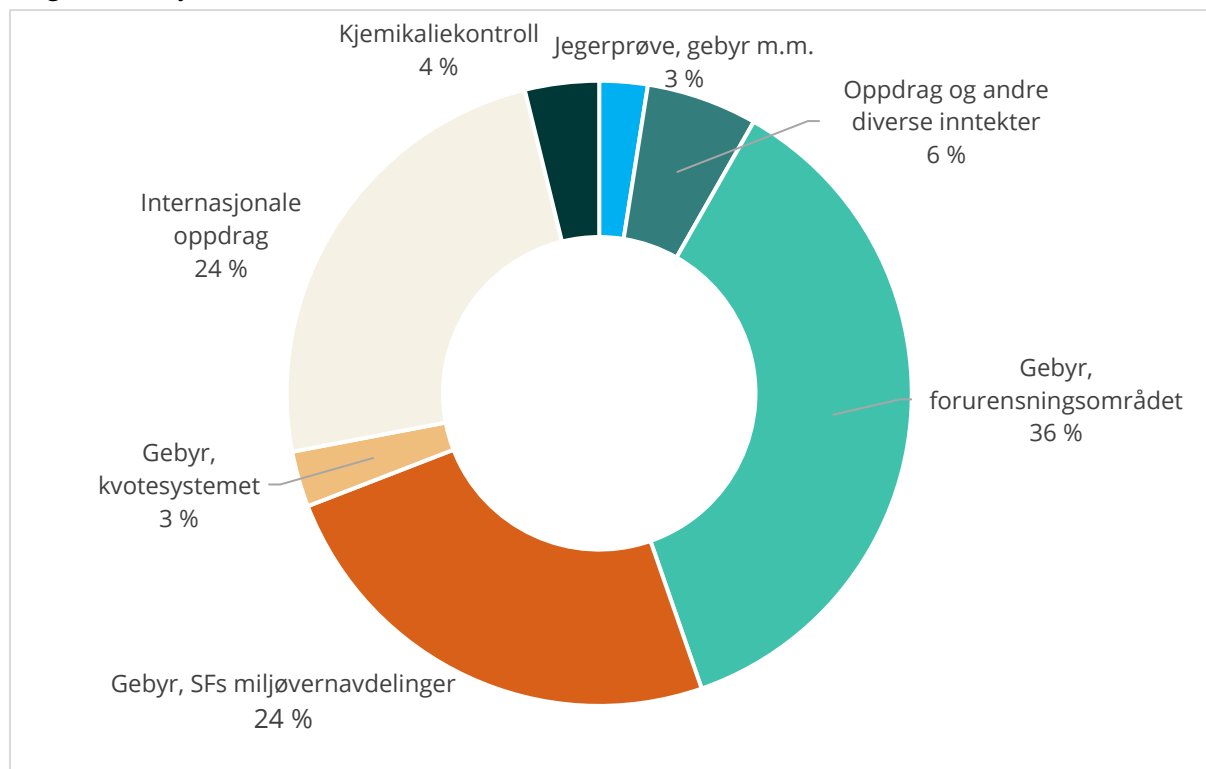
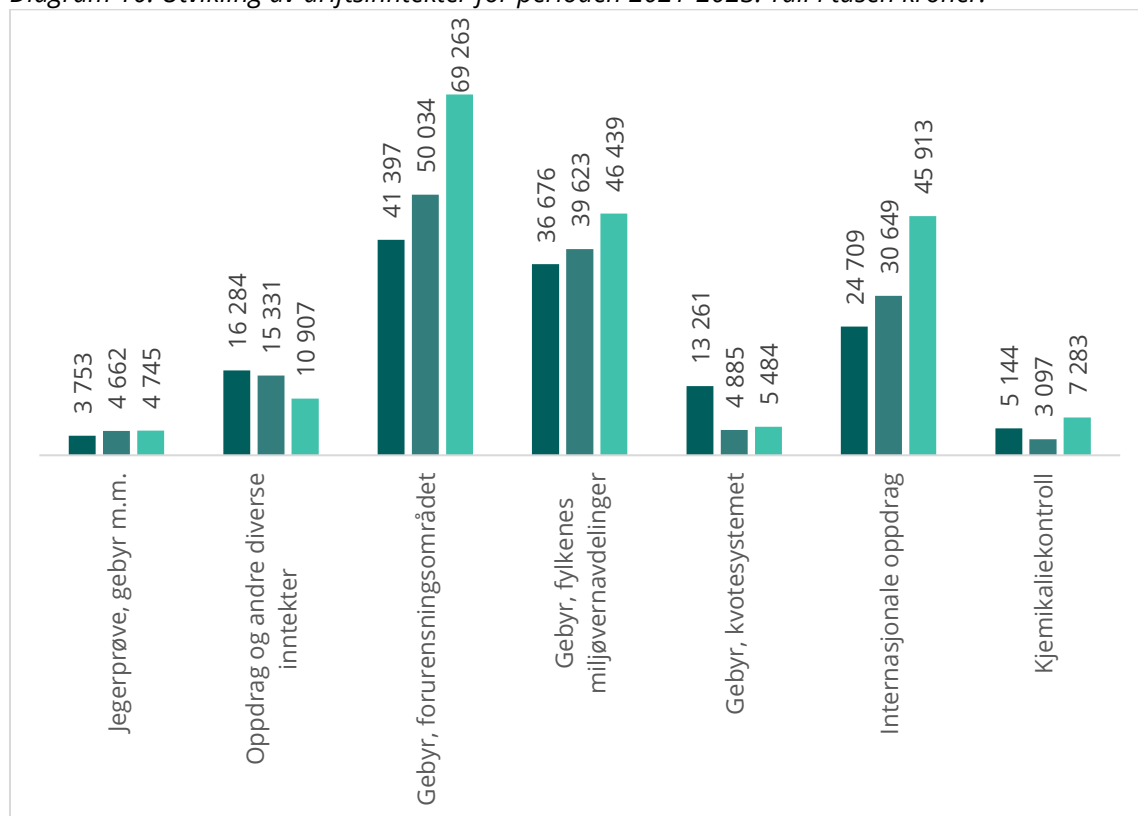

Diagram 10. Utvikling av driftsinntekter for perioden 2021-2023. Tall i tusen kroner.

Inntektene er økt med nesten 35 prosent fra 2021 til 2023, fra 141 til 190 mill. kroner.

Inntektsnedgangen på oppdrag og andre diverse inntekter fra 2022 til 2023 er teknisk, og skyldes endring i bokføringspraksis. Overføringer fra andre statlige regnskap til dekning av tidsavgrensede prosjekter føres fra 2024 under kap. 4420 post 50. Direktoratets gebyrinntekter på forurensningsområdet er økt med 67 prosent, mens inntektene som statsforvalternes miljøvern avdelinger tar inn på forurensningsområdet er økt med 27 prosent i perioden. Inntektene knyttet til internasjonal aktivitet er økt med 86 prosent sammenlignet med 2021.

3.10 Volumtall

Tabellen under viser at antall medieklipp og antall økter på miljødirektoratet.no øker sammenlignet med 2021 og 2022.

Tabell 4. Utvikling av volumtall i perioden 2021-2023

Volumtall	2021	2022	2023
Antall medieklipp*	16 418	16 315	19 162
Antall økter på miljødirektoratet.no	1 984 677	1 976 087	2 427 659
Antall økter på miljøstatus.no**	285 414	240 108	231 430
Antall inngående dokumenter	51 964	52 101	48 571
Antall utgående dokumenter	49 303	48 172	44 537
Antall innsynsbegjæringer	7 813	13 573	8 565

Volumtall	2021	2022	2023
Antall enkeltvedtak***	15 392	15 777	15 887
Antall avgjorte klagesaker fra underinstans	351	291	314
Antall behandlede klager på direktoratets vedtak	102	90	117

*Antall medieklipp er basert på søk i medieovervåkningsverktøyet Infomedia. Søket inkluderer treff på enten Miljødirektoratet eller naturoppsyn»".

**På grunn av feil i tallene på Miljøstatus har vi kun besøkstall fra mai-desember 2021. Tallene for 2021 og 2022 er derfor ikke sammenlignbare.

*** Antall enkeltvedtak inkluderer returordningen for kasserte fritidsbåter. For 2021 utgjør dette 10 221 enkeltvedtak, for 2022 10 087 enkeltvedtak og for 2023 10 553 enkeltvedtak.

Antall innsynsbegjæringer er redusert vesentlig sammenlignet med 2022, men litt høyere enn i 2021. Antall inn- og utgående dokumenter er gått noe ned, mens antall enkeltvedtak er omtrent på samme nivå som tidligere år. Omfanget av avgjorte klagesaker fra underinstans og antall behandlede klager på direktoratets vedtak er økt noe sammenlignet med 2022.

Synlighet i det offentlige rom

Miljødirektoratet, inkludert Statens naturoppsyn, ble nevnt i over 19 000 artikler i norske medier i 2023, en økning på om lag 20 prosent fra året før. Pukkellakssommeren ga spesielt mye omtale. Vi ser i år som i fjor at pressemeldinger og innsalg preger omtalen, og at vi når enda mer effektivt ut gjennom disse kanalene i 2023. I tillegg preges omtalen av at vedtak, rapporter og råd fra Miljødirektoratet blir hyppig nevnt i det politiske ordsiftet. Eksempler på dette er rapporten Klimatiltak i Norge mot 2030, forslag om forbud mot nedbygging av myr og klagebehandling på E6 gjennom Lågendeltaet.

Postjournal og dokumenthåndtering

I 2023 fortsetter nedgangen fra tidligere år når det gjelder totalt antall journalførte inngående og utgående dokumenter, noe som kan skyldes en strammere arkivavgrensning og innføring av fagsystemer, som Tilde og Dialogen. Antall innsynsbegjæringer er også redusert i forhold til det vi hadde i 2022. Av totalt 8 565 innsynsbegjæringer er 8 225 mottatt via offentlig elektronisk postjournal og 340 via e-post, telefon eller personlig oppmøte. Reduksjonen av innsynskrav kan skyldes at vi fulltekstpubliserer de dokumentene vi har innvilget innsyn i.

Antall enkeltvedtak utover enkeltvedtakene som gjelder returordningen for kasserte fritidsbåter er i hovedsak knyttet til myndighetsutøvelse.

Klagesaker

Avgjørelsene som tas i klagesakene er en viktig del av myndighetsutøvelsen vår, og vi fører register over klagesakene for å styrke arbeidet med enhetlig myndighetsutøvelse.

Klager på underinstansvedtak

Vi mottok 350 klager på vedtak fra underinstans i 2023. Om lag 48 prosent av alle klagenes mottok fra underinstans er innenfor fagområdet rovvilt (erstatning for tap av sau og tamrein til fredet rovvilt, tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak og klager på vedtak om

felling). Ved fordeling av mottatte klager etter lovverk, utgjør klager på vedtak etter henholdsvis naturmangfoldloven og forurensningsloven om lag 63 og 20 prosent.

Det ble avgjort 314 klager i 2023. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for avgjorte klager er 7 måneder.

Klager på førsteinstansvedtak

Vi mottok 116 klager på våre førsteinstansvedtak i 2023. Ved fordelingen av mottatte klager etter lovverk, utgjør klager på vedtak etter henholdsvis naturmangfoldloven og forurensningsloven omtrent 30 og 16 prosent. De øvrige klagene fordeler seg i hovedsak på klimakvoteloven, tilskudd, klager på vedtak etter lakse- og innlandsfiskloven.

Direktoratet behandlet totalt 117 klager i 2023. Av disse ble 31 klager avgjort i direktoratet. Vi sendte henholdsvis 83 og tre klager til klagebehandling til KLD og LMD som behandlet henholdsvis 48 og fire klager på våre vedtak i 2023.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for behandling av klager som enten ble avgjort i direktoratet eller oversendt til departementene er 5,5 måneder.

4 Styling og kontroll i virksomheten

Vi jobber kontinuerlig med å videreutvikle og forbedre styringen av aktivitet, økonomi og bemanning. Det er gjort flere endringer i organisasjonsstrukturen for å tilpasse organisasjonen til utfordringene vi står overfor. Vi jobber med å samkjøre og forbedre styringsprosesser for å sikre forenkling for avdelingene og en "rød tråd" i den faglige styringen i form av klare prioriteringer og strategiske valg som henger godt sammen på tvers av ulike styringsprosesser.

4.1 Risikostyring og analyser

Vi jobber kontinuerlig med å videreutvikle en risikobasert tilnærming i virksomhetsstyringen vår. Vi har utarbeidet politikk for risikostyring i Miljødirektoratet, vedtatt høsten 2023, med formål om å etablere et helhetlig rammeverk for å identifisere, vurdere, kommunisere og styre risikoer, slik at vi jobber likt med risiko på tvers i direktoratet og sikrer at risikostyring brukes aktivt.

Risikostyring er integrert i direktoratets mål- og resultatstyring, og utføres samtidig med øvrige styringsprosesser. Vi bruker risikostyring som et verktøy for å motvirke forhold eller hendelser av vesentlig karakter som kan hindre vår måloppnåelse og vår etterlevelse av eksterne og interne krav og forventninger. Vi følger opp strategiske risikoer hvert tertial og har løpende oppfølging på avdelingenes prioriterte risikoobjekter. I tillegg risikovurderer vi større prosjekter som en del av prosjektstyringen. Vi bruker risikostyring som et verktøy for å følge opp effektbasert styring og for å oppnå våre mål.

Risiko- og sårbarhetsanalyse for Miljødirektoratet (ROS) ble sist oppdatert i 2021 og ble oversendt departementet. ROS belyser farekilder og trusler og viser uønskede hendelser som kan utløse en krise for Miljødirektoratet, eller som krever krisehåndtering fra oss. KLD har i styringsdokument for samfunnsikkerhetsarbeidet i virksomhetene underlagt Klima- og miljødepartementet blant annet stilt krav om oppdatering av ROS annethvert år. Styringsdokumentet trådte i kraft 1. januar 2024. Miljødirektoratet vil oppdatere ROS i henhold til retningslinjer fra KLD innen utgangen av juni 2024, og oversende oppdatert versjon til departementet.

4.2 Fellesføringer fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)

Det er gitt tre fellesføringer i tildelingsbrevet for 2023.

4.2.1 Lærlinger

Vi har totalt syv lærlinger i Miljødirektoratet i dag, en økning fra seks i 2022. Fem er lærlinger i IT-driftsfag og to i innholdsproduksjonsfaget.

Vi er medlem av Opplæringskontoret for statlige virksomheter (OK stat), og har etablert et samarbeid med en videregående skole om praksisplasser for elever innen informasjonsteknologi. To av våre andreaårslærlinger i IT-driftsfag er meldt inn som faddere i pilotprosjektet Buddy i regi av OK stat. En av disse deltar også i rollemodellprosjektet i regi av DFØ/OK stat.

I tillegg har vi inngått et internship-samarbeid med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo, der vi stiller som vertsinstitusjon for praksisstudenter. Statens naturoppsyn (SNO) har et samarbeid med Nord universitet om deltakelse i forelesninger og studentpraksis.

Sommeren 2023 ansatte vi 18 studenter i sommerjobber i direktoratet.

4.2.2 Redusere konsulentbruk

Miljødirektoratet kjøper i hovedsak konsulentbistand til miljøfaglige utredninger-, evalueringer- og analyser, til juridiske utredninger og til IKT-utvikling. Kjøp av konsulentbistand til rekruttering, kommunikasjon og organisasjonsutvikling er, så langt det er mulig, erstattet med bruk av egne ansatte.

I 2023 har vi redusert kjøp av konsulentbistand til rekruttering, organisasjonsutvikling og kommunikasjon fra totalt 6,4 mill. kroner i 2022 til 3,1 mill. kroner i 2023;

- omfanget av konsulentkjøp til rekruttering er redusert med 150 000 kroner: fra 572 000 kroner i 2022 til 422 000 kroner i 2023,
- tjenestekjøp til kommunikasjonsrådgivning er økt fra om lag 1,2 mill. kroner i 2022 kr til 1,3 mill. kroner i 2023
- konsulentkjøp til organisasjonsutvikling er redusert med hele 3,3 mill. kroner: fra 4,6 mill. kroner i 2022 til ca. 1,3 mill. kroner i 2023.

Kjøp av konsulentbistand til miljøfaglige utredninger, evalueringer, samfunnsøkonomiske analyser og juridisk bistand har i sum økt med 28,2 mill. kroner i 2023: fra 207,5 kroner i 2022 til 235,7 mill. kroner i 2023. Årsaken til økningen er mangel på kapasitet i eget hus og behov for ekspertise til å løse utrednings- og utviklingsoppgaver som krever spisskompetanse.

Kjøpet av bistand til IKT-utvikling økte med 38,1 mill. kroner i 2023, fra 66,3 mill. kroner i 2022 til 104,4 mill. kroner i 2023. Økningen skyldes at vi har en meget presset driftssituasjon, og derfor er helt avhengig av å holde høyt trykk på digitaliseringen av arbeidsprosesser for å redusere behovet for økt bemanning som følge av økt oppgavemengde. For å redusere omfanget av konsulentkjøp til IKT-utvikling, ansatte vi fem IT-utviklere i løpet av 2023, og vi vil ansette fem til i løpet av 2024. Dette vil på sikt gi oss gevinster i form av økt kompetanse, økt sikkerhet og lavere sårbarhet på IT-området. Samtidig jobber vi med å modernisere og sikre virksomhetskritiske IT-løsninger med "gammel teknologi" og vi jobber med å gå over til å drifte løsningene i sky. I sum krever dette spesialkompetanse og kapasitet langt utover det vi har i eget hus, slik at vi er helt avhengig av å kjøpe ekstern bistand. For mer utfyllende forklaring, se omtale under prioritering 4 i kap. 3.2.

4.2.3 Desentralisert arbeid

Flertallet av våre ansatte har kontorsted i Trondheim og Oslo. Vi har også medarbeidere ved Norsk Polarinstitutt i Tromsø, og SNO er lokalisert i alle landets fylker. I tillegg har vi noen få ansatte som av ulike årsaker arbeider andre steder i landet.

Vi ser både fordeler og ulemper ved økt desentralisert arbeid. Det vil utvide rekrutteringsmarkedet og vi kan tiltrekke oss flere kompetente søkere. Samtidig vil økt desentralisert arbeid føre til store ressursmessige konsekvenser og flere andre utfordringer.

Etter drøftinger med arbeidstakerorganisasjonene har vi fastsatt retningslinjer for desentralisert arbeid i Miljødirektoratet. Ved all nyrekruttering skal jobbanalysen inkludere en vurdering av om desentralisert arbeid er aktuelt, selv om desentralisert arbeid kun unntaksvis vil være aktuelt hos oss. Det skyldes de store merkostnadene og -belastningene det vil gi for ledelse, arbeidsmiljø og faglig samarbeid. I tillegg vil det gi betydelige ressursmessige og økonomiske konsekvenser.

4.3 Evalueringer

Evalueringer inngår som en del av virksomhetsstyringen i Miljødirektoratet, i styringsdialogen med KLD og i direktoratets styring av statsforvalterne. Evalueringer er et verktøy for å bidra til at vi hele tiden jobber effektivt og målrettet. Vi gjennomfører de evalueringene som gir mest nytte for direktoratet og som kan bidra til å redusere risiko for at vi ikke får gjort det vi skal eller at vi kan få gjort oppgavene våre med bedre resultater eller mer effektivt.

Det har vært gjennomført ni evalueringer i 2023:

- Effekt av handlingsplanene for dverggrås
- Effekt av handlingsplanene for isbjørn
- Havforvaltning – faglig forum

- Arbeidet med oppdatering av vannforvaltningsplaner
- Klimasatsordningen
- Miljøstatus.no
- Pukkellaksarbeidet
- Refusjonsordningen for spillolje
- Veiledning og kommunikasjon med kommuner

Direktoratet skal evaluere følgende i 2024:

- Ordningen for bevaring av viktige friluftslivsområder gjennom sikring
- Refusjonsordningen for f-gasser
- Myndighetsfordeling mellom direktoratet og statsforvalter på forurensningsområdet
- Produktregisteret

Vi har som mål å utvikle systemet vårt for evalueringer slik at vi som direktoratet blir enda bedre på å velge ut evalueringer, gjennomføre dem effektivt, og følge opp anbefalinger i ettertid.

4.4 Revisjonsmerknader og tilsynsrapporter

Vi har mottatt Riksrevisjonens Revisjonsrapport om statlige virksomheters oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i anskaffelser, Rapportert i Dokument 1 (2022-2023), som påpeker at vi bør bedre vår kontroll med leverandørenes etterlevelse av lønns- og arbeidsvilkår. I kraft av vårt ansvar for miljøforvaltningens strategiske innkjøpsfunksjon, jobber vi med å forbedre egne rutiner og med kompetansehevende tiltak for å sikre overholdelse av kravene til lønns- og arbeidsvilkår.

Vi har ikke mottatt andre revisjons- eller tilsynsrapporter som krever oppfølging.

4.5 Fakta om personellmessige forhold

Oversikten under viser antall lederstillinger fordelt mellom kvinner og menn, samt utvikling i antall ledere og utvikling av sykefravær for perioden 2016-2023.

Tabell 5. Antall lederstillinger fordelt mellom kvinner og menn, antall ledere og sykefravær i 2016-2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antall lederstillinger, fordelt på:								
- kvinner	28	26	31	32	31	29	30	30
- menn	29	27	24	22	23	17	23	27
Sum	57	53	55	54	54	46	53	57
Kvinneandel, prosent	49,1 %	49,1 %	56 %	59 %	57 %	63 %	57 %	53 %
Reduksjon i antall ledere siden 2015	4	8	5	7	7	15	8	4
Sykefraværspersent	4,1 %	4,4 %	4,6 %	3,3 %	2,8 %	3,3 %	4,1 %	4,8 %

Lederstillinger

Vi har en større andel kvinner enn menn i Miljødirektoratet. I 2023 hadde vi følgende kjønnsfordeling i lederstillinger:

- 53 prosent kvinner, en nedgang fra 57 prosent i 2022

- 47 prosent menn, en økning fra 43 prosent i 2022

Sykefravær

I 2023 økte sykefraværet i Miljødirektoratet. Dette antas å ha sammenheng med det generelle sykdomsbildet på smittsomme sykdommer i samfunnet i tiden etter koronapandemien og nedstengingen av samfunnet. Vi har vært skjermet og har mindre motstandskraft mot smittsomme sykdommer. Den samlede sykefraværsprosenten for 2023 er 4,8 prosent. Det er en økning fra året før hvor tallet var 4,1 prosent. Tallet for 2023 er nå over 2018-nivå, hvor tallet var på 4,6 prosent.

4.5.1 Antall ansatte

Tabellen under viser utvikling av antall ansatte, arbeidsforhold og avtalte årsverk over tid.

Antall ansatte viser det totale antallet personer som er ansatt i direktoratet, uavhengig av stillingsprosent eller arbeidstid. Det inkluderer både heltidsansatte og deltidsansatte.

Antall arbeidsforhold indikerer hvor mange separate arbeidskontrakter eller stillinger i direktoratet. Hvis en person har to deltidsstillinger i ulike seksjoner, vil det telle som to arbeidsforhold.

Avtalte årsverk måler den totale arbeidsinnsatsen basert på stillingsprosent og avtalt arbeidstid. Et årsverk defineres som en person i 100 prosent stilling i løpet av ett år.

Tabell 6. Antall ansatte, arbeidsforhold og avtalte årsverk 2019-2023

Antall	2019	2020	2021	2022	2023
Antall ansatte	776	798	806	802	825
Antall arbeidsforhold	778	801	809	806	830
Avtalte årsverk	717	742	752	744	786

4.5.2 Helse, miljø og sikkerhet

Vi hadde 15 personskader i 2023. Dette er en økning fra 10 i 2022 og 9 i 2021. Økningen i antall personskader har sammenheng med økt innmeldingsgrad.

13 av de 15 personskadene er relatert til arbeid i felt. Ingen av personskadene hadde høy alvorlighetsgrad eller krevde mye oppfølging.

I HMS-arbeidet har vi særlig oppmerksomhet på psykososialt arbeidsmiljø, hybrid arbeidshverdag, og tilgjengeliggjøring av informasjon og støtte.

I SNO lokalt vektlegger vi systematisk opplæring og vedlikehold av utstyr med mål om å få ned antallet personskader. For feltarbeid har vi styrket innsatsen på sikkerhetsopplæring i feltarbeid. I tillegg har vi videreført kvinnenettverket for feltarbeid siden kvinner er en betydelig minoritet i det operative feltarbeidet.

Vår internasjonale reisevirksomhet har holdt seg relativt stabil. Vi vektlegger å holde både nye og erfarne tjenestereisende oppdatert på sikkerhetsutfordringer knyttet til både personellsikkerhet

og informasjonssikkerhet.

Vi tar stadig i bruk flere digitale støtteverktøy for å kunne videreutvikle, effektivisere og styrke det systematiske HMS-arbeidet for reisende og ansatte i felt.

5 Vurdering av framtidsutsikter

Norge og verden står overfor store klima- og miljøutfordringer fremover. Vi skal omstille Norge til å bli et lavutslippssamfunn, ivareta økosystemene og redusere tap av naturmangfold, stanse plastforurensning og spredning av miljøgifter og utvikle en mer sirkulær økonomi. Rollen vår som kunnskapsleverandør, myndighetsutøver og rådgiver er viktig på veien dit.

Stor og krevende samfunnsomstilling frem mot 2050

Målet om å kutte klimagassutslippene med 50–55 prosent innen 2030 og 90-95 prosent innen 2050 innebærer en enorm samfunnsomstilling. Det er svært kort tid og betydelig avstand til måloppnåelse. Samtidig skal vi følge opp den nye naturavtalens ambisiøse mål for å hindre tap av natur, og sikre en ressurseffektiv og sirkulær økonomi. Det er behov for gjennomgående samfunnsendringer for å få dette til, og utfordringene må løses i sammenheng. Det er betydelig usikkerhet knyttet til om samfunnet vil være beredt til den store omstillingen som trengs for å komme dit.

Globalt ser vi utviklingstrekk som både gir grunn til optimisme og til bekymring. De siste årene er det blitt enighet om ambisiøse globale avtaler innen klima og natur, og samtidig har EU vært kraftfull pådriver for ny klima- og miljøpolitikk. Her hjemme ser vi også økende engasjement og interesse for klima- og miljøspørsmål hos både næringsliv, kommuner og befolkning generelt. På den annen side er det økt geopolitisk uro i verden med krig og konflikt. I flere land er det økt polarisering og folkelig motstand mot klima- og miljøtiltak. Det er uklart hvilken betydning den geopolitiske situasjonen vil ha for landenes klima- og miljøpolitikk i årene som kommer. Både valg av ny president i USA og EU-valget i 2024 kan gi endringer i den offensive klima- og miljøpolitikken som har vært ført de siste årene.

På lengre sikt er det også grunn til å tro at alvorlige konsekvenser av klimaendringer og tapt naturmangfold vil utgjøre en stadig større risiko for samfunnet. Vi ser at oppmerksomhet om naturrisiko og klimarisiko øker hos myndigheter, bedrifter og andre. I årene som kommer vil det trolig bli mer ekstremvær og dermed et økt behov for å tilpasse oss til klimaendringene. Ekstremvær rammer hardt i hele verden. I Norge har uværet "Hans" i 2023 vært et klart eksempel på at klimaendringenes realitet blir stadig mer konkrete og følbare for mange sektorer og samfunnsområder.

Økte oppgaver til oss, men stramt med ressurser

På kortere sikt er budsjettssituasjonen en sentral utfordring for oss. Vi skal i årene som kommer sette stadig flere klima- og miljøpolitiske virkemidler ut i livet. Det er samtidig ikke utsikter til økte offentlige budsjetter. Et svært stramt lønnsbudsjett gjør at vi er færre ansatte til å utføre den

økende mengden oppgaver. Det er først og fremst positivt med nye og viktige oppgaver som gir gevinst for miljøet. Samtidig er vi svært bekymret for vår evne til å håndtere vesentlig økt oppgavemengde fremover uten tilsvarende økning i ressurser. Vi ser at noen oppgaver må falle bort for å kunne håndtere nye og høyt prioriterte oppgaver. Nå og i tiden fremover må vi prioritere oppgavene på klima- og miljøområdet tydeligere og sammen med departementet avklare hvilke oppgaver som skal prioriteres og ikke prioriteres.

Hele offentlig sektor har krav på seg om å effektivisere driften, og digitaliserte løsninger og bruk av kunstig intelligens gir mulighet for at vi kan løse flere oppgaver med færre ressurser. Den raske teknologiutviklingen gir muligheter for å ta ny teknologi i bruk på en måte som kan effektivisere oppgaveløsningen. Vi kan utvikle gode arbeidsprosesser med digital støtte, og frigjøre ressurser i organisasjonen til høyt prioriterte oppgaver. Samtidig gir teknologiutviklingen noen utfordringer som vi må være oppmerksomme på, blant annet behov for flere ansatte som kan jobbe med teknologi og som bidrar til at vi er i tråd med krav til personvern og informasjonssikkerhet. Ny teknologi, og særlig KI, vil kunne utfordre måten vi løser oppgavene våre på, og vi må ha god nok kompetanse til å vite hvor det er lurt å utnytte KI, og hvor det ikke er det. Økende bruk av KI øker også risikoen for desinformasjon og manglende etterprøvnbarhet. Vi forvalter mange ulike systemer og har i liten grad potensial for stordriftsfordeler på IT-løsninger på grunn av svært stor spennvidde i de ulike miljøfaglige oppgavene våre. Vi antar at digitaliseringstakten vår vil forbli høy og at utgiftene til drift og vedlikehold av dette vil øke.

Stramme budsjetttrammer og økte teknologiske muligheter tilsier at vår egen evne til å utvikle organisasjonen blir enda viktigere fremover. Vi må hele tiden evne å tilpasse oss endrede oppgaver og justere måten vi jobber på. Vi ser et stramt arbeidsmarked preget av høy konkurranse, og det blir avgjørende å tiltrekke og beholde kompetente folk. Vi må fortsette å være en attraktiv arbeidsgiver, og være enda flinkere til å tilby kompetanseutvikling og motivere til endring i arbeidsoppgaver for å håndtere forandringer i oppgaveporteføljen som trolig vil fortsette å tvinge seg frem.

EUs grønne giv – historisk omfattende reform som gir betydelig økte oppgaver særlig på klima

EUs grønne giv vil fortsette å prege norsk klima- og miljøpolitikk i årene fremover. Så og si alt av miljøregelverk fornyes, forsterkes og forbedres for å sikre at EU når sine klima- og miljømål og nesten alt skal gjennomføres i Norge. EUs grønne giv vil gi betydelig miljøforbedringer og kreve omfattende regelverksutvikling og innsats fra oss i årene som kommer. Samtidig vil det være behov for å utvikle og supplere med nasjonale tiltak og virkemidler.

Særlig klimapolitikken er i betydelig utvikling, og vi kommer til å måtte forvalte nye og forsterkede virkemidler for å utløse utslippskutt. EUs klimapakke (Klar for 55) vil kreve stor innsats for å følge opp nye virkemidler, blant annet å forvalte utvidet kvotesystem som inkluderer skipsfart og følge opp et nytt eget kvotesystem for bygg og veitransport. Innføring av EUs karbongrensemekanisme (CBAM) vil, uansett hvordan det plasseres i Norge, medføre økte oppgaver til oss. Noe av "Klar for 55"- reglene vil måtte forvaltes av andre etater, blant annet kravene til ladeinfrastruktur og drivstoff, men vil likevel også involvere oss. Omstillingen for å redusere utslipp og øke opptak

berører alle sektorer, og vi har en stadig viktigere oppgave i å følge opp helheten i klimapolitikken i samarbeid med andre sektorer. Samtidig som nye virkemidler faller på plass og skal forvaltes, vil det være et vedvarende behov for betydelig innsats fra oss i arbeidet med videreutvikling av et dekkende og helhetlig kunnskapsgrunnlag for videre utvikling av tiltak og virkemidler mot lavutslippssamfunnet.

EUs grønne giv vil også gi mindre forurensning og mer sirkulær økonomi

EUs grønne giv driver også frem nye, endrede og økte oppgaver på forurensningsområdet. Vi får et helt nytt regelverk for sirkulær økonomi og økodesign av produkter som vil vesentlig forbedre forutsetningene for bærekraftige produkter, mer bruk av sekundære råvarer, produkter med lenger levetid som er mer reparerbare og lettere å gjenvinne. Det er mange underliggende rettsakter som skal fastsettes for flere ulike produktgrupper i årene framover. Igjen – store miljøforbedringer, men også økte oppgaver til oss.

EU har også fastsatt revidert industriutslippsdirektiv (IED) med skjerpende miljøkrav og inkludering av flere bransjer, som vil gi behov for økt innsats fra oss i regulering av industri i årene som kommer. Vi ser også at revidert avløpsdirektiv fra EU vil gi behov for økt innsats fordi Norge henger etter med hensyn til avløpsforurensning, og revidert direktiv gir strenge krav som må følges opp i Norge. Det er også behov for å redusere eutrofi fremover, blant annet forsterket innsats for å redusere avrenning fra jordbruket hvor landbruksmyndighetene har et hovedansvar, men hvor vi også har en viktig bidragsrolle.

Innsatsen for å bekjempe farlige stoffer vil også stå sentralt fremover, og må skje gjennom fortsatt strenge utslippskrav og tydelige regelverk. En forutsetning for å lykkes er et bredt internasjonalt samarbeid i EU og globalt, som i økende grad rettes mot grupper av stoffer framfor enkeltstoffer. Arbeidet med å følge opp ny global plastavtale er viktig, og vi ser fram til etableringen av det nye globale kunnskapspanelet for kjemikalier, avfall og forurensning. Spredningen av plast medfører ofte en miljøskade i seg selv, men fører trolig også til stor spredning av farlige stoffer, selv om kunnskapshullene her er store.

Vi ser at mye av det kommende regelverket fra EU har økte krav til omfang og frekvensen av tilsyn. Det kan både være til hinder for den risikobaserte tilnærmingen vi baserer vårt tilsyn på, og kan potensielt fullstendig sprengte rammene for hva vi har av kapasitet til å føre tilsyn.

Sett under ett gir EUs grønne giv betydelig økte oppgaver i Miljødirektoratet ettersom nye virkemidler skal gjennomføres i norsk regelverk og deretter forvaltes i Norge, og per nå har vi for årene som kommer et betydelig udekket ressursbehov på disse oppgavene.

Ny global naturavtale og behov for å redusere nedbygging av natur

Naturmangfold er det største området vårt i antall årsverk, og også på naturområdet opplever vi økte ambisjoner og oppgavemengde. Verden har gjennom den nye globale naturavtalen forhandlet frem ambisiøse globale mål for natur som skal sikre en snuoperasjon når det gjelder naturtap og sette verden på rett spor for å løse naturkrisen. Naturmangfold faller utenfor EØS-avtalens virkeområde. Dette innebærer at vi i mindre grad er bundet av EUs regelverk på

naturmangfold (som også er i utvikling som del av EUs grønne giv). Vi ser likevel at regelverkene i EU i stadig større grad er knyttet sammen og henviser til hverandre, slik at vi også på dette området i økende grad er nødt til å følge godt med på regelverksutviklingen i EU.

I 2024 skal regjeringen legge frem en stortingsmelding om en ny nasjonal handlingsplan for natur, og dette vil kunne innebære både ny politikk og nye oppgaver for oss, samt behov for nytt kunnskapsgrunnlag. Det er utsikter til økte oppgaver både innen vern og restaurering av natur, samtidig som vi også kontinuerlig søker å utvikle oss i retning av mer økosystembasert forvaltning ved å vri fokus fra enkeltarter og -områder til mer helhetlig blikk på sammenhengene i naturen for å ta vare på økosystemtjenestene og den mest truede naturen og hindre irreversibel skade på naturen. Det medfører en gradvis dreining av kunnskapsinnhenting og utforming av virkemidler og forsterket behov for tverrsektoriell innsats. Å få på plass helhetlige forvaltningsplaner med menyer av tiltak også for de terrestriske økosystemene, slik vi har for vann og hav, blir viktig for å tilrettelegge for helhetlig tverrsektoriell innsats for bedre ivaretagelse av økosystemene.

De nye målene i naturavtalen om 30 prosent vern forsterker behovet for supplerende vern i Norge for å få et mer representativt vern, og især behov for å øke marint vern. Gjenstående arbeid med å opprette verneområder på land bør rettes inn mot å sikre et nettverk av områder som er representative og robuste mot effekter av klimaendringer. Det er et utviklingsbehov for å se vern av områder i sammenheng med andre arealvirkemidler, særlig når det gjelder arbeidet med trua natur. Verneområdene er også en viktig ressurs for friluftsliv og naturbasert reiseliv.

Vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering. Naturavtalens mål om 30 prosent restaurering av forringet natur, og EUs politikk for naturrestaurering, synliggjør en intensjon og en ambisjon internasjonalt for restaurering av natur som et viktig virkemiddel i areal-, naturmangfold- og klimapolitikk. Naturrestaurering er en tung trend som også vil påvirke norsk miljøforvaltning og virkemiddelbruk. Det er behov for økt innsats og forsterkede virkemidler dersom målene skal nås.

Situasjonen for villreinen er bekymringsfull med sykdom, stadig reduserte leveområder og økte forstyrrelser. Den viktigste forutsetningen for å kunne ta vare på villreinen, er å sikre leveområder av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. Vi er også bekymret for økende trussel fra fremmede arter, og fremover vil blant annet arbeidet for å hindre spredning av pukkellaks og havnespy i Norge bli viktig.

Vi opplever at oppmerksomheten om nedbygging av norsk natur øker. Samtidig er befolkningskonsentrasjonene økende, og tilgangen på natur- og rekreasjonsområder blir færre og kvaliteten forringes. Kommunene forvalter 83 prosent av landets arealer gjennom plan- og bygningsloven. Hvordan dette ansvaret forvaltes er helt avgjørende for mulighetene til å nå flere av miljømålene – både innenfor natur, klima, forurensning og friluftsliv. Det er behov for å bygge ned mindre natur og husholdere smartere med arealene våre fremover, og kommunene er avgjørende for å få dette til. Kommunene har stor frihet og ansvar i arealpolitikken, og vi mener

det er behov for sterkere politiske signaler i arealpolitikken dersom det skal være mulig å nå klima- og naturmålene.

Vi må fremover øke innsatsen for å bidra til at kommunene i større grad er kjent med og selv ivaretar klima- og miljøhensyn gjennom sin arealplanlegging. Vi har i dag for lite heldekkende god kunnskap om omfang, utredelse og tilstand for økosystemene, og for liten kunnskap om hva som går tapt. Utvikling av heldekkende kart over økosystemene og et naturregnskap vil bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget i arealpolitikken. Det er behov for å utvikle et godt naturregnskap som også synliggjør kostnadene ved å forbruke natur. Vi har satt fullt trøkk på dette arbeidet, og i 2023 lagde vi et førstegenerasjons naturregnskap. Arbeidet med å utvikle et naturregnskap for Norge er krevende og vil måtte pågå i mange år fremover. Vi må klare å få til et naturregnskap som gir forvaltningsnytte både nasjonalt og helt ned til lokalt nivå, og som tilfredsstiller kommende internasjonale rapporteringsforpliktelser om dette.

Samfunnsomstilling som ivaretar både klima og natur

I tillegg til økt oppmerksomhet om nedbygging, opplever vi også økt bevissthet i samfunnet om at verden må løse en klimakrise og en naturkrise samtidig. Vi må i større grad ta hensyn til sammenhengene mellom naturmangfold og klima i arbeidet vårt, og fremover blir det avgjørende å utvikle flere virkemidler og tiltak som både kan redusere klimagassutslipp, tilpasse samfunnet til et klima i endring og hindre tap av natur og ivareta naturmangfold på samme tid.

I årene som kommer vil det være et enormt behov for ny fornybar kraft for å nå klimamålene. Utbygging av økt kapasitet og effekt, både sol-, vind- og vannkraft, vil kunne medføre en rekke miljørelaterte utfordringer hvor vi vil få oppgaver knyttet til både kunnskapsgrunnlag og virkemidler. En sentral utfordring for samfunnet vårt fremover vil være å bygge ut tilstrekkelige mengder fornybar energi samtidig som vi tar hensyn til naturmangfold. Med økende arealkonflikter vil også spørsmål knyttet til samiske rettigheter og samisk tradisjonskunnskap bli viktig fremover.

På veien til et mer bærekraftig samfunn vil det vokse frem ny grønn næringsaktivitet på land og til havs: hydrogen, havvind, batteri, CO₂-fangst og lagring, grønn skipsfart, havbruk, turisme mm. Vi må bidra til å fremskaffe nødvendig kunnskap om miljøutfordringene ved de nye næringene, og stimulere til å få frem nye miljøvennlige løsninger og teknologi blant annet gjennom vår kravstilling. Skjønnsmessige avveininger mellom til dels motstridende hensyn vil alltid være en krevende del av myndighetsutøvelsen vår.

Samarbeid på tvers og tilrettelegging for andre aktører

Som direktorat forvalter vi egne virkemidler, men vi bruker også mye tid på vår sektorovergripende rolle og samarbeid med en rekke andre sektormyndigheter. Dette blir enda viktigere fremover. Klima- og miljøpolitikken blir stadig mer integrert i andre samfunnsområder. Behovet for sektorsamarbeid er økende, og det er et økende behov for at andre sektormyndigheter forvalter miljøkrav. Vi i miljømyndighetene kan ikke gjøre det alene.

Det internasjonale arbeidet legger mange rammer for framtidig miljøpolitikk og det blir stadig viktigere at vi er til stede og fremmer norske standpunkt og interesser.

De nye reglene om bærekraftig aktiviteter og finans og kravene til bærekraftsrapportering skal bidra til at privat kapital vris i retning av bærekraftige løsninger og at etterspørsel i markedet blir en egen drivkraft for bærekraftige løsninger i tillegg til offentlige krav. Dette innebærer en vesentlig endring for finansnæringen og hele norsk næringsliv – som forutsetter at langt flere aktører enn før må sette seg inn i klima- og naturkunnskap enn tidligere. Dette er grunnleggende sett bra, men er også et eksempel på et område hvor vi ser at vi har altfor lite ressurser til å bidra med vår kunnskap der det er behov for den.

Statsforvalterne, fylkeskommunene og kommunene er avgjørende for å sette i verk nasjonal klima- og miljøpolitikk. Vi er bekymret for kapasiteten i hele miljøforvaltningen for å håndtere stadig økte og mer komplekse oppgaver. Kommunene er førstelinjetjenesten i oppfølging av nasjonal politikk på mange av våre fagområder, og det er derfor viktig at de har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse om sin rolle i dette arbeidet. Vi deler bekymringen omtalt i generalistkommuneutvalgets rapport om at mange små kommuner vil streve med å innfri stadig økende forventninger på blant annet klima- og miljøområdet. Statsforvalterne, som er vår "forlengede arm" i regionen, har en viktig rolle i å veilede og følge opp kommunene. De forvalter også viktige deler av klima- og miljøvirkemidlene, men også hos dem er det høyt arbeidspress og vi jobber også der for å finne arbeidsoppgaver som kan falle bort eller effektiviseres for å gjøre plass til nye prioriterte oppgaver.

Kunnskapsbasert forvaltning

Alt vi gjør er basert på kunnskap, og kunnskapsbasert forvaltning er viktigere enn noen gang. Økende polarisering i den offentlige debatten, mange konfliktsaker og spredning av innhold som er misvisende eller direkte feil er en klar trend. Dette forsterkes av et fragmentert mediebilde med økt bruk av sosiale medier. Myndighetsinstitusjoner har ikke automatisk den samme troverdigheten som tidligere i offentligheten. Vi har ambisjoner om å være den beste kilden til miljøkunnskap. Skal vi kunne møte de endringene som skjer i måten folk skaffer seg informasjon på, må vi bli stadig mer fleksible i hvordan vi kommuniserer. Vi må hele tiden fortsette arbeidet med å sikre et godt kunnskapsgrunnlag. Arbeidet med å samle inn, systematisere og formidle kunnskap om miljøet er grunnpilaren i alt arbeidet vårt.

6 Årsregnskapet

6.1 Ledelseskommentar årsregnskapet 2023

Formål

Miljødirektoratet jobber for et rent og rikt miljø. Våre hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet og har i overkant av 700 faste stillinger fordelt på våre to kontorer i Trondheim og Oslo, og ved Statens naturoppsyn (SNO) som er lokalisert i alle landets fylker. I tillegg kommer faste stillinger knyttet til oppgaver vi utfører for andre etater i miljøforvaltningen.

Vi gjennomfører og gir råd om utvikling av klima- og miljøpolitikken. Vi er faglig uavhengig. Det innebærer at vi opptre selvstendig i enkeltsaker vi avgjør, når vi formidler kunnskap eller gir råd. Samtidig er vi underlagt politisk styring.

Våre viktigste funksjoner er å skaffe og formidle miljøinformasjon, utøve og iverksette forvaltningsmyndighet, styre og veilede regionalt og kommunalt nivå, gi faglige råd og delta i internasjonalt miljøarbeid.

Miljødirektoratet fører regnskap etter kontantprinsippet, slik det kommer frem i prinsippnoten til årsregnskapet.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet, og retningslinjer fra Klima- og miljødepartementet. Regnskapet gir et dekkende bilde av Miljødirektoratets disponible midler, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2023 har Miljødirektoratet disponert tildelinger på utgiftssiden, over kap. 1420 og 1425 på mer enn 9 mrd. kroner. I tillegg har direktoratet mottatt tildelinger over kap. 1400, 1410 og 1482 (Klima- og miljødepartementet) på til sammen 418,3 mill. kroner, og tildeling over kap. 1140 og 1141 (Landbruks- og matdepartementet) på 91,9 mill. kroner. Vi har også mottatt belastningsfullmakter fra Marfo og Kommunal og næringsdepartementet på til sammen 2,6 mill. kroner. Samlet er disponible midler økt med over 15 prosent fra 2022. En vesentlig årsak til den store økningen er økte utgifter til CO₂- kompensasjon for industrien.

Artskontorapporteringen viser netto rapporterte utgifter til drift og investeringer (eksklusive utbetalinger av tilskudd) tilsvarende 2,35 mrd. kroner i 2023.

Kostnader til tjenestekjøp knyttet til drift og ulike fagprosjekter som Miljødirektoratet er ansvarlig for utgjør om lag 902 mill. kroner.

Investerings- og finanskostnader utgjør til sammen 729,1 mill. kroner, og er knyttet til statlig erverv av friluftsområder, fylkesvise verneplaner, nytt vern, nasjonalparker, skogvern og marint vern.

Kostnader til lønn, sosiale utgifter og andre ytelser utgjorde 684,4 mill. kroner etter fratrekk av sykepengerefusjoner og andre offentlige refusjoner.

Regnskapsført på kapittel 1420 post 01 er 797,4 mill. kroner. Justert for merinntektsfullmakt viser posten et mindreforbruk på 17,2 mill. kroner, tilsvarende 2,1 prosent av tildelte midler. Mindreforbruket skyldes i stor grad noen vakanser på lønn, og forskjøvet utbetalingstidspunkt for driftskostnader. Knappere driftsrammer som følge av lønns- og prisstigning som er høyere enn det som kompenseres på rammen, vesentlig økning i reisekostnader og økende kostnader til digitalisering og sikkerhet, innebærer at Miljødirektoratet kontinuerlig jobber med å effektivisere egen drift, tilpasse bemanningen og omstille organisasjonen.

Kap. 1420 post 23 består av inntektsfinansierte utgifter. Miljødirektoratet har regnskapsført 129,1 mill. kroner, mens statsforvalterne har regnskapsført 46,3 mill. kroner på posten. Norsk Polarinstitutt har regnskapsført 1,6 mill. kroner. Korrigert for merinntektsfullmakter er samlet mindreforbruk på posten 5,8 mill. kroner. Mindreforbruket er knyttet til lavere tilsynsaktivitet hos statsforvalterne, mens merinntektene er knyttet til internasjonale oppdrag.

Fra 2023 inkluderer kap. 1420 post 21 også midler til statlige vannmiljøtiltak, som tidligere ble tildelt over post 22. Av disponible midler på 663,7 mill. kroner har posten et mindreforbruk på 24,8 mill. kroner, tilsvarende nesten 4 prosent. Årsaken til mindreforbruket er en kombinasjon av forsinkelser i arbeid hos Statsforvalter og hos nasjonalpark- og verneområdestyrene, i tillegg til redusert framdrift i enkeltprosjekter og forskyvninger i utbetalingstidspunkt.

Miljødirektoratet disponerer betydelige beløp til tiltak i verneområder og statlig erverv av friluftsområder, fylkesvise verneplaner, nytt landbasert vern, nasjonalparker, skogvern og marint vern. Disponible midler på postene, inklusive overføringer fra 2022, utgjør til sammen 998,3 mill. kroner, der tiltak i verneområder utgjør 197,5 mill. kroner og midler til skogvern utgjør 741,2 mill. kroner. I 2023 har Miljødirektoratet regnskapsført 780,1 mill. kroner på disse postene, mens statsforvalterne har brukt 145,4 mill. kroner. I sum er 93 prosent av disponible midler i 2023 benyttet. Det er en økning på fire prosentpoeng fra 2022. Mindreforbruket på postene skyldes at mange av prosessene som involverer kommuner og ulike grunneiere er svært tidkrevende, noe som medfører uforutsette forsinkelser i utbetalingene. Kompliserte eierforhold, uenighet om prinsippene for erstatningsutmåling og krevende forhandlinger påvirker fremdriften i stor grad. Gjennomføring av tiltak som skjøtsel og tilrettelegging i verneområdene er også noe forsinket.

Miljødirektoratet hadde i 2023 en bevilgning på 202,7 mill. kroner (inkl. overføringer fra 2022) til undersøkelser og gjennomføring av oppryddingstiltak i grunn på land og bunn i sjø og vann som er forurensset med helse- og miljøskadelige stoffer, i tillegg til en fullmakt til å inngå forpliktelser for utbetaling i senere år på 106,1 mill. kroner. Av samlet bevilgning ble det utbetalt 138,9 mill. kroner. 104,5 mill. kroner er benyttet til oppryddingstiltak i Hammerfest og Bergen, og 34,4 mill. kroner er benyttet til øvrige prosjekter knyttet til forurensset sjøbunn (27 mill. kroner) og forurensset grunn (7,4 mill. kroner). At oppryddingspostene har et mindreforbruk på 63,8 mill. kroner skyldes forsinket fremdrift i tillegg til utsettelse, reduserte kostnader og avlysninger i enkeltprosjekter.

Miljødirektoratet disponerer om lag 6,2 mrd. kroner over en rekke tilskuddsposter (i tillegg til tilskuddspostene knyttet til oppryddingsformål) på kap. 1420. De største tilskuddspostene er

- post 61 Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning
- post 72 Erstatninger for beitedyr tatt av rovvilt (overslagsbevilgning)
- post 74 CO₂- kompensasjonsordning for industrien (overslagsbevilgning)
- post 75 Utbetaling av pant for bilvrak (overslagsbevilgning)
- post 76 Refusjonsordninger (overslagsbevilgning)
- post 78 Tilskudd til friluftsmål
- post 80 Tiltak for å ta vare på natur
- post 85 Naturinformasjonssenter

Miljødirektoratet har gitt tilskudd for 5,6 mrd. kroner over kap. 1420, mens Statsforvalteren har gitt tilskudd for 268,6 mill. kroner. I tillegg har Skatteetaten, som administrerer bilvrakordningen, utbetalt 352 mill. kroner.

Miljødirektoratet disponerer 15,1 mill. kroner over kap. 1425 Fisketiltak. Midlene er i hovedsak tilskuddsmidler, og finansieres ved avgifter på fiske. Midlene er nesten fullt ut benyttet, og Miljødirektoratet og Statsforvalteren har gitt tilskudd for henholdsvis 5,8 mill. kroner og 9 mill. kroner.

Se note B for nærmere beregning av overføringer og andre etaters belastninger på Miljødirektoratets kapitler og poster.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen reviderer årsregnskapet for Miljødirektoratet. Resultatet av revisjonen vil bli rapportert i form av en revisjonsberetning innen 1. mai 2024. Denne vil bli publisert på Miljødirektoratets hjemmesider når den foreligger.

Ellen Hambro
Direktør

6.2 Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskapet for Miljødirektoratet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2022 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret

- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Miljødirektoratet er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

6.3 Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet.

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Miljødirektoratet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Miljødirektoratet har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva direktoratet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser Miljødirektoratet står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra direktoratet selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsrapporteringen.

6.4 Artskontorapporteringen

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorapporteringen viser regnskapstall Miljødirektoratet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for

statlige virksomheter. Miljødirektoratet har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser note 9 til artskontorapporteringen "Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen" bokførte tall fra Miljødirektoratets kontospesifikasjon i kolonnen "Spesifisering av bokført avregning med statskassen". Noten viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifikasjon av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

6.5 Bevilgnings- og artskontorrapportering 2023

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2023							
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling *	Regnskap 2023	Merutgift (-) og mindreutgift
1140	Høstbare viltressurser	01	Driftsutgifter	A,B	13 904 000	8 349 191	5 554 809
1140	Høstbare viltressurser	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	34 202 000	31 227 489	2 974 511
1140	Høstbare viltressurser	71	Tilskudd til viltformål	A,B	37 525 000	31 170 728	6 354 272
1141	Høstbare viltressurser	23	Jegerprøve m.m.	A,B	4 207 000	4 266 672	-59 672
1141	Høstbare viltressurser	75	Organisasjoner - høstbare viltressurser	A, B	2 015 000	1 960 000	55 000
1400	Klima- og miljødepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	27 780 000	25 240 205	2 539 795
1400	Klima- og miljødepartementet	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	A,B	12 800 000	9 391 165	3 408 835
1410	Miljøforskning og miljøovervåking	21	Miljøovervåking	A,B	375 346 000	349 748 431	25 597 569
1410	Miljøforskning og miljøovervåking	23	MAREANO	A,B	1 400 000	1 400 000	0
1420	Miljødirektoratet	01	Driftsutgifter	A,B	810 793 000	796 436 126	14 356 874
1420	Miljødirektoratet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	663 737 000	415 845 893	247 891 107
1420	Miljødirektoratet	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet	A,B	178 585 000	129 109 078	49 475 922
1420	Miljødirektoratet	30	Statlig erverv, båndlegging av friluftsområder	A,B	31 184 000	22 310 503	8 873 497
1420	Miljødirektoratet	31	Tiltak i verneområder	A,B	197 472 000	15 757 595	181 714 405
1420	Miljødirektoratet	32	Statlig erverv, fylkesvise verneplaner	A,B	765 570 000	742 000 630	23 569 370
1420	Miljødirektoratet	37	Skogplanting	A,B	4 076 000		4 076 000
1420	Miljødirektoratet	39	Oppryddingstiltak	A,B	25 544 000	1 834 265	23 709 735
1420	Miljødirektoratet	60	Tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplan	A,B	3 097 000	3 082 625	14 375
1420	Miljødirektoratet	61	Tilskudd til klimatilpasningstiltak	A,B	192 071 000	152 504 304	39 566 696
1420	Miljødirektoratet	62	Tilskudd til grønn skipsfart	A,B	54 585 000	32 702 253	21 882 747
1420	Miljødirektoratet	63	Returordning for kasserte fritidsbåter	A,B	326 000	88 170	237 830
1420	Miljødirektoratet	64	Skrantesykeprøver fra fallvilt	A,B	1 228 000	1 266 700	-38 700
1420	Miljødirektoratet	66	Tilskudd til kommuner for å bedre tilgangen til strand	A,B	3 070 000	2 448 804	621 196
1420	Miljødirektoratet	69	Oppryddingstiltak	A,B	176 224 000	124 141 032	52 082 968
1420	Miljødirektoratet	72	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	A,B	148 878 000	100 697	148 777 303
1420	Miljødirektoratet	73	Tilskudd til rovvilttiltak	A,B	82 074 000	2 955 951	79 118 049
1420	Miljødirektoratet	74	CO2- kompensasjonsordning for industrien	A,B	4 557 800 000	4 557 746 330	53 670
1420	Miljødirektoratet	75	Utbetaling av pant for bilvrak	A,B	389 000 000	62 461 886	326 538 114
1420	Miljødirektoratet	76	Refusjonsordninger	A,B	254 300 000	239 514 775	14 785 225
1420	Miljødirektoratet	77	Ymse organisasjoner og stiftelser	A,B	14 664 000	14 663 001	999
1420	Miljødirektoratet	78	Friluftformål	A,B	206 710 000	197 384 983	9 325 017
1420	Miljødirektoratet	79	Oppryddingstiltak	A,B	902 000	420 000	482 000
1420	Miljødirektoratet	80	Tiltak for å ta vare på natur	A,B	138 890 000	86 114 079	52 775 921
1420	Miljødirektoratet	81	Verdensarvområde, kulturlandskap og verdiskaping	A,B	13 665 000	12 550 000	1 115 000
1420	Miljødirektoratet	84	Internasjonalt samarbeid	A,B	6 099 000	5 785 654	313 346
1420	Miljødirektoratet	85	Naturinformasjonssenter	A,B	105 524 000	104 011 098	1 512 902
1424	Marfo	01	Driftsutgifter	B	1 000 000	707 153	
1425	Vilt- og fisketiltak	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	302 000	279 453	22 547
1425	Vilt- og fisketiltak	70	Tilskudd til fiskeformål	A,B	14 762 000	5 762 000	9 000 000
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	01	Driftsutgifter	A,B	1 000 000	931 732	68 268
0500	Kommunal- og næringsdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	B	1 600 000	852 443	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdi	01	Driftsutgifter			222 955 934	
Sum utgiftsført					9 553 911 000	8 417 479 028	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling *	Regnskap 2023	Merinntekt og mindreinntekt (-)
4141	Høstbare viltressurser	01	Jegerprøve, gebyr m.m.		4 071 000	4 745 157	674 157
4420	Miljødirektoratet	01	Oppdrag og andre diverse inntekter		10 269 000	10 907 389	638 389
4420	Miljødirektoratet	04	Gebyr, forurensningsområdet		69 515 000	69 263 318	-251 682
4420	Miljødirektoratet	06	Gebyr, statsforvalterembetenes miljøvernavdelinger		50 095 000	46 438 805	-3 656 195
4420	Miljødirektoratet	07	Gebyr, kvotesystemet		4 720 000	5 484 100	764 100
4420	Miljødirektoratet	09	Internasjonale oppdrag		37 878 000	45 912 984	8 034 984
4420	Miljødirektoratet	40	Salg av eiendom og festetomter i statlig sikrede friluftsområder		1 500 000	1 017 346	-482 654
4420	Miljødirektoratet	41	Salg av eiendom og festetomter i verneområder			160 000	160 000
4420	Miljødirektoratet	50	Overføringer fra andre statsregnskap		6 000 000	9 189 068	3 189 068
5576	Sektoravgifter under LMD	72	Jeger- og fellingsavgifter		93 000 000	93 000 000	0
5578	Sektoravgifter under KLD	72	Fiskeravgifter		15 886 000	15 886 000	0
3640	Arbeidstilsynet	04	Kjemikaliekontroll	B		7 282 812	
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			1 617 419	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			86 876 488	
Sum inntektsført					292 934 000	397 780 887	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						8 019 698 141	
Kapitalkontoer							
60050201	Norges Bank KK /innbetalinger					380 206 066	
60050202	Norges Bank KK/utbetalinger					(8 356 878 343)	
714415	Endring i mellomværende med statskassen					(43 025 864)	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst		2023		2022		Endring
714415	Mellomværende med statskassen		-83 024 963		-39 999 099		-43 025 864

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
114001	775 000	13 129 000	13 904 000
114021	1 519 000	32 683 000	34 202 000
114071	747 000	36 778 000	37 525 000
114123	136 000	4 071 000	4 207 000
114175		2 015 000	2 015 000
140021		27 780 000	27 780 000
140076		12 800 000	12 800 000
141021	1 799 000	373 547 000	375 346 000
141023		1 400 000	1 400 000
142001	5 326 000	805 467 000	810 793 000
142021	22 992 000	640 745 000	663 737 000
142023		178 585 000	178 585 000
142030	9 144 000	22 040 000	31 184 000
142031	33 524 000	163 948 000	197 472 000
142032	11 150 000	754 420 000	765 570 000
142037	3 900 000	176 000	4 076 000
142039	12 633 000	12 911 000	25 544 000
142060		3 097 000	3 097 000
142061	42 365 000	149 706 000	192 071 000
142062	13 116 000	41 469 000	54 585 000
142063		326 000	326 000
142064		1 228 000	1 228 000
142066		3 070 000	3 070 000
142069	56 271 000	119 953 000	176 224 000
142072		148 878 000	148 878 000
142073	5 940 000	76 134 000	82 074 000
142074		4 557 800 000	4 557 800 000
142075		389 000 000	389 000 000
142076		254 300 000	254 300 000
142077		14 664 000	14 664 000
142078	10 304 000	196 406 000	206 710 000
142079	430 000	472 000	902 000
142080	7 806 000	131 084 000	138 890 000
142081	1 000 000	12 665 000	13 665 000
142084		6 099 000	6 099 000
142085	568 000	104 956 000	105 524 000
142521	2 000	300 000	302 000
142570	30 000	14 732 000	14 762 000
148201	0	1 000 000	1 000 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastnings- fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
114001		5 554 809	(5 304 197)	250 612		250 612	656 450	250 612
114021		2 974 511	(1 433 529)	1 540 982		1 540 982	1 634 150	1 540 982
114071	"kan overføres"	6 354 272	(6 122 802)	231 470		231 470	73 556 000	231 470
114123		(59 672)	-	(59 672)	674 157	614 486	7 772 000	614 486
114175		55 000	-	55 000				
140021		2 539 795	(2 499 398)	40 397				
140076		3 408 835	-	3 408 835				
141021		25 597 569	(25 704 102)	(106 533)				
141023		-	-	-				
142001		14 356 874	(981 607)	13 375 267	3 827 457	17 202 724	40 273 350	17 202 724
142021		247 891 107	(223 128 234)	24 762 873		24 762 873	32 037 250	24 762 873
142023	"kan overføres"	49 475 922	(47 835 147)	1 640 775	4 127 107	5 767 882	333 793 000	5 767 882
142030	"kan overføres"	8 873 497	-	8 873 497	(482 654)	8 390 843	48 931 000	8 390 843
142031	"kan overføres"	181 714 405	(137 023 534)	44 690 871		44 690 871	257 367 000	44 690 871
142032	"kan overføres" *	23 569 370	(8 327 802)	15 241 568	160 000	15 401 568	756 155 000	15 401 568
142037	"kan overføres"	4 076 000	-	4 076 000		4 076 000	176 000	176 000
142039	"kan overføres", "kan nyttes under postene 69 og	23 709 735	(12 465 264)	11 244 472		11 244 472	25 394 000	11 244 472
142060		14 375	-	14 375				
142061	"kan overføres"	39 566 696	-	39 566 696		39 566 696	315 644 000	39 566 696
142062	"kan overføres"	21 882 747	-	21 882 747		21 882 747	94 626 000	21 882 747
142063		237 830	-	237 830				
142064		(38 700)	-	(38 700)				
142066		621 196	-	621 196				
142069	"kan overføres", "kan nyttes under postene 39 og	52 082 968	-	52 082 968		52 082 968	202 615 000	52 082 968
142072	"overslagsbevilgning"	148 777 303	(141 736 192)	7 041 111				
142073	"kan overføres"	79 118 049	(75 633 843)	3 484 206		3 484 206	155 709 000	3 484 206
142074		53 670	-	53 670				
142075	"overslagsbevilgning"	326 538 114	(352 065 250)	(25 527 136)				
142076	"overslagsbevilgning"	14 785 225	-	14 785 225				
142077		999	-	999				
142078	"kan overføres"	9 325 017	-	9 325 017		9 325 017	376 204 000	9 325 017
142079	"kan overføres", "kan nyttes under postene 39 og	482 000	-	482 000		482 000	922 000	482 000
142080	"kan overføres"	52 775 921	(51 257 444)	1 518 477		1 518 477	131 084 000	1 518 477
142081	"kan overføres"	1 115 000	(510)	1 114 490		1 114 490	81 192 000	1 114 490
142084		313 346	-	313 346				
142085	"kan overføres"	1 512 902	-	1 512 902		1 512 902	189 757 000	1 512 902
142521		22 547	-	22 547		22 547	15 100	15 100
142570	"kan overføres"	9 000 000	(8 996 430)	3 570		3 570	29 475 000	3 570
148201		68 268	-	68 268				
			(1 100 515 283)					

* Beløpet er eksklusive beløp ført av KLD

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Miljødirektoratet har mottatt en belastningsfullmakt fra Arbeidstilsynet på inntektskapittel 3640 post 04, hvor vi har inntektsført 7 282 812 kroner.

Videre har Miljødirektoratet mottatt en belastningsfullmakt på 1 mill. kroner fra Marfo på kap. 1424 post 01, der 707 153 kroner er regnskapsført, og to belastningsfullmakter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementets på kap. 500 post 21 på til sammen 1,6 mill. kroner, der 852 443 kroner er regnskapsført.

Tildelinger på andre kapitler enn etatens egne

Miljødirektoratet har mottatt tildelinger på kap. 1400, 1410 og 1482. Der det er mindreforbruk, vil Klima- og miljødepartementet beregne overførbart beløp.

Miljødirektoratet har også mottatt tildelinger fra Landbruks- og matdepartementet, over kap. 1140, postene 01, 21, og 71, og kap. 1141 postene 23 og 75. Tabellen ovenfor viser beregning av overførbart beløp, og LMD vil søke om overføring til 2024.

Avgitte belastningsfullmakter

Det er gitt belastningsfullmakter til andre etater og tildelt midler til statsforvaltere på Miljødirektoratets poster for totalt 1 133 646 000 kroner. På disse er det utgiftsført 1 100 515 283 kroner.

Direktoratets mer-/ mindreutgifter er korrigert for utgifter ført av andre.

Fullmakt til å overskride bevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Miljødirektoratet har fullmakt til å

- overskride kap. 1141 post 23 mot tilsvarende merinntekter på kap. 4141 post 01.
I 2023 var merinntekten 674 157, og beløpet er inkludert i grunnlag for overføring.
- overskride kap. 1420 post 01 mot tilsvarende merinntekt på kap. 4420 post 01 og post 50.
I 2023 var det merinntekt på 638 389 kroner på post 01, og 3 189 068 på post 50. Merinntektene er inkludert i grunnlag for overføring.
- overskride kap. 1420 post 23 mot tilsvarende merinntekt på kap. 4420 post 04, 06, og 09.
I 2023 var det merinntekter på til sammen 4 127 107 kroner, og beløpet er inkludert i grunnlag for overføring.
- overskride kap. 1420 post 30 mot tilsvarende merinntekter på kap. 4420 post 40, og tilsvarende blir mindreinntekter tatt med i beregningen av overføringer til neste år. I 2023 var mindreinntekten 482 654 kroner.
- overskride kap. 1420 post 32 mot tilsvarende merinntekter på kap. 4420 post 41
I 2023 var det merinntekter på 160 000 som er inkludert i grunnlag for overføring.

Stikkordet «kan overføres»

På poster med stikkordet "kan overføres" kan ubrukt bevilgning overføres til neste år.

Mulig overførbart beløp

Mulig overførbart beløp tilsvarende grunnlag for overføring, så lenge grunnlag for overføring ikke overskrider maks. overførbart beløp.

Maks. overførbart beløp.

På driftspostene (01-29) kan et beløp tilsvarende inntil 5% av årets bevilgning overføres til neste år.

For poster med stikkordet "kan overføres" kan ubrukt bevilgning overføres til de to neste budsjettår. I praksis betyr det at maks. overførbart beløp er summen av siste to års bevilgning.

Ubrukte beløp på kap. 1420 postene 01 og 21 er under grensen på 5%, og regnes som mulig overføring til 2024.

Stikkordet «kan benyttes under»

Kap. 1420, postene 39, 69 og 79 ses i sammenheng, slik at grunnlag for overføring og maks. overførbart beløp ses i sammenheng. Dermed vil samlet restbeløp på de respektive postene kunne overføres til 2024.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Poster med stikkordet "overslagsbevilgning" er ikke overførbare til neste år

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2023

	Note	2023	2022
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	125 933 960	99 199 121
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	14 960 870	11 125 783
Salgs- og leieinntekter	1	50 965 023	34 788 479
Andre inntekter	1	2 906 211	18 356 389
<i>Sum inntekter fra drift</i>		194 766 064	163 469 772
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	684 416 927	636 175 167
Andre utbetalinger til drift	3	1 128 770 511	1 077 086 788
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		1 813 187 438	1 713 261 955
Netto rapporterte driftsutgifter		1 618 421 374	1 549 792 184
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	220 470	158 619
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		220 470	158 619
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	729 096 079	433 396 736
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	-	0
Utbetaling av finansutgifter	4	231 710	5 326 610
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		729 327 788	438 723 347
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		729 107 318	438 564 728
Driftsinntekter krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter*			
Gebyrinntekt krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter	6	7 282 812	3 097 464
<i>Sum driftsinntekter krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter</i>		7 282 812	3 097 464
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	7	109 112 930	110 143 487
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		109 112 930	110 143 487
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	8	5 653 876 235	4 588 723 904
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		5 653 876 235	4 588 723 904
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		1 390 489	1 042 694
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		86 876 488	79 377 293
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		222 955 934	217 623 542
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		134 688 956	137 203 555
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		8 019 698 141	6 601 043 419
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2023	2022
Fordringer på ansatte		0	18 160
Kontanter		55 042	55 042
Forskuddstrekk		-27 611 872	-24 248 308
Oppgjørskonto merverdiavgift		-1 098 287	-610 526
Utgående merverdiavgift		57 347	55 942
Inngående merverdiavgift		194	
Interimskonto		-149 053	-6 702
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse***		-29 596 227	
Annen kortsiktig gjeld		8 211	-2 817
Annen langsiktig gjeld		-24 690 317	-15 259 889
Sum mellomværende med statskassen	9	-83 024 963	-39 999 099

*Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov. Se veiledning over hva som skal inngå som en del av mellomværende med statskassen.

*** Pensjonstrekk på ansattes lønn (2%) på konto 2630 inngår i beløpet

Note 1 Innbetalinger fra drift		
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Gebyrer m.m. - driftsinntekt	18 400	79 600
Jegerprøvegebyr	4 745 157	4 661 949
Produsentansvar.no - Emballasje	123 600	-
Produsentansvar.no - EE- avfall	200 094	26 233
Gebyr eksport/import avfall	5 914 500	6 225 000
Deklarasjonsgebyr for farlig avfall	16 478 729	6 288 364
F-gass sertifikat kjø, brann, motorvogn	6 651 442	5 772 286
F-gass sertifikat elektrisk utstyr	476 500	453 000
Konsesjoner	49 270 109	43 059 374
Flerdagstilsyn (Systemrevisjon)	9 199 900	7 594 600
Tilsyn inntil en dags varighet	14 909 238	13 285 740
Kjemiske stoffer*	8 323 214	3 539 959
Biocid oppføring	6 607 077	4 803 808
Biocid gebyrer	2 173 000	3 069 508
Biocid årsgebyr godkjente produkter	843 000	327 000
Adm.gebyr kvoteregister	-	12 700
Sum innbetalinger fra gebyrer	125 933 960	99 199 121
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra Norges forskningsråd	3828443	3 551 716
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	7285911	5 605 620
Tilskudd fra andre departement	26875	-
Andre tilskudd og overføringer	3819642	1 968 446
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	14 960 870	11 125 783
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgsinntekt varer, avgiftspliktig	-	619
Salgsinntekt tjenester, avgiftspliktig	391 312	63 479
Salgsinntekt varer, avgiftsfri	-	10 640
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	37 908 927	25 323 405
Eksterne refusjonsinntekter	2 967 376	29 205
Tilfeldige inntekter (diverse inntekter post 01 - 29)	18 085	-
Inntekt felles adm.tjenester miljøforvaltningen	9 556 753	9 254 365
Leieinntekt fast eiendom, avgiftsfritt	3 000	48 795
Leieinntekter konferansesenter, avgiftsfritt	111 500	45 500
Annen leieinntekt, avgiftsfritt	8 071	12 470
Sum salgs- og leieinnbetalinger	50 965 023	34 788 479
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt	1 193 866	9 979 326
Salgssum anleggsmidler, avgiftspliktig	75 000	26 200
Salgssum anleggsmidler, avgiftsfritt	1 637 345	8 350 863
Sum andre innbetalinger	2 906 211	18 356 389
Sum innbetalinger fra drift	194 766 064	163 469 772
* Andel krevd inn på vegne av andre er skilt ut i egen note 6		

Note 2 Utbetalinger til lønn		
	31.12.2023	31.12.2022
Lønn	568 665 012	528 341 813
Arbeidsgiveravgift	86 876 488	79 377 293
Pensjonsutgifter*	45 396 529	42 191 629
Sykepenger og andre refusjoner (-)	(24 700 797)	-21 230 095
Andre ytelser	8 179 696	7 494 526
Sum utbetalinger til lønn	684 416 927	636 175 167
Antall utførte årsverk:		702

* Premiesatsen for arbeidsgiverandelen utgjorde i 2023 7,98 prosent (arbeidsgiverandel av pensjonspremien/pensjonsgrunnlaget i 2023 rapportert til SPK). For regnskapsåret 2022 utgjorde premiesatsen 7,99 prosent.

Note 3 Andre utbetalinger til drift		
	31.12.2023	31.12.2022
Husleie	88 065 404	81 318 961
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	888 832	1 363 239
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	4 582 072	3 055 718
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	377 824	396 098
Mindre utstysanskaffelser	7 393 791	13 452 632
Leie av maskiner, inventar og lignende	49 328 091	42 853 163
Kjøp av konsulenttjenester	344 883 842	279 965 920
Kjøp av andre fremmede tjenester	556 866 591	575 171 478
Reiser og diett	32 630 898	29 471 086
Øvrige driftsutgifter	43 753 166	50 038 494
Sum andre utbetalinger til drift	1 128 770 511	1 077 131 714

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter		
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	15820	16 095
Valutagevinst	156022	88 609
Annen finansinntekt	48628	53 915
Sum innbetaling av finansinntekter	220 470	158 619
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	179504,58	5 255 154
Valutatap	52172,59	71 457
Annen finansutgift	32,44	0
Sum utbetaling av finansutgifter	231 710	5 326 610

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer		
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	713 319 559	403 289 067
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		7 379 189
Infrastruktureiendeler		0
Maskiner og transportmidler	7 449 758	11 558 805
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	8 326 762	11 169 675
Sum utbetaling til investeringer	729 096 079	433 396 736

Note 6 Driftsinntekter krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter		
	31.12.2023	31.12.2022
Gebyrinntekt krevd inn for Arbeidstilsynet	7 282 812	3 097 464
Sum driftsinntekter krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter	7 282 812	3 097 464

Note 7 Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
	31.12.2023	31.12.2022
Tilbakeføring av jeger- og fellingsavgifter fra Viltfondet	93 000 000	92 000 000
Tilbakeføring av fiskeravgifter fra Statens fiskefond	15 886 000	16 264 000
Tilfeldige og andre inntekter konto 8480 (ref. kap. 5309, post 29 innte	226 930	1 879 487
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten	109 112 930	110 143 487

Note 8 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
	31.12.2023	31.12.2022
Overføringer til andre statlige regnskaper	20 648 000	31 500 000
Overføringer til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter	5 450 000	0
Tilskudd til kommuner	280 475 806	224 526 439
Tilskudd til fylkeskommuner	166 400 266	177 228 405
Tilskudd til ikke- finansielle foretak	5 068 215 180	4 032 796 084
Tilskudd til finansielle foretak	5 313 697	17 057 071
Tilskudd til husholdninger	9 544 000	9 735 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner	92 041 364	95 430 905
Tilskudd til statsforvaltningen	2 269	50 000
Tilskudd til utlandet	5 785 654	400 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	5 653 876 235	4 588 723 904

Note 9 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen			
Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen			
	31.12.2023	31.12.2023	
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	11 369 309	-	11 369 309
Fordringer innkreivingsvirksomhet	(371 688)	-	(371 688)
Bankinnskudd, kontanter og lignende	55 042	55 042	-
<i>Sum</i>	11 052 662	55 042	10 997 621
Langsiktige gjeld			
Annen langsiktig gjeld	(24 690 317)	(24 690 317)	-
<i>Sum</i>	(24 690 317)	(24 690 317)	-
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	(32 683 451)	-	(32 683 451)
Skyldig skattetrekk og andre trekk	(27 641 339)	(27 611 872)	(29 467)
Skyldige offentlige avgifter	(1 098 287)	(1 040 746)	(57 541)
Annen kortsiktig gjeld	(15 650 884)	(29 737 069)	14 086 186
<i>Sum</i>	(77 073 961)	(58 389 688)	(18 684 273)
Sum	(90 711 616)	(83 024 963)	(7 686 653)